TARİH ÖĞRETİMİNDE ÖĞRENCİLERİN SOMUT KÜLTÜREL MİRAS FARKINDALIĞINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: BİR YEREL TARİH ÇALIŞMASI

Celaleddin BABA

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

2024

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TARİH EĞİTİMİ BİLİM DALI

TARİH ÖĞRETİMİNDE ÖĞRENCİLERİN SOMUT KÜLTÜREL MİRAS FARKINDALIĞINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: BİR YEREL TARİH ÇALIŞMASI

(Students' Views on Tangible Cultural Heritage Awareness in History Teaching: A Local History Study)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Celaleddin BABA

Danışman: Doç. Dr. Aydın GÜVEN

Erzurum

Temmuz, 2024

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Celaleddin BABA tarafından hazırlanan "Tarih Öğretiminde Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Farkındalığına İlişkin Görüşleri: Bir Yerel Tarih Çalışması" başlıklı çalışması 18/07/2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Doç. Dr. Osman OKUMUŞ *Aksaray Üniversitesi*	Aslı Islak İmzalıdır
Danışman:	Doç. Dr. Aydın GÜVEN *Atatürk Üniversitesi*	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Dr. Öğr. Üyesi Sinan AKDAĞ *Atatürk Üniversitesi*	Aslı Islak İmzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Tarih Öğretiminde Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Farkındalığına İlişkin Görüşleri: Bir Yerel Tarih Çalışması” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

… / … / 2024

Aslı ıslak imzalıdır

Celaleddin BABA

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve ……. sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve ……. sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde bana rehberlik eden, bilgi ve tecrübesini paylaşmaktan çekinmeyen, hiçbir zaman desteğini ve sabrını esirgemeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Aydın GÜVEN'e,

SYL-2023-12866 sayılı "Tarih Öğretiminde Öğrencelerin Somut Kültürel Miras Farkındalığına İlişkin Görüşleri: Bir Yerel Tarih Çalışması" isimli projeme destek veren Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne,

Eğitim öğretim ve meslek hayatım boyunca bana çok değerli katkılar sağlayan hocalarıma, idarecilerime, arkadaşlarıma, hayatımın her aşamasında yanımda olup desteklerini esirgemeyen çok kıymetli anneme, babama, kız kardeşime ve tez çalışma sırasında ögrenciler ile yapılan yerel tarih çalışmasına sponsor olan kardeşim iş adamı Selahattin BABA ile tez sürecimin her aşamasında yanımda olan, engin fikirleri ile yolumu açan, beni cesaretlendiren ve bu sürecin tüm heyecanını birlikte yaşadığım kıymetli eşim Halime DEMİRCİ BABA'ya,

Son olarak benimle birlikte gezilere katılan, verdiğim görevleri eksiksiz yerine getiren ve tezimin en önemli ögeleri olan sevgili öğrencilerime bu yolda beni yalnız bırakmadıkları için teşekkürü bir borç bilirim.

Celaleddin BABA

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARİH ÖĞRETİMİNDE ÖĞRENCİLERİN SOMUT KÜLTÜREL MİRAS FARKINDALIĞINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: BİR YEREL TARİH ÇALIŞMASI

Celaleddin BABA

Temmuz 2024, 168 Sayfa

Amaç: Araştırmanın amacı, tarih öğretiminde yerel tarih çalışması ile öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığına ilişkin görüşlerinin tespit edilmesidir.

Yöntem: Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu kolay ulaşılabilir durum örneklemesi yöntemi ile 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Trabzon ili Yomra ilçesinde yer alan Fen Lisesinde eğitim gören 10/A sınıfındaki 10 kız ve 18 erkek öğrenci olmak üzere toplam 28 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak; "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" ve "Çalışma Yaprakları" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi ve doküman incelemesi ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun daha önce bir yerel tarih gezisine katılmadıkları tespit edilmiş, bu tür geziye katılan öğrencilerin çoğunun Trabzon Ayasofya Camii'ne ve Atatürk Köşkü'ne gittikleri görülmüştür. Araştırmada öğrencilerin büyük bir kısmı bu tarz gezilere tarihi bilmek için katıldıkları saptanmıştır. Bu gezilerde girdikleri tarihi mekânlarda öğrencilerin çoğunluğunun merak duygusuna kapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin büyük bir bölümü somut kültürel miras kavramını geçmişten günümüze ulaşan eserler olarak tarif etmişlerdir. Öğrencilerin çoğuna göre geçmişi bilmek ve geleceği inşa edebilmek için somut kültürel miras eserlerin korunması gerekmektedir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin ekseriyeti yerel tarih çalışmasıyla tarih dersinin daha öğretici, keyifli, eğlenceli, merak uyandırıcı, keşfettirici ve faydalı olduğunu belirtmişlerdir.

Sonuçlar: Öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarih eserlerinden Ayasofya Camii, Gülbahar Hatun Türbesi ve Bedesten gibi eserleri bildikleri tespit edilmiştir. Tarih dersi kapsamında yapılan yerel tarih çalışması ile gerçekleştirilen etkinliklerin öğrenciler tarafından öğretici ve geçmiş ile bugün arasındaki farklılığı yansıtıyor olmasından dolayı beğenildiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin yakın çevrelerinde bulunan somut kültürel miras eserlerine ilişkin bilgi düzeylerinin ve farkındalıklarının arttığı saptanmıştır. Öğrencilerin görüşleri doğrultusunda şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerinin korunması noktasında vatandaşlara düşen en önemli görevin bu eserlere zarar vermeme ve bu eserler hakkında bilinçli olma olduğu, eserlerin varlığına yönelik en önemli tehlikenin şehirleşme olduğu ve bu eserlerin günümüze gelinceye kadar da kısmen korunmuş olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: yerel tarih, kültürel miras, somut kültürel miras, tarih eğitimi

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

STUDENTS' VIEWS ON TANGIBLE CULTURAL HERITAGE AWARENESS IN HISTORY TEACHING: A LOCAL HISTORY STUDY

Celaleddin BABA

July 2024, 168 Pages

Purpose: The aim of the research is to determine the views of students on the awareness of tangible cultural heritage through local history study in history teaching.

Method: The research was conducted with a case study, which is one of the qualitative research methods. The study group of the research consists of a total of 28 students, 10 female and 18 male students in the 10/A class, studying at the Science High School in Yomra district of Trabzon province in the 2023-2024 academic year with the easily accessible case sampling method. "Semi-structured Interview Form" and "Worksheets" were used as data collection tools in the study. The data obtained in the study were analysed by content analysis and document analysis.

Findings: In the study, it was determined that the majority of the students had not participated in a local history trip before, and it was observed that most of the students who participated in such trip went to Trabzon Hagia Sophia Mosque and Atatürk Mansion. In the study, it was determined that the majority of the students participated in such trips to learn the history. It was determined that the majority of the students had a sense of curiosity in the historical places they visited on these trips. In addition, the most of the students defined the concept of tangible cultural heritage as artefacts that have survived from the past to the present. According to most of the students, tangible cultural heritage artefacts should be protected in order to know the history and to build the future. According to the findings obtained, it was determined that with the local history study, the majority of the students found history lessons more instructive, enjoyable, fun, intriguing, exploratory and useful.

Conclusions: It was determined that the students knew the local history artefacts such as Hagia Sophia Mosque, Gülbahar Hatun Tomb and Bedesten. It was concluded that the activities carried out with local history study within the scope of the history lesson process were liked by the students because they were instructive and reflects the difference between past and present. As a result of the research, it was determined that the students' level of knowledge and awareness of the tangible cultural heritage artefacts in their immediate surroundings increased. In line with the opinions of the students, it was concluded that the most important duty of the citizens in terms of protecting the tangible cultural heritage artefacts in their cities is not to damage these artefacts and to be conscious of these artefacts, that the most important threat to the existence of these artefacts is urbanisation and that these artefacts have been partially protected until today.

Keywords: local history, culturel heritage, tangible cultural heritage, history education

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI ii
TEŞEKKÜR iii
ÖZ iv
ABSTRACT v
İÇİNDEKİLER vi
TABLOLAR DİZİNİ viii
ŞEKİLLER DİZİNİ ix
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ ix
BİRİNCİ BÖLÜM 1
Giriş 1
Araştırmanın Amacı 3
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi 4
Araştırmanın Sınırlılıkları 5
Varsayımlar 6
Terim ve Tanımlar 6
İKİNCİ BÖLÜM 8
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar 8
Yerel Tarih 8
Yerel Tarihin Gelişimi 9
Tarih Öğretiminde Yerel Tarih 11
Yerel Tarih Çalışmalarında Karşılaşılan Sınırlılıklar 13
Yerel Tarih Çalışmalarının Sağladığı Faydalar 14
Yerel Tarih Çalışmalarında Kullanılabilecek Kaynaklar 15
Yerel Tarihin Tarih Öğretiminde Uygulanması 16
Yerel Tarih Çalışmasının Planlanması 17
Kültürel Miras 18
Somut Kültürel Miras 20
Tarihi Çevre 22
Arkeolojik Sitler 23

Tarihi Binalar ve Anıtlar 23
Tarihi Nesneler 24
Tarihi Belgeler (Birinci El Kaynaklar) 24
Kültürel Miras Kavramının Tarihsel Gelişimi 25
Türkiye'de Kültürel Mirasın Tarihsel Gelişimi 26
Kültürel Mirasın Önemi 28
Tarih Öğretiminde Kültürel Miras 30
Somut Kültürel Miras Farkındalığı Oluşturabilmek İçin Kullanılabilecek Öğretim Yöntem ve Teknikleri 32
Tartışma 32
Araştırma 32
Uygulama Yapma (Alıştırma) 33
Görsel Materyal Kullanma 33
Drama (Canlandırma) 33
Alan Gezileri 34
Müze Ziyareti 35
El Sanatları Atölyesi Ziyareti 35
Yerel Tarih 36
İlgili Araştırmalar 36
Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar 36
Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar 42
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 47
Yöntem 47
Araştırma Yöntemi 47
Çalışma Grubu 47
Veri Toplama Araçları 48
Uygulama Süreci 50
Uygulama Öncesi 50
Uygulama Sırası 51
Uygulama Sonrası 52
Verilerin Analizi 52
Araştırmacı Rolü 53
Geçerlik ve Güvenirlik 53
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 55
Bulgular 55

Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Kavramı İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 55
Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bildikleri Eserlerle İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 56
Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bilgileri Nasıl ve Nereden Öğrendikleri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 58
Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bilgileri Öğrenme Gerekçeleri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 59
Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bilgi Sahibi Oldukları Mekânları Gezme Durumları İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 61
Öğrencilerin Daha Önce Yerel Tarih Gezisi Yapma Durumları İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 62
Öğrencilerin Daha Önce Yerel Tarih Gezisi Yaptıkları Mekânlar İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 62
Öğrencilerin Yerel Tarih Çalışması Sürecinde En Çok Hoşlarına Giden Etkinlik İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 63
Öğrencilerin Yerel Tarih Çalışması Sürecinde Hoşlarına Giden Etkinlikleri Beğenme Nedenleri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 63
Öğrencilerin Yerel Tarih Gezisi Sırasında En Çok Merak Uyandıran Somut Kültürel Miras Eseri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 65
Öğrencilerin Yerel Tarih Gezisi Sırasında Somut Kültürel Miras Eserlerine Yönelik Meraklarının Nedenleri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 66
Öğrencilerin Tarihi Bir Mekâna Girdiklerinde Neler Hissettikleri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 67
Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihi Tanıtmaya Yönelik Çalışmaların Yeterliliği İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 70
Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihi Tanıtmaya Yönelik Ne Gibi Çalışmaların Yapıldığı İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 71
Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihi Tanıtmaya Yönelik Ne Gibi Çalışmaların Yapılabileceği İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 72
Öğrencilerin Şehirlerindeki Somut Kültürel Miras Eserlerin Varlığına Yönelik Karşılaşılan Sorunların Neler Olduğu İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 74
Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Eserlerin Neden Korunması Gerektiği İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 77
Öğrencilerin Şehirlerindeki Somut Kültürel Miras Eserlerinin Yeterince Korunup Korunamadığı İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 80

Öğrencilerin Somut Kültürel Mirasın Korunması İçin Vatandaşlara Düşen Görevlerle İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 81
Öğrencilerin Tarih Derslerinde Yerel Tarih Çalışmalarının Kullanılması İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular 84
BEŞİNCİ BÖLÜM 87
Tartışma ve Sonuç 87
Sonuç 87
Tartışma 91
Öneriler 96
Araştırma İle İlgili Öneriler 96
Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler 97
KAYNAKÇA 98
EKLER 110
EK-1. Etik Kurulu İzin Belgesi 110
EK-2. Uygulamaya İlişkin MEB İzin Yazısı 111
EK-3. Gezi Uygulamasına İlişkin Okul Oluru 112
EK-4. Gezi Planı 113
EK-5. Veli İzin Belgesi 115
EK-6. Veli Onam Belgesi 116
EK-7. Görüşme Formu 117
EK-8. Çalışma Yapraklarındaki Fotoğraflar İle İlgili Kullanım İzinleri 119
EK-9. Çalışma Yapraklarındaki Restitüsyon İle İlgili Kullanım İzni 120
EK-10. Fotoğraf Etkinliği 121
EK-11. Çalışma Yaprağı 1 122
EK-12. Çalışma Yaprağı 2 124
EK-13. Çalışma Yaprağı 3 125
EK-14. Çalışma Yaprağı 4 128
EK-15. Çalışma Yaprağı 5 130
EK-16. Fotoğraf Etkinliği Örnekleri 131
EK-17 . Çalışma Yaprağı Etkinlikleri Örnekleri 133
EK-18. Uygulama Fotoğrafları 140
ÖZ GEÇMİŞ 153

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. *Yapılan Etkinlikler* 51
Tablo 2. *Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Kavramı İle İlgili Görüşleri* 55
Tablo 3. *Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bildikleri Eserler İle İlgili Görüşleri* 56
Tablo 4. *Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bilgileri Nasıl ve Nereden Öğrendikleri İle İlgili Görüşleri* 58
Tablo 5. *Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bilgileri Öğrenme Gerekçeleri İle İlgili Görüşleri* 59
Tablo 6. *Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bilgi Sahibi Oldukları Mekânları Gezme Durumları İle İlgili Görüşleri* 61
Tablo 7. *Öğrencilerin Daha Önce Yerel Tarih Gezisi Yapma Durumları İle İlgili Görüşleri* 62
Tablo 8. *Öğrencilerin Daha Önce Yerel Tarih Gezisi Yaptıkları Mekânlar İle İlgili Görüşleri* 62
Tablo 9. *Öğrencilerin Yerel Tarih Çalışması Sürecinde En Çok Hoşlarına Giden Etkinlik İle İlgili Görüşleri* 63
Tablo 10. *Öğrencilerin Yerel Tarih Çalışması Sürecinde Hoşlarına Giden Etkinlikleri Beğenme Nedenleri İle İlgili Görüşleri* 63
Tablo 11. *Öğrencilerin Yerel Tarih Gezisi Sırasında En Çok Merak Uyandıran Somut Kültürel Miras Eseri İle İlgili Görüşleri* 65
Tablo 12. *Öğrencilerin Yerel Tarih Gezisi Sırasında Somut Kültürel Miras Eserlerine Yönelik Meraklarının Nedenleri İle İlgili Görüşleri* 66
Tablo 13. *Öğrencilerin Tarihi Bir Mekâna Girdiklerinde Neler Hissettikleri İle İlgili Görüşleri* 67
Tablo 14. *Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihi Tanıtmaya Yönelik Çalışmaların Yeterliliği İle İlgili Görüşleri* 70
Tablo 15. *Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihi Tanıtmaya Yönelik Ne Gibi Çalışmaların Yapıldığı İle İlgili Görüşleri* 71
Tablo 16. *Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihi Tanıtmaya Yönelik Ne Gibi Çalışmaların Yapılabileceği İle İlgili Görüşleri* 72
Tablo 17. *Öğrencilerin Şehirlerindeki Somut Kültürel Miras Eserlerin Varlığına Yönelik Karşılaşılan Sorunların Neler Olduğu İle İlgili Görüşleri* 74

Tablo 18. *Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Eserlerin Neden Korunması Gerektiği İle İlgili Görüşleri* 77
Tablo 19. *Öğrencilerin Şehirlerindeki Somut Kültürel Miras Eserlerinin Yeterince Korunup Korunamadığı İle İlgili Görüşleri* 80
Tablo 20. *Öğrencilerin Somut Kültürel Mirasın Korunması İçin Vatandaşlara Düşen Görevlerle İle İlgili Görüşleri* 82
Tablo 21. *Öğrencilerin Tarih Derslerinde Yerel Tarih Çalışmalarının Kullanılması İle İlgili Görüşleri* 84

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. *Somut Kültürel Miras Öğeleri*.....21

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

ICCROM : Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Çalışmaları Merkezi

ICOMOS : Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Eğitim ve öğretim faaliyeti, insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlar var oldukları ilk dönemlerden itibaren eğitim ve öğretimi en temel uğraşlarından biri olarak görmüş, önem vermiştir. İnsanlar, tarih boyunca değişen önceliklerine bağlı olarak eğitim ve öğretim kavramlarına süreç içerisinde farklı anlamlar yüklemişlerdir. Geçmişte öğretmenin merkezde olduğu ve bilginin doğrudan aktarıldığı bir eğitim-öğretim anlayışı var iken, değişen ihtiyaçlara ve şartlara bağlı olarak günümüzde öğretmenin rehber ve yol gösterici olduğu, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katıldığı bir anlayış hâkim olmuştur.

Eğitimin tarih boyunca farklı tanımlamaları yapılmış olsa da kısaca; bireyin davranışlarında belli amaçlara göre değişim meydana getirme sürecidir (Çelikkaya, 2009, s. 28). Öğretim de bireyde davranış değişikliğinin eğitim kurumlarında planlı ve programlı bir tarzda yapılması sürecidir (Demirel, 2017, s. 8). Eğitim ve öğretim sürecinde meydana gelecek davranış değişikliği için nelerin öğretileceği kadar öğretim işinin nasıl olacağı da önemlidir. Göküş'ün; "doğru yöntemin kullanılması tıpkı bir anahtar gibi öğrenmenin kapısını açmaktadır" (2020, s. 116) ifadesiyle de belirttiği gibi öğretim işleminde kullanılan yöntem, öğrenme işlemini kolaylaştırmalıdır. Tarih boyunca geliştirilen pek çok öğretim yöntemi vardır. Öğretmenler, eğitim ve öğretim faaliyetleri ile öğrencilere kazandırmayı planladıkları davranış değişiklikleri için uygun yöntem ve teknikleri kendileri belirlemelidirler. Çünkü tek başına mükemmel bir öğretim yöntemi yoktur. Her yöntemin güçlü ve zayıf yönleri vardır (Turan, 2016, s. 213). Günümüz eğitiminde hâkim olan eğitim yaklaşımı yapılandırmacı eğitim anlayışı olduğu için öğretmenler eğitim etkinliklerini planlarken ona uygun öğretim yöntemlerini seçerek, eğitim öğretim etkinlikleri planlamak ve yürütmek durumundadırlar (Demircioğlu, 2015, ss. 176-177).

İnsanların geçmişini öğrenme merakının bir sonucu olarak tarih yazımı ve öğretimi ilk çağlardan itibaren önemli bir uğraş olmuştur. Tarihsel süreç içerisinde toplumun ihtiyaçları ve öncelikleri bağlamında tarih öğretimine yüklenen anlam da değişmiştir. Tarih öğretimi, 19. yüzyıla kadar geçmişin bilgisi şeklinde algılanmış ve siyasi tarih şeklinde aktarılmıştır. 19. yüzyıl ve sonrasında tarih geçmişin bilgisi olmasının yanında geçmişin günümüzde yaşayan bilgisi olarak da algılanmıştır. Yani tarihi bilgi kadar bilgiyi öğrenen insan da tarih öğretimin de önem kazanmıştır (Merey, 2011, ss. 29-30). Tarih öğretiminde klasik yöntemle bilgileri

ezberlemek ve anlatılanları dinlemek tarih derslerine duyulan ilginin azalmasına sebep olmuştur (Yıldız, 2003, s. 185). Günümüzde tarih dersine yönelik azalan ilgiyi artırmak bağlamında yapılandırmacı eğitim anlayışı önemli imkânlar sunmaktadır. Yapılandırmacı anlayış ile tarih öğretimi, olguları ezberlemekten çok, üst düzey bilişsel becerileri kazandırmaya yöneliktir. Öğrencilerin, tarih disiplinin ana özelliklerinin farkına varabilmeleri için sınıf ortamında aktif öğrenme imkânları oluşturulmaktadır (Yönev, 2008, s. 12). Yapılandırmacı öğrenmeye göre öğrencilerin öğrenme süreçlerine katılarak kendi öğrenmelerini oluşturabilecekleri etkinlikler düzenlenmektedir (Yalavuz, 2006 s. 51). Bu bağlamda tarih öğretiminde de öğrencilerin ilgilerini merkeze alarak öğrencilerin, yaparak yaşayarak öğrenmeleri sağlanmaktadır (Güven vd., 2014, s. 2).

Öğrencilerin tarih derslerine ilgi duyabilmeleri ve derslerin bizzat kendilerinin deneyimlerinden oluşması adına tarih derslerinde kullanılabilecekleri pek çok yöntem, teknik ve yaklaşım vardır. Bu yaklaşımlardan biri öğrencilere okul dışı öğrenme ortamları sunan ve yaparak yaşayarak tarih öğrenme imkânı sağlayan yerel tarih çalışmalarıdır. Öğrenci merkezli bir tarih öğretimi sunması bakımından son yıllarda önem kazanan yerel tarih çalışmaları tarih derslerinde tercih edilmektedir. Yerel tarih çalışmaları sayesinde öğrenciler geçmiş ile güncel hayat arasında bağ kurma, insanlarla iletişim kurma, araştırma, sorgulama ve aidiyet duygusu edinme gibi kazanımlar elde etmektedirler (Demircioğlu, 2015, s. 123). Tarih öğretiminde yerel tarih genellikle kısa bir yolculuğun kapsadığı sınırlı bir alanın, öğrencinin hazır erişebileceği materyaller kullanılarak incelenmesi anlamına gelir (Aktekin, 2010, s. 87). Yerel tarih çalışmaları ile öğrenciler tarih konularını yaparak yaşayarak öğrenerek bilgilerini hem yapılandırmış hem de kalıcılığını artırmış olurlar. Yerel tarih çalışmaları ile öğrencilerin yaşadıkları çevrenin tarihini yakından görmeleri sağlanarak kültürel mirasa duydukları değeri arttırmaları sağlanır (Avcı-Akçalı, 2007, ss. 71-77).

Kültürel miras, insanlara atalarından kalan, tarihi mekânların, kültürel varlıkların, inançların, geleneklerin, değerlerin bir ifadesi ve yansıması olarak tanımladıkları kaynaklardır. Kültürel miras salt geçmiş değildir fakat geçmişin bir ifadesi ya da yeniden değerlendirilmesidir. Tarih geçmişi keşfeder ve açıklar, miras ise günümüz amaçlarını gerçekleştirmek için geçmişi tekrardan yorumlamamıza yardım eder. Toplumların ilerlemesi geçmiş kültürlerinin eğitim yoluyla gelecek nesillere aktarılmasıyla gerçekleşir (Yeşilbursa, 2011, s. 25). Kültürel mirası anlamak hem bir toplumun yeniden inşasına hem de toplumda var olan kültürel çeşitlilik ile hoşgörü ortamının oluşmasına zemin hazırlar (Avcı, 2014, s. 19).

Araştırmanın raporlaştırıldığı dönemde Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaöğretim Tarih Dersi Öğretim Programı yayımlanmıştır. Öğrencilerin ilgilerini ve yaşamlarını sürdürdükleri toplumla ilişkilerini merkeze alan, öğrencilerin tarih bilincini ve millî manevi değerlerini geliştirecek sorgulayıcı, merak uyandırıcı ve güncel hayatla ilişkili, beceri temelli bir tarih dersi öğretim programı oluşturulmuştur. Bu programda öğrencilerin; "Türk milletinin insanlığa katkılarına dair kanıtlar göstermeleri, insanlığın ortak mirasının korunmasında ve yaşatılmasında duyarlılık göstermeleri, tarih dersinin birey ve toplum hayatına katkıları çerçevesinde ders dışında da tarih öğrenmeye istekli olmaları" gibi özel amaçlar belirlenmiştir. Bu bağlamda tarih öğretiminde öğrenci merkezli etkinlikler oluşturarak öğrencilerin özgürce düşüncelerini ifade edebileceği, bireysel ve iş birliği yaparak öğrenmelerine imkân tanıyacak, soyut öğrenmelerini somutlaştıracak okul içi ve okul dışı öğrenme ortamlarını oluşturulması gerekliliği ifade edilmiştir. Özellikle yerel tarih çalışması gibi okul dışı öğrenme etkinliklerinin yıl içinde planlanıp uygulanabilmesi için 4 saatlik bir süre ayrılmıştır (MEB, 2024, ss. 4-12).

Yukardaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi öğrencilerin ilgilerini ve motivasyonlarını yüksek tutabilecek hem eğlenerek hem de kendi deneyimleri ile bilgilerini yapılandırabilecekleri imkânlar sunması bakımından tarih öğretiminde okul dışındaki çevrenin kullanımını sağlayan yerel tarih çalışmaları çok önemli görülmektedir. Bu tarz çalışmaların genellikle somut kültürel miras eserleri üzerinde gerçekleştirilmesi de öğrencilerin bu bağlamdaki farkındalıklarını artırabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, tarih öğretiminde yerel tarih çalışması ile öğrencilerde oluşan somut kültürel miras farkındalığına yönelik görüşlerini tespit etmektir. Bu amaca uygun tarih dersi öğretim programındaki öğrenme alanları ve kazanımlar dikkate alınarak yerel tarih çalışması planı hazırlanmıştır. Bu çalışma ile öğrenci görüşlerini tespit edebilmek için veri toplama aracı olarak çalışma yaprakları, fotoğraf etkinliği ve yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Bu amaç çerçevesinde araştırmanın problem cümlesi; "Tarih öğretiminde yerel tarih çalışması ile öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığına ilişkin görüşlerinin nelerdir?" şeklinde belirlenerek aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğrencilerin çevrelerinde bulunan yerel tarih eserlerine yönelik bilgi durumları nelerdir?
2. Öğrencilerin yerel tarihe yönelik geziye katılma durumları nelerdir?
3. Öğrencilerin yerel tarih çalışmasında en çok beğendikleri etkinlikler ve tarihi eserler nelerdir?

4. Öğrencilerin tarihi bir mekâna girdiklerinde neler hissettiklerine yönelik görüşleri nelerdir?
5. Öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik görüşleri nelerdir?
6. Öğrencilerin somut kültürel mirası korumaya yönelik görüşleri nelerdir?
7. Öğrencilerin tarih derslerinde yerel tarih çalışmalarının kullanılmasına yönelik görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Tarih derslerinde öğrencilerin tarih bilgilerini yaparak yaşayarak, eğlenceli bir şekilde oluşturmalarının önemi ve gerekliliği günümüzde üzerinde durulmaya başlanan önemli bir gelişme olmuştur. Öğrenci merkezli tarih öğretim yaklaşımları da bu bağlamda önem kazanmıştır. Tarih derslerinde öğrencilerin okulda ve okul dışında aktif olabilecekleri, keşfederek, yaşayarak öğrenmeyi gerçekleştirebilecekleri bir yöntem de yerel tarih çalışmalarıdır. Bu araştırma ile yerel tarih çalışmalarından yararlanılarak öğrencilere insanlığın ortak mirası olan kültürel miras farkındalığı kazanmalarına yardımcı olunmuştur. Kültürel miras farkındalığı, öğrencilerin geçmiş ile bugün arasındaki bağlantıyı kurabilmelerine yardımcı olacaktır. Yine öğrenciler bu kazanımlar ile özsaygı ve hoşgörü gibi bireysel gelişimlerine katkı sağlayacak değerlere sahip olacaktır. Kültürel mirasın önemini anlayarak çevrelerindeki kültürel miras öğelerini korumalarına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda öğrencilerin aktif olarak kendi öğrenmelerini gerçekleştirebilecekleri yerel tarih çalışmaları ile kültürel miras farkındalığını kazanabilmeleri kolaylaşacaktır.

Ülkemizde kültürel miras, somut kültürel miras ve yerel tarih ile ilgili yapılan çalışmalara bakacak olursak; kültürel mirasa ilişkin yapılan çalışmalar (Altuntaş, 2020; Arıkan, 2012; Avcı, 2014; Can, 2009; Çal, 2010; Dağıstan-Özdemir, 2005; Dipevliler, 2023; Gürdoğan-Bayır & Çengelci-Köse, 2019; Kaderli, 2014; Külcü, 2015; Sidekli & Karaca, 2013; Tuncel & Aydoğan, 2020; Uysal, 2018; Uz & Öger, 2020), somut kültürel mirasa ilişkin yapılan çalışmalar (Sevigen, 2021; Yeşilbursa, 2011; Yılmaz, 2020; Yücel-Batmaz & Biçici, 2021), yerel tarihe ilişkin yapılan çalışmalar (Aktekin, 2001; Aslan, 2000; Avcı-Akçalı & Aslan, 2007; Avcı-Akçalı, 2013; Bilicioğlu, 2017; Çamlı, 2023; Dursun, 2017; Göç, 2008; Işık, 2002; Işık, 2008; Oran, 2013; Örten, 2008; Özdemir, 2016; Öztaşcı, 2017; Tugay, 2004; Tunç-Şahin, 2011; Ulutaş, 2018; Yalçın, 2019; Yılmaz, 2019; Yönev; 2008; Yuvacı, 2018) yapıldığı görülmekte ve bu alanlara ilişkin pek çok çalışmaya rastlanmaktadır. Bu çalışmalarda tarih ve sosyal bilgiler derslerinde yerel tarih çalışmalarının ve kültürel mirasın kullanılmasının, öğrencilerin ilgi, alaka, tutumlarına ve akademik başarılarına etkisini, öğretim programlarına ve ders kitaplarına yansımasını ve öğretimsel faydalarını tespit etmeye

yönelik olduğu göze çarpmaktadır. Bu çalışmaların bir kısmının yerel tarih ve kültürel mirasın kuramsal çerçevesine yönelik bilgiler sunduğu bir kısmının da öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerini değerlendirilmeye çalıştığı görülmüştür.

Alan yazını incelendiğinde yerel tarih çalışmalarının somut kültürel miras farkındalığına ilişkin ve özellikle Trabzon örnekleminde öğrencilerle yerel tarih uygulaması yapılarak uygulamaya yönelik öğrenci görüşlerinin alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma alan yazınındaki bu boşluğu dolduracaktır. Bu araştırmada uygulanan gezi güzergâhı ve etkinlikler tarih derslerinin soyut, sıkıcı ve sevilmeyen ders olmaktan çıkarmak isteyen Trabzon ve çevresindeki tarih öğretmenleri için derslerinde kullanabilecekleri önemli bir örnek olacaktır. Bu bağlamda yapılan araştırma, öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihin önemini kavramalarına ve somut kültürel miras farkındalığı kazanmalarına yardım etmiş olacaktır. Ayrıca araştırma, tarih dersine yönelik öğrencilerin olumsuz düşüncelerini değiştirmesi, öğrencilerin çevrelerindeki somut kültürel miras eserlerini okul dışı öğretim ortamı olarak aktif kullanabilmelerini sağlaması, çevrelerindeki yerel tarihle ilgili bilgiler sunması, somut kültürel mirasa yönelik farkındalık ve koruma hassasiyeti kazandırmasının yanında çalışmanın sahip olduğu yenilikçi bakış açısı, bilimsel ve etik kurallara bağlılığı ile bu alandaki eğitimde iyi örnekler arasında değerlendirilecektir. Bu araştırma ile elde edilen olumlu sonuçlar eğitimde karar alıcıların bu tarz çalışmalara yönelik süreçleri kolaylaştırmalarına ve teşvik etmelerine katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın 2023-2024 eğitim öğretim yılında Trabzon Yomra Fen Lisesi 10/A sınıfıyla ve somut kültürel miras örneklerine ulaşabilme bakımından da Trabzon ile Ortahisar ilçesindeki eserlerle sınırlı tutulmuştur. Araştırma kapsamında gezilecek somut kültürel miras eserleri dersin kazanımı ve zaman göz önünde bulundurularak 10 tane ile sınırlı tutulmuştur. Yine araştırma ulaşılabilen yerli ve yabancı kaynaklarla sınırlı olmuştur.

Yerel tarih çalışması için uygulanan gezi sırasında da bazı sınırlıklar ortaya çıkmıştır. Gezi öncesi veli izinlerinin ve idari izinlerin alınması, yerel tarih çalışması yapılacak yerlere gidiş ve dönüş yolculuğunda kaza tehlikesi ile karşılaşma ihtimali, gezinin çok zaman alması ve pahalı olması gibi birkaç sınırlılık sayılabilir. Ayrıca yerel tarih çalışması sırasında gezilecek mekânlarındaki kalabalıktan ve yoğunluktan dolayı öğrencilerin disiplini kolayca sorun hâline gelebilir. Öğrencilerin çalışma sırasında, konuya yoğunlaşmaları ve güdülenmeleri konusunda da bazı zorluklar ortaya çıkabilir. Bu ve benzeri sınırlılıkları yaşamamak için gezi güzergâhı daha önceden gezilerek iyi bir plan hazırlanıp, öğrencilere gerekli bilgilendirmeler yapılıp gezi sırasında ortaya çıkabilecek olumsuzluklara yönelik

gerekli önlemler alınmaya çalışılmıştır. Uygulamanın içeriği, güzergâhı, öğrenciler için faydası ve öngörülen olumsuzluklara karşı gerekli önlemlerin alındığına dair veliler bilgilendirilerek onlarla iş birliği yapılmıştır. Gerekli görmeleri hâlinde velilerinde geziye katılabilecekleri ifade edilmiştir. İdari izinler ve gezilecek tarihi mekânlarla ilgili alınması gereken izinler alınmıştır. Yaşanabilecek kazaları minimuma indirebilmek adına bu tür gezi deneyimi olan tecrübeli şoförler ve seyahat için gerekli belgelere sahip muayeneleri yapılmış araçlar tercih edilmiştir. Yerel tarih gezisi sırasında sınırlılıkları azaltabilme adına iki yardımcı öğretmen gezi süresince öğrenci grubuna eşlik etmiştir.

Uygulanan gezi sonrası yapılan öğrenci görüşmeleri sırasında, öğrencilere samimi ve içten davranılarak rahat olmaları telkin edilmiş, gerekirse görüşmeye ara verilebileceği ya da görüşmenin sonlandırılabileceği ifade edilerek oluşabilecek sınırlılıklar asgari düzeye indirilmeye çalışılmıştır. Görüşmeler hafta içi derslerin yapıldığı zamanda yapılmasından dolayı oluşabilecek sesli ve gürültülü ortamlardan uzak bir sınıfta yapılmaya çalışarak oluşabilecek olumsuzluklar engellenmeye çalışılmıştır.

Varsayımlar

Katılımcıların veri toplama araçlarındaki sorulara samimi ve içten cevap verecekleri varsayılmıştır.

Terim ve Tanımlar

Yerel Tarih: Ülkeyi bir bütün olarak veya büyük bir bölümüyle ele alan geniş tarihsel anlatıların tam tersi yerel tarihtir. Adından da anlaşılacağı gibi yerel tarih, kısıtlı bir bölgeyle ilgilenir. Bir eyaletin, bir ilçenin, bir kasabanın, bir şehir veya başka bir yerel bölgenin veya bu bölge içindeki insanların tarihi yerel tarihin konusudur. Yerel tarih kısaca evde olanların yani yerelin hikâyesidir (Calkin, 1942, s. 53).

Kültürel Miras: Nesiller arası iletişime olanak sağlayan, mazi ile istikbal arasında bir köprü görevi gören, gelenekler, mekanlar, alanlar, nesneler, sanatsal ifadeler gibi kişilere kimlik bilinci ve aitlik duygusu kazandıran değerlerin toplamıdır (Kiper, 2004, s. 14).

Somut Kültürel Miras: Geçmişten günümüze fiziki olarak ulaşmış, insanlar tarafından yapılmış, gelecek nesiller için korunması önemli görülen eserlerin tümüne verilen isimdir (Can, 2009, s. 3).

Farkındalık: Bireyin kendi eylem ve yaşantılarını anlamlandırabilmek için, davranışları, duyguları ve düşünceleri arasındaki bağlantıyı fark edebilme, kendi

sorumluluğunu alabilme ve kendisi hakkında düşünebilme yeteneğidir (Appelbaum, 1973, Akt., Şahin & Yeniçeri, 2015, s. 49).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Eğitim, sosyalleşmenin önemli bir boyutu olarak insanların ürettiği bilgi, beceri, inanç ve değerlerin aktarılmasına yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda tarih dersleri öğrencilerin sosyalleşme süreçlerinde ve onların belli inançları ve değerleri tanımalarında önemli bir rol oynamaktadır. Bundan dolayı tarih dersleri eğitim öğretim programlarında önemli bir yere sahiptir (Aktekin & Öztürk, 2009, s. 12). Bu derslere geçmişteki değerler ile günümüzdekiler arasında bağlantı oluşturarak zamansal ve mekânsal değişimleri anlamlandırma noktasında kültürel miras yardımcı olmaktadır (Van Doorsselaere, 2021, s. 1). Kültürel miras geçmiş ve gelecek arasında kurduğu bağlar ile özellikle gelecek nesillerin geçmişin değerlerini anlaması, koruması ve kendilerinden sonraki kuşaklara aktarılması noktasında farkındalıklar kazandırmaktadır (Harman-Aslan & Diker, 2023, s. 13). Bu bağlamda kültürel miras ve özellikle somut kültürel miras farkındalığını gelecek nesillere kazandırmak noktasında yerel tarih çalışmaları bir araç olarak kullanılabilir. Yerel tarih, yakın çevredeki kolayca ulaşılabilecek anıtlarda, abidelerde, sokaklarda, tarihi binalarda, farklı alanlarda ve müzelerde geçmişin kanıtlarını sunmaktadır. Yerel tarih, tarih öğretiminde öğrencilere kendi çevrelerini sorgulama ve içinde yaşadıkları yerel çevre hakkında bilgilerini geliştirme fırsatı sunmaktadır. Yerel tarih ile okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan tarih öğretimi öğrencilerin daha fazla ilgisini çekerek ve daha kalıcı öğrenmeler sağlayarak onların somut kültürel miras farkındalığı kazanmalarına yardımcı olur (Harnett, 2009, s. 153).

Yerel Tarih

Yerel tarih kavramında yer alan yerel kavramı, Türkçe Sözlüğe göre; "yöresel" (2005, s. 2170) demek iken Tekeli'ye göre yerel; "ulusal ve evrensel kavramının karşıtıdır" (2001, s. 186). Yerel tarih kavramı Danacıoğlu'na göre, sınırları belli bir coğrafi alan ve mekânsal sabitliğin yanında insanı da içine alan bir bütünlüğü ifade etmektedir (2001, s. 6). Yerel tarih Hoskins'e göre; köy, mahalle, şehir gibi belirli bir mekânda yaşayan insanların belirli bir zaman dilimindeki geçmişlerinin öyküsüdür (Akt., Preston, 1969, s. 88). Yerel tarih, kişinin dünyaya geldiği, hayatının en önemli anlarını geçirdiği, gelişimini ve öğrenim hayatını sürdürdüğü yakın çevresinin, mahallesinin, şehrinin tarihidir (Yeşilbursa, 2015, s. 144). Yerel tarih Işık'a göre; bir bölgenin kendine ait özelliklerinin tarihidir. Bir bölgenin yerel tarihi, o bölgede dününden bugününe tarihi süreçte oluşan tarihi izlerinden ve o bölgenin geçmişinden

meydana gelmektedir (2008, s. 291). Kısaca yerel tarih yaşanılan yerleşim yerinin tarihinin, öğrenilmesi ve öğretilmesini hedefleyen çalışmalar olarak tanımlanabilir (Demircioğlu, 2015, s. 120).

Yerel tarih çalışmaları kolay ulaşılan ve bilinen konuları içermektedir. Günlük yaşamın ve sıradan insanların ve yerel kültürel çevrenin incelendiği tarihtir (Tunç-Şahin, 2001, s. 454). Bir bölgenin fetih ve kurtuluş günleri, mutfak kültürü, sportif faaliyetleri, hatıratları, yerel basını, fotoğrafları, bölgede yetişmiş ünlü kişiler, bölgenin tarihi eserleri, sanat eserleri, camileri, köprüleri, hanları, hamamları, mezarları, masalları, destanları gibi birçok başlık yerel tarihin konusu olabilmektedir (Ata, 2016, ss. 79-80). Yerel tarih insanlar tarafından yapılan ve insanlar için olan bir tarih türü olduğu için katılımcıdır. Yani bir bölgede her gün karşılaşılan mekânlarda gerçekleşmiş olanın tarihidir. O yüzden yerel tarih kişisel olmayan bir tarihi konuları da kişiselleştirilmesine yardımcı olur. Bu anlamıyla yerel tarihi kişilerin sadece seyrettikleri bir film değil, aynı zamanda bu filmde kendilerinin de aktör oldukları bir oyun olarak tanımlanmaktadır (Avcı-Akçalı, 2013, s. 41). Zira doğup büyüdüğü bir bölgede yaşayan kişi için yaşamını sürdürdüğü bu bölge dünyanın bir bölümünü kaplayan sıradan bir toprak parçası değildir. Bu çevre kişiye daha derin bir anlam vermektedir (Tuncel & İçen, 2018, s. 699). Yerel tarih çalışmaları, tarihin merkezine insanı yerleştirir. Yani, genel tarih anlatısının dışında kalan insanları merkeze alarak, herkesi tarihin nesnesi hâline getirmektedir (Gökdemir, 2012, s. 220).

Yerel Tarihin Gelişimi

Yerel tarihin varlığı milattan önce 350-250 yıllarına kadar uzanır. Bu devirlerde tarih yazım geleneği Antik Yunan örneğinde olduğu gibi yerel özellikler taşımaktadır. Bunun temel nedeni Antik Yunan'daki devletlerin site şeklindeki örgütlenmeleridir. Orta çağda biraz daha değişen tarih anlatısı bu dönemde aydınları, soyluları, şehirleri ve taşrayı konu alan yıllık tarzında yazılmıştır. Bu yıllıklarda, özellikle soylularının hayatları, herkesi etkileyen mühim olaylar, gezi notları, mevcut hukuk kuralları ve arazi kayıtlarıyla alakalı bilgiler yer almıştır (Avcı-Akçalı, 2013, ss. 42-43).

Yerel tarih çalışmaları 16. yüzyıldan sonra Avrupa'da kendi tarihlerini yazdırmak isteyen soylular ve dünyayı tanıma arzusundaki kâşifler aracılığı ile gelişmeye başlamıştır. Böylece 16. yüzyıl ve sonrasında ilk olarak; kontlukların, hanedan tarihlerini veya belirli bir bölgeyi kapsayan yerel tarih çalışmaları yapılmıştır. Bu dönemde İngiltere ve Fransa merkezli olarak yerel tarih çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar; soylu ailelerin ve şatoların tarihlerini incelemenin yanında bazı dini grupların tarihini inceleyen parish tarihleri formunda olmuştur. 16. ve 17. yüzyıllarda seyyahların gezip gördükleri bölgeleri tasvir ettikleri eserler yerel tarih

açısından önemli olmuştur (Danacıoğlu, 2001, ss. 3-4). 19. yüzyılda Avrupa ulusal tarih yazımında yapılan genellemeler ve bu genellemelerin yanlış algılamalara ve yorumlamalara sebep olması Avrupa'da yerel tarih kaynaklarının ön plana çıkmasına imkan tanımıştır (O'Neill, 2001, s. 48) 19. yüzyılda İngiltere'deki her mahalle ve kasabanın bilimsel gerçeklere dayalı tarihini yazmak amacıyla 1898'de başlayan Victoria County History adlı proje önemli olmuştur (Stone, 1971, s. 128). Bu proje ile İngiltere şehirlerindeki sosyal ve ekonomik durum incelenmiştir. İngiltere'de düzenli bir şekilde ilerleyen yerel tarih çalışmaları, Amerikan Birleşik Devletleri ve Fransa gibi ülkeleri de etkilemiştir (Danacıoğlu, 2001, s. 4).

İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda, hem yerel hem de genel anlamda kültürlerle ilgilenen organizasyonlarının kurulması, yetkililerinin yerel tarihe yönelik olumlu tutumlara sahip olması ve bölgelerin yerel tarihlerinin yayımlanmaya başlaması yerel tarihe duyulan ilgiyi arttırmıştır (Virrankoski, 1966, s. 180). 1960 sonrasında Amerika ve Avrupa'daki tarihçilerin toplumsal hareketlilik, sosyal örgütler ve aile biçimleriyle ilgili çalışmaları sayesinde yerel tarih çalışmaları saygınlık kazanmıştır. Yerel tarihçiliğin gelişimine İngiltere'deki geçmişi kadar, Fransa'da ortaya çıkan Annales Ekolü'nün ve 1960 sonrasında Kuzey Amerika'da ve bütün Avrupa'da tarihçilik sahasında meydana gelen yeni yöntem ve yaklaşımların da katkıları olmuştur (Avcı-Akçalı, 2013, ss. 48-49). Yerel tarihin önem kazanmasında bir etken de eğitim öğretim sahasında yapılan çalışmaların tarih öğretimine uyum sağlayabilmesidir. Faydalı bir öğrenmenin olması için öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak ortamların öneminin artması, tarih öğretiminde yerel tarih çalışmalarına olan ilgiyi artmıştır. Bu bağlamda İngiltere başta olmak üzere, dünya çapında yerel tarihin eğitim öğretimde nasıl uygulanması gerektiği ile ilgili olarak farklı çalışmalar yapılmıştır (Demircioğlu, 2015, s. 121).

Türkiye'de yerel tarih çalışmaları 19. yüzyılın son çeyreğine rastlamaktadır. Osmanlı'da bu tarihlerden itibaren vilayet matbaalarının kurulup yaygınlaşması ve vilayet salnamelerinin yayımlanmaya başlanması, yerel tarihlerin ilk örneklerinin verilmesinde önemli katkıları olmuştur. Şakir Şevket'in Trabzon Tarihi, İsmail Belig Efendi'nin Tarih-i Bursa, Lütfi'nin Şam Tarihi, Lamii Çelebi'nin Şehrengiz-i Bursa bu ilk örneklerdendir (Danacıoğlu, 2001, s. 13).

Cumhuriyetin ilk yıllarında, Atatürk'ün ülke çapındaki gezilerinde müze ve tarihi mekânlara önem vermesi hatta okullara yakın çevrelerine geziler yapılabilmeleri için pazartesi ve perşembe günlerinin öğleden sonralarını boş bıraktırması yerel tarih bağlamında çok önemlidir. 1932'den sonra Halkevlerinin kurulması yerel tarihe büyük katkılar sağlamıştır (Ata, 2016, s. 76). Halkevleri çatısı altında açılan Tarih ve Müze Kolu ülkenin tarihi eserlerini

millete tanıtmayı, bu eserlerin korunmasına yönelik bilinci kazandırmayı, ülkenin zengin genel ve yerel tarihi üzerine incelemeler yapmayı, halkta tarih kültürü oluşturmayı, elde edilen ürünleri sergilerle halka sunmayı, müzeler açmayı amaçlamıştır. Halkevlerinin bu çalışmaları örgütlü olmasına rağmen kısa soluklu olmuştur. Buna rağmen Çağatay Uluçay ve İbrahim Gökçen'in birlikte hazırladığı Manisa Tarihi, bir Halkevi çalışması olarak oldukça başarılıdır (Avcı-Akçalı, 2013, s. 52). Bunun yanında Çağatay Uluçay'ın Tedrisat Mecmuasında tarih derslerinde çevre incelemesi ile ilgili yazıları yayımlanmıştır. Ömer Lütfi Göksel'in 1958 yılında yazdığı "Tarihi Çocuklarımıza Nasıl Öğretelim" kitabının Aydın iline ait yerel tarih bilgileri içermesi bu bağlamda önemlidir (Ata, 2016, s. 76).

Türkiye'de yerel tarih çalışmaları dünyadaki diğer ülkelere göre yeterli olmasa da yine ülkemiz için önemli sayılacak çalışmalar yapılmıştır. Tarih Vakfı'nın, 1999 yılında başlattığı Yerel Tarih Grupları Projesi ile farklı kentlerden gönüllülük esasına dayalı bir şekilde gelen çeşitli uzmanlar ve çeşitli mesleklere mensup kişilerle kentleriyle ilgili yerel tarih çalışmaları yapmışlardır (Avcı-Akçalı, 2013, s. 54). Günümüzde il yıllıkları, şehir tanıtım etkinlikleri, folklorik çalışmalar, şehirlerin tarihsel dokularını koruma projeleri gibi yerel yönetimler tarafından düzenlenen çalışmalar yerel tarih için önemli kaynak oluşturmaktadır (Ulutaş, 2018, s. 16). Türkiye'de yerel tarih çalışmalarının diğer ülkelere göre az gelişmesinin sebebi tarihsel kaynak eksikliğinden ziyade toplumsal aidiyet ve sorumluluk duygusunun yeteri kadar gelişmemiş olmasındandır (Yalçın, 2019, s. 10).

Tarih Öğretiminde Yerel Tarih

İnsanlığın ilk dönemlerinden itibaren insanın, kendini ve geçmişini merak etmesinin bir tezahürü olarak tarihe ilgi duymuş ve tarihini öğrenmek istemiştir. İnsanlar, tarih boyunca tarihe ve tarih öğretimine farklı anlamlar ve değerler yüklemiştir. Tarih öğretimi yirminci yüzyıla kadar tarihsel bilgileri aktarma temelli olarak geleneksel öğretim tarzında yapılmıştır. Özellikle on dokuzuncu yüzyılda millî devletlerin oluşmasıyla yeniden önem kazanan tarih öğretimi; vatandaşlık bilinci yüksek yurttaşlar yetiştirmek amacıyla tarihi olay ve olguları öğrencilere aktarmıştır. Yirminci yüzyılda değişen dünyanın ihtiyaçları, gelişen teknoloji ve bilgiye ulaşma araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte tarih öğretiminden beklentiler de değişmiştir. Bu bağlamda tarih öğretiminde salt bilginin öğretilmesinden ziyade öğrencilerin tarihsel ve eleştirel düşünme, problem çözme, kanıtları değerlendirme gibi becerileri kazanmaları önemli görülmüştür (MEB, 2022, s. 9).

Türkiye'de öğrencilere göre tarih dersi; kendilerinden uzak, çoğunlukla ezbere dayalı, sıkıcı ve anlamsız bir derstir (Safran, 2006, s. 10). Tarih derslerinde, kronolojiye bağlılık, tarihsel olayların dar yorumu, sıklıkla sıkıcı ve hatta hatalı ders kitaplarının aşırı kullanımı ve aşırı

derecede öğretmen ve ders kitabı merkezli öğretim yaklaşımları eleştirilmiştir (Yarema, 2002, s. 391). Türkiye'de tarih dersleri uzun yıllar ülkenin tüm bölgeleri için hazırlanmış olan tek bir programa göre uygulanmıştır. Böylece tarih dersleri, okulun bulunduğu çevrenin bölgesel farklılıklarını gösteren uygulamalara yer vermekten ziyade tek merkezden hazırlanan ve tek tip programda yer alan kazanımların, sınırlı bir zaman dilimi içerisinde öğrencilere sunulması yoluyla gerçekleştirilmiştir (Avcı-Akçalı & Aslan, 2013, s. 143). Tarih öğretiminde önemli kaynaklardan olan tarih ders kitapları da yapı ve içerik açısından farklı bakış açılarını içeren gelişim ve değişmeleri iletmekten uzak kalmıştır (Demircioğlu, 2013, s. 122).

Yeni tarih öğretim programların oluşturulmasında öğrencilerin bu olumsuz düşüncelerinin olumlu yönde değiştirebilmek, tarih derslerinin daha zevkli ve anlaşılır hâle getirebilmek için çalışılmıştır (MEB, 2022, s. 9). Tarih öğretiminde son zamanlarda ortaya çıkan yeni yaklaşımlar öğrenci ilgilerine ve yeteneklerine önem verilmesini sağlamıştır. Öğrencilerin ezberden çok, yaparak yaşayarak, bilgilerini yapılandırarak, tarihi bilgileri eleştirerek, tarih öğretimi sırasında aktif olmaları önemsenmiştir. Bunları gerçekleştirebilmek için öğrencilere tartışmalarla, eleştirel değerlendirmelerle, oyunlarla, grup çalışmalarıyla, bireysel ve bağımsız olarak derslerde aktif biçimde katılmaları sağlanmaya çalışılmıştır (Güven vd., 2014, s. 2). Bu yaklaşımların uygulanmasında pek çok yöntem öğrencilerin, aktif olmalarını, yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlamaktadır. Bu bağlamda son yıllarda fazlasıyla tercih edilmeye başlayan okul dışı öğretim ortamları da önem kazanmıştır. Okul dışı öğretim, öğrenci merkezli öğrenme deneyimlerini geliştiren, öğretimde bölgesel kaynakları ve insan odaklı içeriği kullanmaya uygun, öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimi arttıran bir yöntemdir (Şimşek & Kaymakçı, 2015, ss. 2-3). Okul dışı öğretim uygulamalarının artışına paralel olarak tarih öğretiminde de özellikle yerel tarih çalışmalarının önemi artmıştır. Tarih öğretiminde yerel genellikle kısa bir yolculuğun kapsadığı sınırlı bir alanın, öğrencinin hazır erişebileceği materyaller kullanılarak incelenmesi anlamına gelir. Okullarda tarih müfredatının bir parçası olarak yerel tarihin öğretilmesi birçok ülkede popüler hâle gelmiştir (Aktekin, 2010, s. 87). Yerel tarih ile tarih öğretimi öğrencilere; iletişim kurma, eleştirel düşünme, gözlem yapma, araştırma ve sorgulama, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım ve mekânı algılama gibi temel becerilerin yanında, tarihsel düşünme, kronolojik düşünme, tarihsel analiz ve yorum, tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma, tarihsel kavrama ve karar verme gibi becerileri de kazandırabileceği düşünülmektedir (Avcı-Akçalı, 2013, s. 101).

Tarih öğretiminde öğrencilerin aktif olabilmesi çeşitli kaynaklarla ve farklı mekânlarla gerçekleştirilebilir. Bu kaynak ve mekânlara; tarihi eserler, müzeler, sergiler, doküman merkezleri, gazete makaleleri, ders kitapları ve web siteleri örnek verilebilir. İyi bir tarih

öğretimi öğrencilerin ilgilerini merkeze alır ve onları sorgulamalarına yardımcı olur (Güven vd., 2014, s. 2).

2022 yılında hazırlanan Tarih Dersi Öğretim Programı yerel tarih çalışmalarına yer vermiştir. Bu programda tarih öğretiminin amaçlarından bahsedilirken, öğrencilerin tarihsel bir kazanımın yerel, ulusal ve uluslararası etkileşim ve boyutlarının olduğu konusunda farkındalık oluşturan bireyler olarak yetiştirilmesi gerekliliği ifade edilmiştir (MEB, 2022, s. 10). Yine Tarih Dersi Öğretim Programında (MEB, 2022) programın uygulanmasında dikkat edilmesi gereken hususlarla ilgili şu ifadeler yer almıştır;

> Tarih öğretmenleri yer temelli öğrenmeye dayalı etkinliklere de yer vermelidirler. Bu çerçevede, öğretmen denetiminde sanal müze ziyaretleri, çevre ve okul imkânları uygun ise tarihi mekân ve müze ziyaretleri yapılmalıdır. Öğretmenler ziyaretlerin; ilişkilendirilen kazanım ve açıklamaları doğrultusunda planlanması, uygulanması ve sonuçlandırılması konusunda gerekli tedbirleri almalıdır (s. 16).

Öğretim programlarında yerel tarihle ilgili bazı teklifler bulunmasına ve öğretmenlere yerel tarih çalışmaları yapmaları tavsiye edilmesine rağmen yerel tarihin tarih derslerinde uygulanmasında bazı sorunlar yaşanmaktadır.

Yerel Tarih Çalışmalarında Karşılaşılan Sınırlılıklar

Tarih bölümlerinde, tarih öğretmen adayları öğretimde tarihsel mekânları kullanabilme adına coğrafyacılar, turist rehberleri, arkeologlar kadar bile bilgi sahibi olmadan mezun olmaktadırlar (Safran & Ata, 1998, s. 2). Öğretmenlerin bir kısmı yerel tarih çalışmaları noktasında yeterli bilgi ve deneyime sahip olmamalarının yanında bu tarz çalışmaların gerektirdiği hazırlıkları yapmaktan imtina etmeleri bu sınırlılıkların başlıcaları olarak değerlendirilebilir (Demircioğlu, 2015, s. 120). Ayrıca son yıllarda üniversite sınavlarının aldığı şekil ile test çözmeye önem verilmesinden dolayı yerel tarih çalışmalarına, müze ve tarihi mekânların kullanılmasına verilen değeri azalmaktadır (Ata, 2016, ss. 76-77).

Tarih dersleri için haftada iki saatlik sınırlı ders saatlerinin olması tarih öğretmenlerinin derslerinde yerel tarih çalışmaları yapmasını engelleyen nedenlerdendir (Aktekin, 2010, s. 96). Yine tarih müfredat programının çok yoğun olması, yerel tarih çalışmalarının çok zaman alması ve tarih müfredat programında yerel tarihle ilgili konulara yer verilmemesi öğretmenlerin yerel tarih etkinliklerinden kaçınmalarına neden olmaktadır (Demircioğlu, 2015, s. 127). Yerel tarihin etkinliklerinin finansal bir boyutu da vardır. Bu etkinlikler için yapılacak kütüphane araştırmaları, geziler, ses kaydı, fotoğraf çekimi, kaynakların kopyalanması gibi noktalarda belli miktarda para harcanmasını gerektiği kesindir. Her okul bu finansmanı sağlayacak kaynaklara sahip olmayabilir. Yerel tarih çalışmalarında

bölgenin tarihi ile ilgili uzman tarihçilerden ve ilgili kurum ve kuruluşlardan destek alınması gerekebilir. Bu kişilerden ve kurumlardan alınması planlanan destek bazı sebeplerden dolayı gerçekleşemezse yerel tarih çalışmasının verimliliği düşebilir (Avcı-Akçalı, 2013, ss. 91-92). Ayrıca bu tarz çalışmalar planlanırken ilgili kurumlardan, okuldan ve velilerden izin alma noktasında sorunlar yaşanabilir (Aydemir, 2021, s. 674). Son olarak yerel tarih çalışmalarını ölçme ve değerlendirme konusunda klasik ölçme sisteminde kullanılan testler öğrencilerin öğrenme düzeylerinin basit bir şekilde ölçülebilmesine rağmen yerel tarih etkinliklerinin çıktılarını analiz etmede yetersiz kaldığı için öğretmenlerin yeni ölçme araçları hazırlamaları gerekmektedir (Avcı-Akçalı & Aslan, 2007, s. 86).

Yerel Tarih Çalışmalarının Sağladığı Faydalar

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre bilgiyi öğrenenler bizzat kendi deneyim ve yaşantıları yolu ile kendi bilgilerini oluştururlar (Demircioğlu, 2015, s. 49). Öğrencilerin tarih konularını severek öğrenebilmeleri ve bizzat kendilerinin deneyimlerinden oluşması için tarih derslerinde yerel tarih konularına yer verilmelidir. Yerel tarih, öğrencilerin yaşamlarını sürdürdükleri yerin tarihini öğrenmelerine yardımcı olarak öğrenme sürecine aktif olarak katılıp tarihsel gerçekler hakkında düşünme ve bu gerçekleri daha geniş bir şekilde yorumlayabilme kazanımı elde edebilmeleri için önemlidir. Bu yerel tarih çalışmaları ile öğrenciler yakın çevrelerindeki örf, adet ve geleneklerini öğrenerek bunları gelecek nesillere nakletme fırsatı bulabilirler. Öğrenciler yerel tarih çalışmalarıyla tarih derslerine aktif olarak katılıp öğrenmelerinin kalıcılığını artırmaktadır (Avcı-Akçalı, 2007, s. 77). Yerel tarih çalışmaları vasıtasıyla birçok beceri kazanılabilmektedir. Yerel tarih; öğrencilerin insanlarla iletişime geçerek araştırma, sorgulama, aidiyet duygusu kazanmasına yardımcı olmaktadır (Demircioğlu, 2015, s. 123). Ayrıca geçmişle şimdiki hayat arasında bağ kurulmasına ve tarihsel bilgilerin gerçekliğinin anlamlandırılmasına da katkı sağlamaktadır (Rice, 1901, s. 690).

Yerel tarih çalışması güncel olay ve durumları anlamlandırmak, zihni geliştirmek, sosyal, siyasi ve iktisadi genellemeleri kavramak noktasında yardımcı olur. Yerel tarihte hiçbir tarihsel yöntem ve yaklaşımın sağlayamayacağı manevi bir yön vardır. Bireyin yaşadığı çevrede kendi yaşamını etkileyen geçmişini öğrenmesi ve kendisini, geçmişten şimdiki zamana kadar oluşan bir tarihin parçası olarak hissetmesi duygusal anlamda çok önemli ve değerlidir (Yılmaz & Başkaya, 2020, s. 460). Yerel tarih sayesinde birey kendisini, geçmiş ile bugün arasında tarihin parçası olarak fark etmesi yakın çevresine karşı daha ilgili ve duyarlı olmasını sağlar. Bireyin hayatını sürdürdüğü çevreye bu ilgiyle bakması, kendisinden önceki nesillerden kalan mirasın ne kadar geliştiğini somut bir biçimde fark etme imkânı sunar

(Aslan, 2000, ss. 203-204). Yerel tarih çalışmalarında, çevre ve aile tarihine dair konuların merkeze alınmasından dolayı yerel tarih çalışmaları öğrenciler tarafından ilgiyle takip edilmektedir (Göç, 2008, s. 24). Öğrenciler aile tarihini öğrenerek kazandıkları bilgilerin, gerisindeki ekonomik, toplumsal, kültürel ve düşünsel oluşumlarla ilişkilerini anlamlandırdıkları zaman öznel ve nesnel bilgiler arasındaki süreklilik ilişkisini kurabilmektedirler (Avcı-Akçalı & Aslan, 2007, s. 82).

Yerel tarih çalışmaları sayesinde öğretmenler, öğrencilerin dikkatlerini ve ilgilerini yaşadıkları bölgeye ve o bölgenin insanlarına yoğunlaştırmalarına yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda okul dışında yürütülen yerel tarih çalışmalarında öğrenciler farklı insanlarla etkileşim ve diyalog kurarak, çalışmakta ve hayatı anlamlandırabilme noktasında kendilerini geliştirecek fırsatlar yakalamaktadır (Tunç-Şahin, 2011, s. 455). Yerel tarih etkinlikleriyle okul ile dış dünya arasındaki duvarların aşılması sayesinde öğrenciler, çevredeki uzmanlar, arşivciler ve müzeciler gibi kimselerle görüşmeler yapacak imkânlara sahip olacaklardır. Bu gibi etkileşimler öğrencilerin, çevrelerindeki tarihin ve kültürel varlıkların önemini kavramalarına belki de hayatları boyunca sürecek bir kültür ve tarih farkındalığının oluşmasına yardım edecektir (Aktekin, 2001, s. 208).

Yerel tarih çalışmaları, ders kitaplarının eksik bıraktığı öğrenme durumlarını ve okullardaki dar mekânlarda işlenen tek düze tarih derslerinde yaşanan eksiklikleri giderebilir. Yapılacak yerel tarih çalışmaları ile öğrencilerin yerel tarih dokümanlarının incelenmesi, kütüphane, müze, tarihsel mekânları ve yaşlı insanları ziyaret ederek ilk elden tecrübe kazanarak merak duygusu ve keşfetme becerileri kazandırılabilir (Yeşilbursa, 2015, s. 145). Bu çalışmalar ile öğrenciler ileriki yaşlarında boş zamanlarını aktif geçirebilme öngörüsü kazanabilirler. Yerel tarih çalışmalarıyla öğrenciler, geçmişlerini daha iyi anlayarak kültürel miras konusunda bilinç kazanabilirler. Kültürel miras bilinci, tarihsel çevrenin korunması ve turizm faaliyetleri açısından önemli katkılar sağlamaktadır (Aktekin, 2010, s. 94). Yerel tarih çalışmaları ile öğrenciler birlikte çalışma ve üretebilme becerilerini kazanabilirler. Yerel tarih çalışmaları öğrencilerin tarih bilincini geliştirmesinin yanında tarih disiplini ile farklı disiplinler arsında ilişki kurabilme perspektifi de kazandırabilir (Demircioğlu, 2015, s. 123).

Yerel Tarih Çalışmalarında Kullanılabilecek Kaynaklar

Öğrencilere sağladığı faydalar göz önüne alınınca tarih öğretiminde yerel tarih çalışmaları çok önemli konumdadır. Bu da beraberinde yerel tarih çalışmaları için kullanılabilecek tarih kaynaklarının neler olabileceği sorusunu akla getirmektedir. Bu soruya; bir yöreye ait tarihi yapılar, anıtlar, kurum ve kuruluşlar, bölgeye ait destanlar, masallar, müzik kültürü, mutfak kültürü, yöreye ait kıyafetler, hatıratlar, yerel basın, geleneksel halk

oyunları ve spor faaliyetler gibi birçok şeyin yerel tarihin kaynağı olabileceği cevap olarak verilebilir (Ata, 2016, ss. 79-80).

Bu cevap bağlamında yerel tarih çalışmalarında kullanılabilecek kaynakların çokluğundan dolayı kullanım kolaylığı sağlayabilmesi için çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Kyvig ve Marty (2000) bu sınıflandırmayı; neşredilmiş belgeler, neşredilmemiş belgeler, insan ürünü nesneler, görsel belgeler, sözlü belgeler, çevre ve binalar şeklinde yapmıştır. Bu sınıflandırmayı Danacıoğlu (2001); temel başvuru kaynakları, arşivler, fotoğraflar ve sözlü tarih şeklinde sınıflandırmıştır. Demircioğlu da sınıflandırmayı; arşivler, kitaplar ve diğer yazılı kaynaklar, jeolojik ve coğrafi unsurlar, arkeolojik kalıntılar, haritalar, resim ve diğer görseller, isimler, binalar, insanlar, yollar, kanallar, iktisadi kuruluşlar şekilde yapmıştır (2015, ss. 121-122). Yerel tarih çalışmalarında kullanılabilecek kaynakların yeri gelince eğitim ortamında kullanılması önemlidir. Bu sayede öğrenciler için tarihi bir mekân tarihsel anlama ve algılamada tarih öğretmeni gibi rehberlik edebilir (Yeşilbursa, 2015, s. 145). Bu nedenle tarih derslerinde kullanılabilecek yerel tarih kaynakları bilinmeli ve yerel tarih çalışmalarında da kullanılmalıdır.

Yerel Tarihin Tarih Öğretiminde Uygulanması

Yerel tarih çalışmaları ortaöğretim çağında bulunan öğrenciler için uygulanabilir. Bu uygulamalar, çevrenin tarih öğretimine uygunluğu doğrultusunda düzenlenmelidir (Demircioğlu, 2015, s. 125). Yerel tarih çalışmalarında kullanılabilecek yöntemler; gezi-gözlem, sözlü tarih, müze ziyaretleri şeklinde ifade edilebilir (Yeşilbursa, 2015, ss. 150-151). Gezi, öğrencilerin okul ve yaşam alanlarını çevreleyen bölgeleri tanımaları amacıyla, sınıfta öğrendikleriyle yaşamları arasında bağlantı kurmak amacıyla yapılan planlı ziyaretlerdir. Gözlem, bir olayı ya da bir nesneyi açıklanmış bir hedef perspektifinde dikkatli ve planlı olarak izlenmesini sağlayan yöntemdir (Demirel, 2017, ss. 126-127). Nitelikli bir tarih öğretmeni, tarihi olayları canlandırarak öğrencilerine sunabilmelidir. Bu da elbette okulun etrafındaki bölgede yer alan tarihi mekânlara geziler düzenlemek ile mümkün olabilir (Işık, 2011a, s. 213). Sözlü tarih yöntemi de kişilerin kendi geçmişleriyle ilgili yaşadıkları toplumsal olayların, anılarının görüşme yolu ile kayda geçirilmesidir (Gazel, 2016, s. 109). Yerel tarih çalışmalarında içerik belirlenirken yerel tarihin dayandığı pedagojik ilkeler de göz önünde bulundurularak; basitten karmaşığa, somuttan soyuta, yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene doğru sıralama yapılmalıdır (Işık, 2002, s. 36). Tarih dersleri kapsamında gerçekleştirilecek yerel tarih çalışmalarında istenilen sonucu alabilmek için, çalışmaya başlamadan önce planlama sürecinde, uygulama aşamasında ve uygulamanın

değerlendirilmesi sırasında dikkatli olunması gereken birtakım önemli noktalar bulunmaktadır (Avcı-Akçalı, 2013, s. 105).

Tarih derslerinde yerel tarih çalışması olarak yakın bölgedeki tarihi yapılar, köprüler, yollar, sokaklar, müzeler, arşivler, kütüphaneler ziyaret edilerek bölgedeki insanların geçmiş zamanlarda nasıl bir yaşam sürdükleri, zevkleri ve inançları incelenerek bugünle mukayese edilebilir. Yine öğrenciler yakın çevredeki insanlarla o bölgenin yerel tarihi üzerine görüşmeler yapabilir. Böylece öğrenciler yakın çevrelerindeki değişim ve gelişimi fark etmeleri sağlanır (Demircioğlu, 2015, s. 124).

Yerel Tarih Çalışmasının Planlanması

Yerel tarih çalışmasına başlamadan önce ilk olarak öğretmenin belli hazırlıkları yapması gerekir. Öncelikle yerel tarih kaynaklarını araştırmalı ve derslerde yararlanılabilecek mekânlar, dokümanlar, araç ve gereçlere detaylı bir şekilde vakıf olması önemlidir. Ayrıca yapacakları yerel tarih çalışmasının öğrencinin yaşına uygun olmasına da dikkat etmeleri gereklidir. Bu aşama sonrasında, elde edilen materyallerden yararlanarak oluşturulacak yerel tarih çalışmaları ile tarih derslerini nasıl bütünleştirebileceğine dair planlar oluşturmak zorundadır (Avcı-Akçalı, 2013, ss. 105-106). Bu noktada dikkate alınması gerekenler konusunda Demircioğlu (2015) şu aşamaları tavsiye etmektedir:

- Dersin hedef ve davranışlarının ışığında, işlenecek konuya uygun bir yerel tarih çalışma alanı belirlenir.
- Yerel tarih çalışmasıyla, öğrencilere kazandırılacak olan nitelik ve beceriler açıkça ortaya konur.
- Yerel tarih öğretim etkinliklerinin sınıf dışında yapılması hâlinde çalışmanın yapılacağı çevre incelenir ve öğrencilerin çalışmasına uygun bir hâle getirilir.
- Uzak geçmiş, yakın geçmiş ve günümüz ilişkisinin öğrencilere nasıl verilebileceği planlanır.
- Çalışmanın nasıl yürütüleceğine yönelik olarak öğrenciler önceden bilgilendirilir ve öğrenci grupları belirlenir.
- Yerel tarih öğretim etkinliğinin daha verimli hâle getirilebilmesi için, çalışma yaprakları hazırlanır ve bu çalışma yapraklarının nasıl kullanılabileceği öğrencilere öğretilir.
- Sınıf dışında yapılacak çalışmalarda ailelerden ve millî eğitim müdürlüklerinden gerekli izinler alınır.

- Yerel tarihe dayalı çalışma sonucunda davranış değişikliklerinin meydana gelip gelmediğini görmek amacıyla, ne tür ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının uygulanacağına karar verilir (s. 125).

Yerel tarih çalışmasının amacına ulaşabilmesi için, daha önce yapılan plana uygun olarak öğretmen, öğrencileri ve yapılan etkinlikleri kontrol etmelidir. Bu kontrol esnasında, öğrencilerin karşılaştıkları problemler giderilmeye çalışılarak etkinlik sorunsuz yürütülmelidir (Demircioğlu, 2015, ss. 125-126). Bu çalışmalar sırasında yapılan gezilerde incelenecek nesneler ve tarihi mekânlar için çalışma kâğıdı (worksheet) hazırlanarak öğrencilere dağıtılmalıdır (Ata, 2002, s. 105). Ayrıca bu gezilerde öğrencilerin eğlenmelerine önem verilmeli ve özellikle öğrencilerin dinlenmeleri sağlanmalıdır. Öğrencilerin yerel tarih çalışmalarında aktif olması için bunlar çok önemlidir (Yeşilbursa, 2015, s. 152).

Yerel tarih çalışmalarında, istenilen sonuçların elde edilebilmesi için, uygulama sonrası bir dizi etkinlik düzenlenmelidir. Bu çalışma doğrultusunda yapılan geziye ilişkin öğrencilerden kompozisyon yazmaları ya da resim çizmeleri istenebilir. Ayrıca gezi boyunca çektikleri fotoğrafların sergilenmesi gibi çalışmalar istenebilir. Böylece yapılan yerel tarih çalışmalarının öğrenci üzerindeki etkisini de ölçmek mümkün olabilmektedir (Ata, 2002, ss. 107-108). Yerel tarih öğretiminde elde edilen tecrübe ve kazanımlar, okulda yapılacak sunumlarla ya da sergilerle paylaşılmalıdır. Bu sunumlar esnasında, planlanan amaçlara, hedeflere ve kazanımlara ne derece ulaşılabildiği ve ortaya konmuş olan problemlerin çözülüp çözülmediği tartışmalıdır (Demircioğlu, 2015, s. 126).

Kültürel Miras

Kültürel miras kavramının doğasını ve içeriğini anlayabilmek için onu oluşturan "Kültür" ve "Miras" kavramlarını incelemek gerekmektedir (Blake, 2000, s. 67). Türkiye'de kültür kavramını sosyolojik olarak inceleyen ilk yazar Ziya Gökalp'tir (Arslanoğlu, 2000, s. 243). Gökalp kültüre hars demektedir. Ona göre kültür; bir milletin ahlaki, dini, lisani, ekonomik, bilimsel, hukuki, sanatsal ve düşünsel hayatlarının uyumlu bir bütünüdür (1923/2019, s. 46). Meriç, kültürün dilimize iki kaynaktan geldiğini ifade ederek bu kaynakların, Fransızca ve Amerikanca olduğunu belirtir. Ona göre; Fransızca kültürün Türkçe karşılığı irfan, Amerikanca kültürün karşılığı da medeniyettir (1986, s. 15). Kültürün tam bir tanımın yapılmasının zor olduğunu belirten Meriç'e göre kültürün tarımdan spora, balıkçılıktan medeniyete kadar pek çok anlamı vardır (1986, s. 9). Kafesoğlu'na göre kültür; bir milletin kendine özgü davranış ve yaşayış tarzlarının bütünüdür (2007, s. 16). Arıkan'a göre; "Kültür insanlığın ortak mirasıdır. Her millet; dil, kültür, tarih mirasıyla dünyada yerini alır" (2012, s. 16). Kültür kavramı Türkçe Sözlüğe göre de; "tarihsel toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi

değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü" şeklindedir (2005, s. 1282).

Miras kavramı Türkçe Sözlüğe göre atalarımızdan bize kalan maddi manevi eserlerdir (2005, s. 1400). Miras, geçmişteki eylemler ile gelecekteki eylemler arasında canlı bir bağ ve değişen yaşamlarımızı etkilemeye devam eden bir süreçtir (Hereduc, 2005, s. 12). Miras, bizden öncekilerden kalanlardır. Bunlar müzelerimizdeki tarihi eserler ya da nesilden nesile aktarılan aile yadigârları ve ayrıca geleneklerimiz, efsanelerimiz, dilimiz ve tarihimiz gibi soyut şeyler de olabilir (Offen, 2016, s. 13). UNESCO'nun Dünya Mirası programı da miras kavramını "geçmişten gelen mirasımız, bugün yaşadıklarımız ve gelecek nesillere aktardıklarımız" olarak tanımlamıştır (Yeşilbursa & Barton, 2011, s. 2).

Kültürel mirasın basit bir tanımını yapmak kapsamının ve anlamının geniş olmasından dolayı zordur. Geçmişten bugüne kadar kültürel mirası ifade edecek kavramlar da değişmiştir. Dolayısıyla tarihi yapılar ya da arkeolojik alanlar, kültürel varlıklar, kültürel kaynaklar ya da miras kaynakları gibi çok farklı şekillerde ifade edilmiştir (Smith, vd., 2009, s. 15). Kültürel miras, hem somut hem de soyuttur. Bu özellikleriyle yalnızca özel ve toplu olarak sahip olunan anıtları ve nesneleri değil aynı zamanda gelenekleri, birikimleri, törenleri de kapsayan kolektif hafızanın ve kimliğin bir parçasıdır (Lopez-Fernandez, vd., 2021, s. 1). Kültürel miras, atalarımızdan bize miras kalan, insan davranışının ve iletişiminin izleri ve ifadeleridir (Hereduc, 2005, s. 12). Kültürel miras, insanların mülkiyetten bağımsız olarak, sürekli gelişen değerlerinin, inançlarının, bilgilerinin ve geleneklerinin bir yansıması ve ifadesi olarak tanımladıkları, geçmişten miras kalan bir grup kaynaktır. Zaman içinde insanlar ve mekânlar arasındaki etkileşimden kaynaklanan çevrenin tüm yönlerini içermektedir (Council Of Europe, 2005, s. 2).

Kültürel Miras kavramını Külcü şu şekilde ifade etmiştir; "daha önceki kuşaklar tarafından oluşturulmuş ve evrensel değerlere sahip olduğuna inanılan eserler, dil, kültür gibi yaşanmışlıklardan günümüze kalanlara verilen genel bir isimdir" (2015, s. 8). Kültürel miras, geçmiş nesillerden günümüze kalan toplumun ayırt edici özelliğini ortaya koyan ve nesilden nesile aktarılan toplumun somut ve somut olmayan kültürel eserleridir (Tuncel & Altıntaş, 2020, s. 127). Kültürel miras, bir devletin hayat şeklini ve milletin özgün potansiyelini ortaya koyar. Eski medeniyetlerin, bilimsel, kültürel ve sanatsal başarılarını insanlığın evrensel mirasının bir bölümü gibi kabul ederek katkıda bulunur (Avcı, 2014, s. 19).

Kültürel miras, en geniş anlamıyla toplumlara zenginlik sağlayan hem bir ürün hem de bir süreçtir. Geçmişten miras kalan, şu anda oluşturulan ve gelecek nesillerin yararına kullanılan kaynaktır (UNESCO, 2014, s. 130).

Kültürel miras teriminin anlamı son yıllarda gelişmiştir. Başlangıçta sadece tarihsel ve sanatsal değeri olan önemli eserler olarak anılırken, şimdilerde daha geniş anlamda kullanılmakta ve insanlar için özel bir anlamı olan her şeyi kapsamaktadır (Aslan & Ardemagni, 2006, ss. 8-9). Günümüzde Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) kültürel mirası; somut ve somut olmayan kültürel miras şeklinde tanımlanmaktadır. Somut olmayan kültürel mirasa da; gelenekler, görenekler, halk oyunları, müzik, tiyatro, edebiyat, el sanatları geleneği örnek verilebilir (Yeşilbursa, 2011, s. 26).

Somut Kültürel Miras

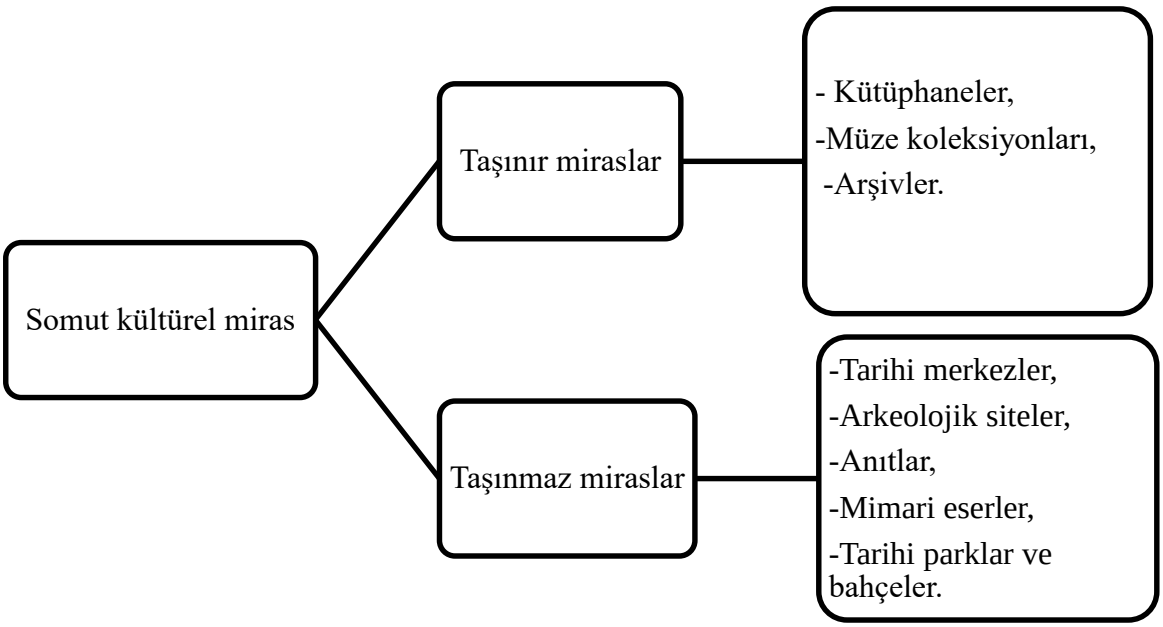
Somut kültürel miras; toplum tarafından üretilmiş, korunarak yeni nesillere aktarılmış, tarihsel, sanatsal, toplumsal değerlere sahip kültürel varlıklardır (Dipevliler, 2023, s. 7). 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda belirtildiği şekliyle kültürel varlıklar; tarihi ve tarih öncesi devirlere ait kültürel ve bilimsel açıdan özgün değer taşıyan yer altında, yer üstünde veya su altındaki bütün varlıklardır (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma, 1983). Bu kültürel varlıklar; anıtlar, arkeolojik sitler, tarihi yapılar, tarihi kentler, dini yapılar ve alanlar, kültürel parklar, objeler ve kalıntılar gibi her türlü somut miras öğeleridir (McKercher & Cros, 2003, s. 48). Bu somut kültürel miras eserleri kendi içinde, taşınmaz kültürel miras ve taşınır kültürel miras şeklinde ikiye ayrılmıştır. Taşınmaz kültürel miras; tarihi merkezler, arkeolojik sitler, anıtlar, mimari eserler, kültürel alanlar, tarihi parklar ve bahçelerdir. Taşınır kültürel miras da kütüphaneler, müze koleksiyonları ve arşivlerdir (Aslan & Ardemagni, 2006, s. 9).

Taşınır ve taşınmaz miras eserlerine daha geniş örnekler vermek gerekirse; madeni her türlü aletler, seramik, çini, cam ve kumaş eşyalar, figürinler, heykeller, tabletler, silahlar, putlar (ikonlar), küpeler, bilezikler, yüzük taşları, askılar, iğneler, mühürler, nişanlar, madalyalar, sikkeler, maskeler, taçlar, yazılı veya tasvirli belgeler, yazılı veya damgalı levhalar, minyatürler, kitaplar, tartı araçları, sanat değerine sahip gravür ve tablolar gibi eserler taşınır miras eserlerine örnek verilebilir. Resimli ve tarihi mağaralar, kaya mezarlıkları, kabartmalı, yazılı ve resimli kayalar, tümülüsler, höyükler, nekropoller ve akropol ören yerleri; duvar kalıntıları ve eski anıtlar; kabartmalar, freskler, mozaikler; surlar, hisarlar, kaleler, tarihi tabyalar, kışlalar ve istihkamlar; harabeler, hanlar, kervansaraylar, medreseler ve hamamlar; türbe ve kümbetler, kitabeler, su kemerleri, köprüler, kuyular ve sarnıçlar; çeşme ve sebiller; mesafe taşları, tarihi yol kalıntıları, dikili taşlar; tarihi köşkler,

saraylar, yalılar, konaklar ve evler; rıhtımlar, tersaneler, sunaklar; darphane, imarethane, muvakkithane, şifahane, simkeşhane, tekke ve zaviyeler; namazgahlar, mescitler, camiler, musallalar; hazireler, mezarlıklar, bedestenler, arastalar, kapalı çarşılar, manastırlar, kiliseler, sinagoglar; külliyeler ve benzeri eserler de taşınmaz miras eserlerine örnek verilebilir (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma, 1983).

Taşınır ve taşınmaz somut kültürel miras eserlerini, tarihi süreç içerisinde koruyarak gelecek nesillere devretmek umumi bir vazifedir. Bu eserlerin korunması kültürel, toplumsal ve ekonomik yönden önemlidir (Eroğlu & Yaldız, 2006, s. 316). Bu eserlerden özellikle taşınabilir miras eserlerini korumak taşınmaz miras eserlerini korumaya göre daha zor olabilmektedir. Çünkü bu eserler bulundukları bölgeden uzaklaştırılarak satılabilir ya da maddi ve manevi anlamı ve değeri yok edilebilir (Yeşilbursa, 2011, s. 29). Taşınmaz miras eserleri taşınabilir eserlere göre varlıklarını daha kolay muhafaza edebilse de doğal afetler, savaşlar ve benzeri nedenlerle hasar görebilirler kullanım dışı kalabilirler (Karataş, 2017, s. 37). Bundan dolayı somut kültürel miras eserlerini koruyarak geleceğe taşımak, insanların geçmişleri ile bugünleri arasındaki bağlarını devam ettirebilmek açısından gereklidir (Uysal, 2018, s. 8). Somut kültürel mirasın korunabilmesi için öncelikle bu miras eserlerinin belirlenmesi, muhafazası, sergilenmesi, gerekiyorsa yenilenmesi ve gelecek nesillere aktarılması gibi bir dizi iş ve işlemleri yapmak gereklidir. Bütün bu iş ve işlemlerin yapılabilmesi için devletlerin bu konularda yasal, teknik, bilimsel, idari ve ekonomik tedbirler alması şarttır (Unesco, 1972, ss. 3-4). Alınan bu tedbirlerin yanında somut kültürel miras eserlerini koruyabilmek için insanların bu eserlerin önemini bilmesi ve insani değerlere bağlı olarak bu eserlere sahip çıkması gerekir. Bu da öğrencilere erken yaşlardan itibaren somut kültürel miras farkındalığı oluşturacak eğitimler vererek gerçekleştirilebilir (Davies, 2016, s. 3).

Şekil 1. *Somut Kültürel Miras Öğeleri (Aslan & Ardemagni, 2006, s. 9)*



Somut kültürel miras öğeleri; tarihi çevre, arkeolojik sitler, tarihi binalar ve anıtlar, tarihi nesneler ve tarihi belgeler alt başlığı altında ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Tarihi Çevre

Tarihi çevre, geçmişle ilgili etrafımızdaki tüm unsurları kapsamaktadır. İnsanların geçmişten bugüne kadar farklılaşan ihtiyaçlarına karşılayabilmek için inşa ettiği yollar, binalar, araç ve gereçler tarihi çevreyi oluşturmaktadır (Safran & Ata, 1998, s. 1). Tarihi çevre, tarihsel kalıntılar, yapılar ve açık alanların oluşturduğu tarihi, sanatsal ve arkeolojik değerler ile şehirde yaşayan insanları da kapsayan bir bütünlüğün sonucunda oluşmuştur (Aykaç, 2009, s. 1). Tarihi çevre, tek başına anıt olamayan, fakat tarihi ve kültürel değer taşıyan köy ve şehirlerin tüm unsurlarının bir arada değerlendirilmesiyle oluşan alandır (Çelik & Yazgan, 2007, s. 2).

Graeme Shankland'ın "eski binaları olmayan bir şehir anıları olmayan bir insana benzer" sözleri tarihsel çevrenin varlığının ve korunmasının önemini göstermektedir. Tarihi çevrenin zenginliği ve iyi korunması hem bir uygarlık göstergesi hem de somut bir tarihsel kanıttır (Akt., Alkış & Oğuzoğlu, 2005, s. 350). Tarihi çevre ya da uluslararası literatürde kullanılan şekliyle kültürel çevre, yerel farklılıklar ile ilgili de kanıttır. Bir bölgede yolların ya da arsaların genişliği; binalarda kullanılan malzemelerin türleri ya da binaların mimari tarzlarındaki farklılıklarını ortaya koymaktadır. Kültürel çevre, bu tarz farklılıkları ortaya çıkarabildiği gibi ülkenin belirli bir bölgesindeki benzerlikleri de ortaya koymaktadır. Bir başka ifadeyle tarihi çevre, somut kültürel miras öğelerinin yaygın dağılımını göstermektedir (Kyvig & Marty, 2000, s. 102).

Kültür mirasının korunması ve gelecek nesillere aktarılmasında, somut kültürel miras farkındalığı oluşturacak öğretim faaliyetleri çok önemlidir. Tarihi çevrelerde yapılacak bu tür öğretim faaliyetleri kişileri tarihi ve kültürel çevrelerine karşı daha duyarlı hâle getirerek bu tür çevreleri koruma ve bu tür çevrelerde yaşanabilecek sorunları çözme konusunda da aktif rol üstlenmelerini sağlayabilecektir (Alkış & Oğuzoğlu, 2005, s. 358).

Arkeolojik Sitler

Arkeoloji, hem yerin altındaki hem de üstündeki, tüm zamanlara ait kanıtların keşfedilme ve korunma tekniğidir (Kyvig & Marty, 2000, s. 96). Arkeoloji, yüzey araştırması ve kazı gibi yöntemler kullanarak somut kalıntılara, yazısız ve yazılı kaynaklara dayalı olarak insanlığın tarihini inceleyen bir bilimdir (Özbilen, 2020, s. 42). Arkeoloji, maddi kültürün insan davranışlarıyla olan ilişkisini inceler. Aynı zamanda insanoğlunun geliştirdiği ve hâlâ içinde yaşamakta olduğu çevre ile de ilgilidir (Henson, 2004, s. 28). Arkeoloji, insanları ve onunla uğraşanları geçmişte ne oldu, nasıl oldu diye düşünmeye, sorgulamaya zorlayan ve geçmişle günümüz arasında köprü oluşturan bir disiplindir (Henson, 2017; Stone, 2004). Arkeolojik Sitler; geçmişten bugüne kadar ulaşan eski uygarlıkların yer üstünde, yer altında ve su altındaki eserleri, yaşadıkları dönemlerin kültürel, sosyal ve ekonomik özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının bulunduğu alanlardır (Savrum-Kortanoğlu, 2013, s. 277).

Arkeolojik sitlerde yapılacak incelemeler öğrencilerin tarihsel yorumlama, eleştirel ve bilimsel düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Çünkü arkeolojik bir eser karşısında öğrenci sahip olduğu kanıttan hareketle önceki bilgilerini kullanma, karşılaştırma, akıl yürütme gibi bilgi üretim süreçlerini yaşayarak bilgilerini yeniden inşa eder. Bunların yanında öğrencilerin arkeolojik sitlerdeki kalıntıları incelemeleriyle tarihin gerçek olduğunu kanıtlamaları ve eserleri görerek ve dokunarak, o dönemde yaşıyor olmanın nasıl bir duygu olduğunu hissetmeleri noktasında önemli katkılar sağlamaktadır (Şimşek, 2011, s. 926).

Tarihi Binalar ve Anıtlar

Anıt, önemli bir kişinin ya da olayın gelecek nesiller boyunca anılması adına yapılan, sembol niteliğindeki büyük yapı ve abidelere verilen addır (TDK, 2005, s. 99). Bu kavram yalnız bir mimari eserden oluşmayabilir, bunun yanında belli bir medeniyetin ve tarihi bir olayın tanıklığını yapan bir bölgeyi de içine alabilir (Erder, 1977, ss. 170-171). Anıtlar sadece tarihi binalar olmayabilir; köprüler, çeşmeler, kuleler, kiliseler, kapılar da olabilir. Anıtlar çoğu geçmiş zamanlarda yapılmış olsa da bazıları eski de olmayabilir, yeni yapılmış olabilir. Her anıt tarihsel ve sanatsal anlamda değerlidir, hatta eşsizdir. Bu nedenle korunmalı ve önemi gelecek kuşaklara aktarılmalıdır (Hereduc, 2005, s. 13).

Tarihi binalar ve anıtlar, tarih derslerinde konu ve kazanımlara göre her sınıf seviyesinde disiplinler arası yaklaşım çerçevesinde kullanılabilecek önemli araçlardan birisidir. Bu yapılar ait oldukları dönemin ekonomisi, yaşam tarzı, dini, kültürü, teknolojisi ve ihtiyaçlarıyla ilgili birçok bilgi verirler. Tarihi binalar ve anıtlar, tarih ile günümüzü birbirine bağlayan en rahat ulaşılabilecek en somut kaynaklardır. Tarihi binalar, tarihi somutlaştırarak doğrudan deneyimleyebilme imkânı sağlar (Yeşilbursa, 2011, s. 65).

Tarihi Nesneler

Belirli bir maddesi, rengi, hacmi ve ağırlığı olan her türlü cansız varlığa nesne denir (TDK, 2005, s. 1469). Tarihi bilgilere kelimeler ve anıtlar kadar tarihi nesnelerle de ulaşılabilir. Nesneler insanların duygu, düşünce ve becerilerini temsil etmektedir. Diğer bir ifade ile nesneler bulundukları fiziki ve tarihi çevrenin bir parçasıdır (Kyvig & Marty, 2000, s. 91). Nesneler güzeldir, nadirdir, eskidir ve tarihi olayların daha iyi anlaşılmasına yardımcı oldukları için değerlidir. Müzeler de bu tarihi ve değerleri nesneleri toplayarak korumaktadır (Hereduc, 2005, s. 13).

Müzelerde ya da sınıf ortamında tarih dersi için birincil kaynaklardan olan tarihi nesneleri kullanarak öğrencilerin tarihi anlamlandırmalarına yardımcı olunabilir. Tarihi nesneler, derslerde kullanılan sözel ve soyut tarihi bilgilerin somutlaştırılmasına katkı sağlamaktadır. Bu nedenle tarih derslerinde nesneler kullanılarak öğrencilerin derslere aktif olarak katılmaları sağlanabilir. Bu tarz derslerde öğrenciler hem eğlenirken hem de farklı duyu organlarını ve zihinsel yeteneklerini kullanarak duygu ve düşüncelerini de geliştirebilir (Tezcan-Akmehmet, 2005, ss. 35-37).

Tarihi Belgeler (Birinci El Kaynaklar)

Belge, herhangi bir biçimde kaydedilmiş bilgidir. Bilgi, ister tahta, metal, taş, cam üzerine kazılmış; ister bilgisayar diskine ya da ses bandına kaydedilmiş; ister kâğıt üzerine basılmış ya da yazılmış olsun her zaman inşa edildiği dönemi anlatır. Belgeler tarihi olaylara tanık olanlar tarafından oluşturulduğu için dönemin şartlarını listeleyerek, geçmişle doğrudan ve güvenilir bir ilişki kurulmasına yardımcı olur. Bu belge bir mezar taşı olabileceği gibi bir gazete, harita, fotoğraf, mektup ya da günlük de olabilir (Kyvig & Marty, 2000, s. 38). Aynı zamanda bir tarihi materyalin belge olarak kabul edilebilmesi için; tanıklık ettiği dönemde oluşturulmuş olması ya da dönemin kaynaklarını kullanarak meydana getirilmiş olması gerektiğini ifade etmektedir (Kütükoğlu, 2008, Akt., Kahveci-Gül, 2020, s. 17).

Tarihi anlamlandırmak belgelere dayanarak yapılan yorumlar, analizler ve değerlendirmeler ile olur (Tangülü & Cidacı, 2016, s. 256). Bundan dolayı öğretmenler, tarih

derslerini anlamlandırabilmek için yazılı kaynaklar, haritalar ve fotoğraflar gibi dokümanları ve farklı belgeleri derslerde kullanması gerekmektedir (Işık, 2011b, s. 1324). Çünkü bu belgeler, raporlar, fotoğraflar, haritalar, mektuplar, hatıratlar ve çizimler bize en iyi kitabın ya da makalenin bile ifade edemeyeceği bilgiler verirler (Yeşilbursa, 2011, s. 79).

Birinci el kaynaklardan olan arşiv kaynakları, geçmişten günümüze kadar yaşanmış olan olayların somut bir kanıtı ve tespitidir. Arşiv belgelerini, taşıdıkları tarihi gerçeklik ve bilgilerle tarih derslerinde kullanılarak öğrencilerin bu belgeleri sorgulayıp ve yorumlayarak derslerde aktif olarak kendi öğrenmelerini gerçekleştirebilirler (Yahşi & Ünal, 2022, s. 22). Gazeteler de arşiv kaynakları gibi geçmişle ilgili zengin bilgi kaynaklarıdır. Gazetelerde tarihi ilgilendiren konularda uluslararası, ulusal ve yerel düzeyde pek çok bilgi bulunmaktadır (Kyvig & Marty, 2000, s. 42). Gazeteleri tarih derslerinde kullanmak geçmişteki ve günümüzdeki toplumun sosyal ve siyasal yapısı hakkında öğrencilere karşılaştırma yapabilecekleri görsel ve yazılı bilgiler sunabilir (Dönmez & Tangülü, 2012, ss. 349-350).

Resimler, baskılar, heykeller ve diğer imgeler geçmiş kültürlerin bilgilerini ve deneyimlerini yazısız bir şekilde gelecek nesillere taşır (Akbaba, 2005, s. 188). Tarihçiler için önemli olan bu görsel belgeler tarih öğretiminde de çok önemlidir. Fotoğraflar ve görsel belgeler sayesinde geçmişe ait bilgilerin öğrencilere kazandırılması, tarihsel becerilerinin geliştirilmesinin yanında öğrencilerin gözünde tarihi daha basit ve anlaşılır kılacak süreçler oluşturulabilir (Demircioğlu, 2015, s. 161). Yine derslerde tarihi bir belge olarak haritaların kullanımı öğrencilerin tarihi olayların geçtiği yeri hayal edebilmelerine ve haritaları yorumlayabilmelerine olanak sağlayarak tarihsel mekânı algılama becerisini geliştirebilir (Şengül-Bircan & Safran, 2013, s. 469).

Kültürel Miras Kavramının Tarihsel Gelişimi

Avrupa'da; Fransız İhtilali, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları gibi savaş ve ihtilallerin sebep olduğu tahribat, Avrupalıları kültürel mirasın korunması konusunda önlemler almaya sevk etmiştir. Avrupalı devletler tarafından oluşturulan kanunlar ve uluslararası kuruluşlar ile koruma konusunda önemli adımlar atılmıştır. 1933'de toplanan "Çağdaş Mimarlık" Kongresinde "Atina Anlaşması" kabul edilmiştir. Bu anlaşmaya göre kültürel miras eserleri zarar vermeden kullanarak korunabileceği belirtilmiştir (Kaderli, 2014, s. 32). 1946 yılında dünya kültür mirasının korunması ve tanıtılması amacıyla UNESCO kurulmuştur. UNESCO, dünya kültür mirasının uluslararası düzeyde korunması ve yönetimi hususunda bir dizi sözleşmeler ve öneriler kabul etmiştir (Shimray, 2019, s. 1). 1954 yılında "Silahlı Çatışmalar Sırasında Kültürel Varlıkların Korunmasına İlişkin Lahey Sözleşmesi", 1964 yılında "Venedik Tüzüğü" kabul edilmiştir (Dipevliler, 2023, s. 11).

1972 yılında UNESCO tarafından "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme" hazırlanarak Paris'deki UNESCO 17. Genel Konferansında kabul edilmiştir. Türkiye bu sözleşmeye 1982 yılında taraf olma kararı alıp, ilgili kanun ve prosedürleri tamamlayarak 1983 yılında resmen taraf olmuştur (Kaderli, 2014, s. 32). Bu gelişmelerle birlikte UNESCO, 2001 yılında "Sualtı Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"ni, 2003 yılında da "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"ni kabul etmiştir. Türkiye, "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"ni 2006'da kabul etmiştir (Yeşilbursa, 2011, ss. 15-17).

Türkiye'de Kültürel Mirasın Tarihsel Gelişimi

Türkiye, tarih boyunca Hitit, Lidya, İyonya gibi ilkçağ uygarlıklarından Roma, Bizans, Pers, Abbasi, Selçuklu ve Osmanlı gibi çok çeşitli kültür ve uygarlıkların birleşme ve kesişme noktasında yer almıştır. Bugün de bu kültürel çeşitliliğini devam ettiren Türkiye, zengin bir kültürel miras hazinesidir. Bu kültürel miras zenginliği ve çeşitliliği, Türkiye'yi bu bakımdan dünyadaki en önemli örnek yaparken, bu kültürel mirası korumak ve gelecek kuşaklara aktarmak noktasında da önemli sorumluluklar yüklemektedir (Dağıstan-Özdemir, 2005, s. 20). Bu sorumluluğun icrası noktasında Türkler'in atalarına saygı, geleneklerine bağlılık ve sanatsal duyarlılıklarından kaynaklanan bir korumacılık anlayışının ilk örneklerine ulaşmak için Selçuklular dönemine kadar geri gidilebilir (Özkasım & Öğel, 2005, ss. 97-98). Yine Osmanlı döneminde Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul fethinden sonra, Topkapı Sarayı'nın ikinci bahçesinde Hristiyanlığın bazı kutsal eşyalarını, o zamana kadar elde edilen silahları, Bizans devrine ait sütun ve lahit başlıklarını toplayarak Aya İrini Kilisesi'nde korumaya aldırdığı bilinmektedir. Burasına 1726 yılında "Darül Esliha" adı verilerek yeniden düzenlenmiştir (Çal, 2010, s. 24). Bu korumacılık anlayışına Osmanlı klasik döneminde özellikle vakıf müesseselerinin oluşturdukları maddi kaynakların da önemli katkıları olmuştur (Madran, 2009, s. 6).

Osmanlı Devleti, kültürel miras eserlerinin korunmasına yönelik girişimlerini 1869, 1874, 1884 tarihlerinde çıkardığı Asar-ı Atika Nizamnameleri ile yasallaştırmıştır. Bu nizamnamelere rağmen Anadolu'da Alman, Fransız ve İngiliz arkeologların yürüttüğü kazılardan çıkan kültürel miras öğelerinin yurt dışına çıkarılmalarına engel olunamadığı için 1906 tarihinde yeni bir "Asar-ı Atika Nizamnamesi" çıkarılmıştır. 1906 tarihli nizamname 1973 yılına kadar yürürlükte kalmış ve bu alandaki önemli bir boşluğu doldurmuştur. 1881 yılında Osman Hamdi Bey öncülüğünde müzecilik çalışmalarının başlaması da bu yönde önemli adımlardan biri olmuştur (Dağıstan-Özdemir, 2005, ss. 20-21). Osmanlı Devleti eski eserlerinin yurtdışına kaçırılmasına karşı kültürel miras eserlerini korumaya yönelik ilk siyasî

ve hukuki mücadelesini, 1873 yılında Henrich Schliemann'in Çanakkale Truva kazı alanından Atina'ya kaçırdığı Priamos Hazinesi'nin iade edilmesi için vermiştir. Yunan Mahkemelerine açılan davada Osmanlı Devleti haklı bulunarak, Haziran 1874'te ilgili eserlerin Osmanlı'ya iadesine hükmedilmiştir (Nesli, 2018, ss. 465-466).

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemlerinde kültürel mirasın korunmasına yönelik, Osmanlı Devleti'nin bu konudaki kanunları ve kurumları ile koruma işlemine devam edilmiştir (Madran, 2009, s. 9). Bunun yanında Atatürk, Anadolu'daki farklı medeniyetlerin kültürel miras eserlerini evrensel ve millî bir kabulle Türkiye Cumhuriyeti'nin değeri olarak kabul etmiştir (Yeşilbursa, 2011, s. 20). Daha Kurtuluş Savaşı yıllarında bu perspektifle, 10 Mayıs 1920 tarihinde Türk Âsâr-ı Atîka Müdürlüğü'nü kurmuştur (Nesli, 2018, ss. 466-467). Atatürk; "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür, cumhuriyet, zengin Türk millî kültürünün üzerine kurulmuştur" diyerek kültüre verdiği önemi göstermiştir (Önder, 1989, s. 65). Türkiye Cumhuriyeti kültür politikaları bakımından en parlak dönemlerinden birini Atatürk döneminde yaşamıştır. Atatürk, yeni cumhuriyeti kurmada ve yeni bir toplum oluşturmada kültürün öneminin farkında olmasını söylem ve eylemleriyle ortaya koymuş, kültürel çalışmalar için de önemli miktarda bütçe ayırmıştır. Kültür alanında yapılan önemli inkılapların yanında kültürel mirasın korunması ve farkındalığının oluşması açısından çok önemli bir kurum olan müzelerin kurulmasına özel ilgi göstererek yurt sathında 37 yeni müze kurulmasını sağlamıştır (Çal, 2010, s. 27).

Türkiye Cumhuriyeti'nde 1951 tarihinde kabul edilen 5805 sayılı "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun" ile "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu" kurulmuştur. Bu kurum özellikle somut kültürel miras eserlerin korunması ve yaşatılması adına önemli ilkeler belirleyerek değerli katkı ve düzenlemeler yapmıştır (Kaderli, 2014, s. 36). 1961 Anayasasını 50. maddesiyle, kültürel ve tarihi değeri olan eski eserler anayasal güvenceyle korunma altına alınmıştır (Nesli, 2018, s. 469). Türkiye'nin uluslararası kurumlara üye olması ve uluslararası sözleşmeleri kabul etmesi kültürel mirasın korunmasına yönelik süreçlerin kurumsallaşmasına ve hızlanmasına hizmet ettiği söylenebilir. Türkiye, 1945'te Birleşmiş Milletlere kurucu üye olarak katılmış, 1946'da da 4895 sayılı kanun ile UNESCO sözleşmesine üye olmuştur (Dipevliler, 2023, ss. 17-18). 1949'da Avrupa Konseyi'ne, 1954'de Avrupa Kültür Antlaşması'na, 1967'de Venedik Tüzüğüne dâhil olması, 1965'de kurulan Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyine (ICOMOS) 1967'de, Kültür Varlıklarının Konservasyonu ve Restorasyonu Konusundaki Uluslararası Araştırma Merkezine (ICCROM) 1969'da üye olmuştur. 1975 Avrupa Mimari Miras yılı

kampanyası sonucunda açıklanan Amsterdam Bildirgesi koruma ilkelerini de kabul etmiştir (Kaderli, 2014, s. 36).

Türkiye Cumhuriyeti tarafından, kültürel miras eserlerin korunması konusunda ayrıntılı esaslar içeren ilk yasal düzenleme 1973 tarihinde 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu olmuştur (Yücel-Batmaz & Biçici, 2021, s. 101). 1961 Anayasasındaki eski eserlerin korunmasına yönelik oluşturulan devlet güvencesi 1982 Anayasasının 63. maddesiyle tarih, kültür ve tabiat değerlerini koruma görevi şeklinde genişletilerek devam etmiştir. 1973 tarihinde kabul edilen 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu kültürel miras öğelerinin korunması noktasında eksik kalması, 1983 yılında 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun kabul edilmesine neden olmuştur. Bu kanunda da görülen eksikler üzerine 1987, 2004, 2011 ve 2013 yılında bazı değişikler yapılarak günümüz ihtiyaçlarına daha kolay cevap verebilmesi için düzenlenmiştir (Nesli, 2018, ss. 472-473). Günümüzde Türkiye Cumhuriyeti'nin kültürel mirasın korunmasına ve yaşatılmasına ilişkin süreçleri Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı'na bağlı Kültür ve Turizm Bakanlığı yürütmektedir.

Kültürel Mirasın Önemi

Kültürel miras, geçmişin anlaşılmasından ve geçmiş değerlerin gelecek nesillere aktarılmasından ya da günümüze anlam katmasından dolayı önemlidir (Tilden, 1957, Akt., Yeşilbursa, 2011, s. 37). Kültürel miras, geçmişteki değerler ile günümüzdekiler arasında bağlantı oluştururken sadece zamansal değişimleri değil, mekânsal değişimleri de kavratmakta yardımcı olur (Van Doorsselaere, 2021, s. 1). Yani insanların sanatsal zevk ve ihtiyaçları sonucu ortaya çıkan mekânların, bir milletin ortak beğenisinin, yaratıcı gücünün, sanatsal ve estetik kaygısının bir sonucu olduğunu göstermesi bakımından önemlidir (Karpuz, 1990, s. 408).

Toplumların geçmişine bağlı olarak oluşan yerel, ulusal ve evrensel değerlerin o toplumun üyesi olan bireylere kimlik kazandırma anlamında önemli katkılar sağlamaktadır. Toplumun ortak değerleri ile oluşan kimlik anlayışı, toplumda birlik ve beraberlik hissini kuvvetlendirmektedir (Dipevliler, 2023, s. 12). Ortak değerler üzerinden inşa edilen her toplum, kendini var eden değerleri ve kültürel mirası gelecek nesillere aktarıp korumayı amaçlayarak kendi kültürel kimliğine sahip çıkmaktadır. Bu da farklı toplumlara karşı kendi özgün kimliklerini koruyabilmelerine yardımcı olmaktadır (Çelepi, 2016, s. 16).

Kültürel miras, toplumsal anlamda olduğu gibi bireysel anlamda da kişilerin kimlik algısını ve özsaygısını doğru bir şekilde oluşturmalarına yardımcı olmaktadır. Bunun yanında toplumların kendilerine özgü kültürel miraslarının korunmasını ve geliştirilmesini sağlayan

millî bilincin oluşmasına da katkı sağlamaktadır (Gürdoğan-Bayır & Çengelci-Köse, 2019, ss. 1829-1830). Kültürel mirasın millî kimlik oluşturmaktaki önemi, birçok devletin kültürel mirası, millî bilinç ve millî tarih oluşturmak için bir araç olarak kullanmasına neden olmuştur (Yeşilbursa, 2011, s. 39). Kültürel miras, her dönemde bir milletin yeniden inşasında ve hoşgörü ortamının oluşmasında en önemli öğelerden biri olmuştur (Avcı, 2014, s. 19).

Küreselleşen dünyada insanların ve toplumların yaşamları ekonomik, sosyal ve siyasal açıdan önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Bu, insanların kültürel mirasa yönelik bakış açılarını değiştirmektedir. Kültürel miras farkındalığı, sahiplenilmesi, aktarılması ve sürdürülmesi her toplum için yaşamın korunması kadar önemli ve vazgeçilmezdir (Uz & Öger, 2020, s. 2). Toplumsal farklılıkların ve çeşitliklerin arttığı günümüzde, kültürel miras farkındalığına bağlı olarak bireyler ve toplumlar arasında karşılıklı anlayış, diyalog ve toplumsal barış inşa etme imkânları oluşmaktadır (Yılmaz, 2020, s. 158). Kültürel mirasın önemi kendi varlık değerinden ziyade toplumun geçmişi ile kurduğu ilişkiye somutluk kazandırıyor olmasıyla da ilgilidir. Yani kültürel miras, toplumun geçmişinin elle tutulur gerçeğe dönüştürdüğü için önemlidir (Uysal, 2018, s. 12).

Kültürel mirasın korunması, değerlendirilmesi ve içselleştirilmesi, tarihi çevrenin yaşatılması ve millî kültürün canlı tutulması tüm insanlık açısında gerekli ve önemlidir (Karpuz, 1990, s. 405). Kültürel miras, bütün bu öneminin yanında aynı zamanda ekonomik zenginlik kaynağıdır. Ekonomik anlamda turizm ve diğer endüstrilerin gelişmesi için önemli bir unsurdur (Radosavljevic & Culafic, 2019, s.1). Kültürel miras, 19. yüzyıldan itibaren gezginler için önemli seyahat sebeplerinden birisi olmuştur (Aslan & Ardemagni, 2006, s. 10). Günümüzde gelişen ulaşım imkânları, yaşam standartlarındaki iyileşmeler, tatil ve eğlencenin önemli ihtiyaçlar olarak görülmesi turizmin sektörünü geliştirmiştir. Turizm, kültürel miras olmadan varlığını devam ettiremez, çünkü insanların büyük bir çoğunluğu kültürel miras öğelerini keşfetmek için seyahatlere katılarak turizm sektörünü hayat veriyorlar (Yeşilbursa, 2011, s. 44). Bu da kültürel miras eserlerinin yoğun olduğu tarihi kasabalar için hem olumlu hem de olumsuz sonuçlara doğurabilmektedir. Çünkü turizm ile bu tarihi kasabalar ekonomik anlamda hayata tutundukları gibi bu faaliyetlerin aşırı yoğun bir şekilde olmasıyla da kasabaların tarihselliğine ve halkının yaşam kalitesine zarar verebilmektedir (Roman, 1993, s. 154).

Kültürel miras unsurları yenilenemeyen kaynaklar olmasından dolayı yok edilmesi veya kaybedilmesi, dünya kültürünü yoksullaşmasına neden olmaktadır (Jagielska-Burduk, vd., 2021, s. 1). Kültürel Miras bu kadar önemli ve gerekli olmasına rağmen dünya genelinde kültürel miras alanlarına yönelik kaçakçılık, yağmalama, silahlı çatışma, gibi tehditler

yaşanmaktadır. Kültürel mirasa yönelik yeterli kamusal, bireysel ve toplumsal bilincin gelişmemesi bu tehditlerin en büyüğünü teşkil etmektedir. Şehirlerdeki çarpık yapılaşmalar, hızlı göçler, kültürel değerlere yönelik eksik ve yanlış koruma uygulamaları, yönetmelik ve kanunların yeterli olmaması, yanlış turizm politikaları gibi nedenlerden dolayı kültürel varlıkların ve kültürel mirasın büyük bir tehdit altında kaldığı söylenebilir (Yeşilbursa, 2011, ss. 2-3).

Kültürel mirasın önemi ve korunmasının gerekliliği ulusal ve uluslararası tedbirlerin alınmasına neden olmuştur. Bu tedbirlere ek olarak, en etkili koruma yöntemlerinden biri de şüphesiz kültürel miras farkındalığına sahip, koruma bilinci yüksek nesiller yetiştirilmesini sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda eğitim-öğretim hayatının en başından itibaren öğrencilerin seviyelerine uygun bir şekilde öğrencilere kültürel miras farkındalığı kazandıracak eğitimler verilmelidir (Asatekin, 2004, ss. 20-21). Bu eğitimler kültürel miras farkındalığı yanında öğrencilerde koruma etiğini oluşturacak şekilde de oluşturulmalıdır (Lambert, 1996, s. 3). Kültürel miras hakkında okul çağını geçmiş yetişkinler için de farkındalık oluşturmak önemlidir. Bu konuda onları bilgilendirmek ve teşvik etmek adına belli etkinlikler yapılmalıdır. Bunlar; kültürel miras festivalleri, kültürel miras turları ve yürüyüşleri, kültürel miras ödülleri, sokak tiyatroları, kültürel miras gazeteleri gibi etkinlikler olabilir. Bu etkinliklerin planlanması ve uygulanması sürecinde, devlet, sivil toplum kuruluşları, girişimcilerin ve halkın beraber hareket etmesi önemlidir (Shimray, 2019, ss. 2-5).

Tarih Öğretiminde Kültürel Miras

Tarih öğretiminde son zamanlarda ortaya çıkan yeni yaklaşımlar ile öğrencilere problem çözme, tarihsel ve eleştirel düşünme, kanıtları değerlendirme gibi üst düzey bilişsel beceriler kazanmaları önemli görülmüştür. Tarih öğretimi sırasında öğrencilerin aktif olarak yaparak yaşayarak, öğrenmelerini yapılandırmalarının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Tarih Dersi Öğretim Programı (MEB, 2022, s. 11) amaçlarından birisinin; "Öğrencilerin toplumsal birlik ve dayanışmanın sağlanması ve sürdürülmesinin yanı sıra millî kimliğin oluşturmasında ortak tarihin rolünü kavrayarak kültürel ve tarihî mirasa sahip çıkan bireyler olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır" şeklinde olması kültürel mirasa verilen önemi göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Avrupa Tarih Eğitimcileri Derneği, kültürel miras öğreniminin ve öğretiminin, tarih öğretimi açısından hayati önemde olduğunu belirtmiştir (Tilden, 1957, Akt., Yeşilbursa, 2011, s. 50).

Avrupa Konseyi kültürel miras farkındalığı için oluşturulacak öğretimi, çeşitli aktif öğretim metotlarının kullanıldığı, kültürel miras merkezli bir öğretim yaklaşımı olarak belirtmektedir (Van der Leeuw-Roord, 2004, Akt., Yeşilbursa, 2011, s. 50). Bu öğretimi

Hunter, tarih ve kültür hakkında öğretme ve öğrenmeye yönelik bir yaklaşım olarak görerek, maddi kültür ile insan ve inşa edilmiş çevrelerden elde edilen bilgileri birincil öğretim kaynakları olarak kullandığını ifade eder. Bu yaklaşımın, öğrencilerin kültürle ilgili ilke ve kavramları anlamlandırmalarını ve farklı gruplardan kadın ve erkeklerin teknolojik becerileri, sanatsal zenginlikleri, ekonomik ve sosyal katkılarına yönelik takdirlerini zenginleştirmeyi amaçladığını belirtmektedir. Ayrıca, kültürel ve tarihi deneyimlerle bağlılık ve süreklilik duygusunu besleyip; vatandaşları gelecek planlamalarında yerel, bölgesel ve ulusal miraslarına sahip çıkmalarını teşvik ettiğini belirtir (1988, s. 2). Lambert'e göre kültürel miras öğretimi; halkın tarihsel deneyimlerini ve kültürel ifadelerini oluşturan mirasımızı anlamasını ve takdirini hem arttırmak hem de zenginleştirmek için tarihi yerleri tanımlamakta, belgeleri analiz etmekte ve disiplinler arası bir bakış açısıyla olaylara yaklaşan bir öğretim sürecidir (1996, s. 3).

Yeşilbursa'ya göre kültürel miras farkındalığına yönelik öğretim ile öğrenciler yaşadıkları çevrenin tarihi ve kültürel değeriyle ilgili bilgileri ve farkındalıkları artmaktadır (2011, s. 52). Kültürel miras farkındalığına yönelik öğretim aynı zamanda, geleceğin nitelikli vatandaşları olacak olan öğrencilere, kültürel mirasın yaşatılması ve korunmasına yönelik girişimlere aktif bir şekilde katılmaları noktasında da cesaretlendirir. Bu tarz öğretim süreçleri nitelikli bir koruma bilincinin gelişmesinde, kültürel kimliklerin benimsenmesi süreçlerinde sosyal aidiyet duygusunu pekiştirerek toplumsal birlik ve beraberliğin desteklenmesinde, karşılıklı hoşgörü ve anlayış duygusu aşılamada etkili bir araç olarak değerlendirilebilir (Depevliler, 2023, s. 20). Bunlarla birlikte Wilhelm'a (2004) göre Tarih öğretiminde kültürel miras öğelerini kullanılmasıyla hedeflenen öğrenci kazanımları şunlardır;

- Tarihi ve kültürel miras eserlerini keşfetmelerine yardımcı olmak.
- Kültürel mirasın keşfedilmesi yoluyla bilgi ve deneyim kazanmalarını sağlamak.
- Yerel olan ile evrensel olanı karşılaştırarak aradaki farkı değerlendirebilmelerini sağlamak.
- Geçmişi keşfederek geleceğe güven ile bakmalarını sağlamak.
- Kültürel miras eserlerini gezip görerek, soru sorabilme, araştırabilme, öğrendiklerini tanımlayabilme ve sunabilme noktasında yardımcı olmak.
- Yarının vatandaşını eğiterek gerçek bir vatandaşlık türünün yaratılmasına katkıda bulunmak (ss. 59-60).

Tarih öğretiminde kullanılan kültürel miras, öğrencilere ait oldukları toplumun değerlerinin kazandırılmasında ve kültürel bir kimliğe sahip olmalarında yardımcı olur. Böylece öğrencileri sosyal uyum ve açık fikirlilik yoluyla güçlendirir (Wilhelm, 2004, s. 59).

Kültürel miras öğretimi, tarihi çevre, binalar, anıtlar, arkeolojik kalıntılar, dokümanlar, fotoğraflar ve daha çok çeşitli tarihi eserleri ve belgeleri içerdiğinden çeşitli kaynaklarda geçmişin öğretilmesi anlamında kullanılmaktadır. Bu anlamda tarihi çevre eğitimi olarak da adlandırılmakta ve tarih öğretiminin bir parçası olarak da görülmektedir (Hunter, 1988, s. 5). Yani tarih öğretimi, öğrencilerin her gün etraflarında gördükleri kültürel miras izlerinin yardımıyla tarihi olayları yorumlayacakları bir uygulama bahçesi gibi olmalıdır (Hereduc, 2005, s. 19).

Somut Kültürel Miras Farkındalığı Oluşturabilmek İçin Kullanılabilecek Öğretim Yöntem ve Teknikleri

Somut kültürel miras farkındalığı oluşturabilmek için öğretim sürecinde; tartışma, canlandırma tekniği, araştırma, alıştırma, alan gezileri ve görsel materyal temelli öğrenme gibi öğretim yöntem ve teknikler kullanılabilir (UNESCO, 2002, s. 18).

Tartışma

Tartışma, öğrencilerin öğrenmelerini pekiştirmek ve iyi anlaşılmayan konuları açıklamak için öğrencileri düşünmeye sevk ederek kendi düşüncelerini ifade edebilmeleri ve yorum yapabilmeleri amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Öğrenciler bu yöntem sayesinde analiz, sentez ve değerlendirme becerileri kazanırlar (Demirel, 2017, s. 79). Tartışma yöntemi, öğrencilerin motivasyonunu ve öğrenmelerinin kalıcılığını artmaktadır (Turan, 2016, s. 203).

Somut kültürel miras farkındalığı oluşturabilmek için tarih derslerinde tartışma yöntemini kullanarak öğrencilerin; kültürel mirasın ne anlama geldiğini, ne kadar önemli olduğunu, kültürel mirasın neden ve nasıl korunması gerektiğine yönelik fikirlerinin paylaşılması sağlanmalıdır. Böylelikle öğrenciler derslere aktif katılım sağlayarak iletişim kurma, tarihsel sorunları araştırma ve yorum yapabilme becerileri kazanıp bu konulardaki öğrenimlerini de pekiştirmeleri sağlanmış olur (Tokdemir & Hayta, 2014, s. 27).

Araştırma

Araştırma, öğrencinin bilimsel yöntemleri kullanarak bilgilerini kendisinin oluşturması sağlayan öğrenci merkezli bir öğretim yöntemidir (Kaya, 2009, s. 7). Araştırmaya dayalı öğrenmelerde, öğrenciler araştırarak, sorular sorarak, elde ettikleri verileri değerlendirerek ve yaratıcılıklarını kullanarak bilgilerini oluştururlar (Duran, 2015, s. 401). Günümüzde artan teknolojik ve bilimsel gelişmeler sayesinde daha rahat bilgiye ulaşabilmek imkânları oluşmuştur. Özellikle kütüphaneler ve internet aracılığıyla öğrenciler somut kültürel miras eserlerine yönelik araştırma yapabilirler. Böylelikle inceleme, bilgiyi analiz etme, sorgulama,

sonuçlar çıkarma, problemleri çözme ve öneriler sunma gibi metotlarla hayatları boyunca öğrenmeye açık bu yöndeki becerilerini geliştirebilen kişiler olabilirler (Sarıca, 2016, s. 32).

Uygulama Yapma (Alıştırma)

Uygulama yaparak öğrenme; öğrenene öz düzenleme, karar alma ve zihinsel yeteneklerini kullanma imkânı vererek öğrenme sürecinin tüm sorumluluğunu üstlenme fırsatı sunmaktadır. Bu nedenle eğitim öğretim ortamları uygulamaların yapıldığı, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye imkân sağlayan ortamlar hâline gelmelidir (Gülbahar, vd., 2012, s. 295). Somut kültürel miras farkındalığı oluşturmak bağlamında öğrencilere el becerilerini kullanabilecekleri etkinlikler sunularak öğrencilerin problem çözme becerilerini, hayal güçlerini, yaratıcılıklarını, sanatsal yeteneklerini geliştirmeleri sağlanabilir (UNESCO, 2002, s. 19).

Görsel Materyal Kullanma

Görsel materyaller; soyut, sınıfa getirilmesi ya da ulaşılması zor eserlerin, olayların ve olguların sınıf ortamına getirilerek öğrencilerin hedeflenen kazanımları kazanmasına yardımcı olan, bilgileri somutlaştıran ve pekiştiren öğrenmeyi kolaylaştıran araçlardır (Demirkuş, vd., 2017, s. 146). Bu bağlamda tarih derslerinin konu ve kazanımlarına bağlı olarak tarih derslerinde öğrenmeyi kolaylaştırmak için görsel materyaller kullanılabilir. Tarih öğretimin de kullanılabilecek görsel materyaller; fotoğraflar, resimler, haritalar, planlar, pullar, ilanlar, afişler, reklamlar, posterler, minyatürler gibi belgeler olabilir. Tarih derslerinde kullanılacak bu görsel belgeler, tarih konularının anlaşılmasına ve soyut kavramların görselleştirilerek somutlaştırılmasına yardımcı olur (Aslan & Turan, 2016, ss. 349-350).

Drama (Canlandırma)

Drama, bir olayı, yaşantıyı ya da oyunu tiyatro faaliyetlerinden yararlanarak hayata geçirmektir (Demircioğlu, 2015, s. 200). Drama kavramı, bir öğretim yöntemi olarak eğitim programlarında yer almakla birlikte son yıllarda eğitimde yaratıcı drama, eğitsel drama ve psikodrama gibi kavramlar da kullanılmaktadır. Bu kavramlar arasında, ifade ettikleri etkinlikler yönünden benzerlikler bulunsa da bazı farklılıkları vardır (Doğan, 2006, s. 34). Eğitimde bu yöntemin kullanılması öğrencilerin kendilerini tanımalarına, varlıklarını sergilemelerine ve toplumsal ilişkilerini düzenlemelerine imkân sunmaktadır (Genç, 2003, s. 195). Yaratıcı drama yöntemi öğrencilerin paylaşma, birlikte hareket etme, yarışma, analiz, sentez, karar verme, gözlem ve merak gibi duygu, düşünce ve becerilerinin harekete geçirilmesine yardım etmektedir (Selvi, 1999, s. 303). Ayrıca bu yöntemin uygulandığı

sınıflarda monotonluk görülmeyerek öğrencilerin farklı düşünme becerileri, yaratıcılıkları ve sözlü iletişim becerilerinin gelişmesine de katkı sağlamaktadır (Annarella, 1992, s. 5).

Kültürel mirasın korunması yönünde öğrencilerin ilgisini çekmek için drama yöntemini kullanabilir. Drama yöntemi ile dört temel eğitim hedefine ulaşılabilir (UNESCO, 2002):

- Somut kültürel miras farkındalığı yaratmak,
- Soyut ve zor konuların daha kolay anlaşılmasını sağlamak,
- Yeni araştırma becerileri kazandırmak,
- Kültürel miras konusunda uzun süreli sorumluluk duygusu ve tavır oluşturmak (s. 28).

Drama yöntemi ile öğrenciler somut kültürel mirasın korunmasına ve yaşatılmasına yönelik konularda nasıl kararlar almaları gerektiğini daha iyi öğrenirler. Öğretmen bu yöntemi uygularken öğrencileri gruplara ayırarak grupların ya da canlandıracakları karakterlerin nasıl davrandıklarına yönelik araştırma yapmalarını isteyebilir. Öğretmen araştırma yapan öğrencilerine gerekli bilgilere nasıl ulaşmaları gerektiği noktasında rehberlik yaparak da yardımcı olabilir. Bütün bunların yanında öğretmenler her grup için bilgi kartları hazırlayabilir ve bunları öğrencilerin araştırma yapmasına gerek görmeden gruplara dağıtabilir. Böylece bilgilere ulaşan gruplar kendi rolünü oynar. Gruplarda yer almayan öğrenciler de performanslardan hangisinin daha iyi olduğuna karar verecek jüri olabilirler (UNESCO, 2002, ss. 28-29).

Alan Gezileri

Kültürel miras farkındalığı oluşturabilmek için en etkili yöntemlerden birisi kültürel miras eserlerinin bulunduğu alan gezileridir (Hunter, 1988, s. 6). Bu alan gezileri ile öğrencilere okul dışı öğrenme ortamlarında, yaparak yaşayarak öğrenmelerini yapılandırma imkânı sağlanabilir. Kültürel miras farkındalığı ve koruma etiğini kazanmanın yanında yapılacak okul dışı öğrenme faaliyetleriyle öğrenciler: kendilerini, dünyadaki yerlerini, ortak evrensel değerleri öğrenir; benlik saygısını, motivasyonu, eleştirel düşünme becerilerini kazanırlar (Ivon & Kuščević, 2013, ss. 46-47). Bu kazanımlara rağmen kültürel miras farkındalığını oluşturacak alan gezileri öğretmenlerin yerel miras eğitim programlarına aşina olmaması, kültürel miras için alan gezisi etkinliklerini planlamanın ekstra çaba ve zaman gerektirmesi, finansman zorlukları gibi nedenlerle bu tarz gezilerin yaygınlaşması engellenmektedir (Lambert, 1996, ss. 45-47).

Müze Ziyareti

Müzeler tarihi nesnelerin sergilendiği sadece tarihe yardımcı olan kurumlar değildir. Müzeler pek çok alan ile ilgili kültürel değerleri içinde barındırmaktadır. Ekonomiden sosyolojiye, coğrafyadan antropolojiye, tarihten sanata hemen hemen tüm sosyal bilim alanlarına ait değerlerin yer aldığı kurumlardır (Öztürk, 2019. s. 30). Müzelerdeki tarihi nesneler, disiplinler arası bağlantıların kurulmasına ve zengin öğrenme ortamlarına olanak sağlayan kaynaklardır (Dinç & Üztemur, 2017, s. 65). Bu özellikleriyle müzeler eğitim öğretim faaliyetlerinin doğal bir parçası hâline gelmektedir. Özellikle Tarih dersleri için müzeler fen derslerindeki laboratuvarlar gibidir. Müzeler, öğrencilere tarihi bilgi ve becerileri kazandırma adına orijinal öğrenme deneyimleri sunmaktadır. Müzeler tarihsel bilgilerin gerçekliği konusunda somut ve tartışmasız bilgiler sunmaktadır. Bu nedenle normal okul ve sınıf ortamında işlenen tarih derslerine göre müzelerde yapılan derslerde öğrenciler daha fazla kazanımlar elde etmektedirler (Güven, vd., 2014, s. 318).

Müzeler genelde somut kültürel miras eserlerin yani tarihi kanıtların görülebileceği ve çalışılabileceği en önemli yerlerdendir. Bundan dolayı tarih derslerinde öğretmenler belirli bir konu ve kazanım perspektifinde bir müze ziyareti planlamalıdır. Müze ziyaretinden önce, öğretmen tarafından gerekli hazırlıklar yapılmalıdır. Öğrenciler bu ziyaretin ne için yapıldığı konusunda ve müzede görecekleri nesneler ve eserler ile ilgili önceden bilgilendirilmelidir. Müze ziyareti sırasında öğrencilere bireysel çalışma yapma şansı vermek önemlidir. Bu bağlamda öğrencilere öğretmen tarafından hazırlanan bir çalışma yaprağı verilerek müzedeki nesnelerden biri ya da birkaçını derinlemesine incelemesi için olanak sağlanmalıdır. Çalışma kâğıtları müzedeki nesnelerin dikkatli şekilde incelenip yorumlamasını teşvik edecek şekilde hazırlanmalıdır. Müze ziyaretinden sonra da öğrencilerin incelemeleri sonrası ulaştıkları verileri sözlü, görsel ve yazılı olarak sınıfta sunmaları sağlanmalıdır (Aktekin, 2008, ss. 109-110).

El Sanatları Atölyesi Ziyareti

Zanaatkârlar tarafından yüzyıllardır yapılagelen bazı el sanatlarını (örneğin sepet yapımı) gözlemleyebilmek için bir el sanatı atölyesine öğrencilerle birlikte bir ziyaret düzenlenebilir. Bu ziyaret ile öğrenciler müzelerde gördükleri el sanatlarının nasıl yapılığını görebilir ve dokunabilirler. Öğrenciler böylece somut kültürel miras eserleriyle kendi kültürel kimlikleri ve yerel el sanatları arasındaki bağlantıyı anlayabilirler (UNESCO, 2002, s. 28).

Yerel Tarih

Yerel tarih yakın çevredeki kolayca ulaşılabilecek anıtlara, abidelere, sokaklara, tarihi binalara, alan, müze ve el sanatları atölyelerine ziyaretleri de içine alabilecek şekilde geçmişin kanıtlarını sunma da yardımcı olmaktadır. Yerel tarih, tarih öğretiminde öğrencilere kendi çevrelerini sorgulama ve içinde yaşadıkları yerel çevre hakkında bilgilerini geliştirme fırsatı sunarak öğrencilerin derse yönelik ilgilerini ve öğrenmelerini arttırır ve onların somut kültürel miras farkındalığı kazanmalarına yardımcı olur (Harnett, 2009, s. 153). Bu araştırmada da somut kültürel miras farkındalığına yönelik öğrenci görüşlerini belirlemek için bir yerel tarih çalışması yapılmıştır.

İlgili Araştırmalar

İlgili alan yazını incelendiğinde, tarih ve sosyal bilgiler derslerinde yerel tarih, kültürel miras ve somut kültürel miras kavramlarının kullanılmasına yönelik birçok araştırma yapıldığı görülmektedir. Çalışmanın bu bölümünde bu araştırmaların yurt içinde ve yurt dışında yapılanları ayrı başlıklar altında incelenmeye çalışılmıştır.

Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Işık (2002), yerel tarih yöntemiyle işlenen tarih derslerinin öğrencilerin derse yönelik tutum ve yaklaşımlarına olan tesirini incelemeyi amaçlayan çalışmasında, yerel tarih yöntemiyle işlenen derslerin öğrencilerin tarih dersine olan ilgilerini ve akademik başarılarını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin çoğunun yerel tarih gezilerinin yapılmasını faydalı bularak düzenli olarak yapılmasını istedikleri tespit etmiştir. Bu bağlamda yerel tarih gezileri yapabilmeleri için tarih öğretmenlerine dersler verilmesi, yerel tarihin tarih ders konularına eklenmesi ve öğrencilerin aktif bir şekilde yerel tarih etkinliklerine katılması hususlarında önerilerde bulunmuştur.

Tugay (2004), Fethiye ilçesini yerel tarihçilik bağlamında incelemeyi amaçlayan çalışmasında, tarihi süreçte Fethiye'de yaşanan değişim ve dönüşümü ele alıp; hayatın sürdürüldüğü çevrenin öğretilmesinin insanlarda merak uyandırdığı sonucuna varılmıştır. Çalışmada şu önerilerde bulunmuştur; bireylere ilgilerini çekebilecek yakın çevrelerinin tarihi öğretilmeli, böylelikle bireylerin kendilerini tarihsel çevreye ve yerel tarihe daha fazla dâhil edilmeleri sağlanmalıdır.

Avcı-Akçalı (2007), yerel tarihin tanımını yaparak tarihsel gelişimini ve tarih öğretimine sağladığı faydaları incelemeyi amaçlayan araştırmasında, yerel tarih çalışmalarıyla öğrencilerin tarih dersini somutlaştırdığını, öğrencilerin kültürel ve tarihi çevrelerine karşı daha ilgili hâle geldiklerini ve tarih dersine yönelik alakalarının arttığı ifade edilmiştir. Yerel

tarihin tarih öğretimi açısından öğrencilerin derse karşı olumlu düşünceler geliştirmesi konusunda önemli katkısından dolayı tarih derslerinde yerelliğe yer veren aktivitelerin uygulanması önerilmektedir.

Avcı-Akçalı ve Aslan (2007) tarafından yerel tarih çalışmaları ile bireyde oluşması beklenen çoğulcu bakış açısını, çevreyi tanıma yeterliliklerini geliştirmek için yerel tarih kullanılmasının önemi ile ilgili bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada yerel tarihin, tarih derslerinde nasıl ele alınması gerektiği ve tarih dersleri için sağlayacağı kazanımlar ifade edilmiştir. Bu araştırmada yerel tarihin tarih derslerinde kullanılabilmesi ile ilgili öğretmenlere eğitimler verilerek yakın çevrelerinde bu tarz uygulamaların yapılması, müzelere ve gezilere gidilmesi tavsiye edilmiştir.

Göç (2008), sosyal bilgiler derslerinde yerel tarih öğretiminin önemini ve Yozgat ilindeki sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretimi ile ilgili görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucuna göre, katılımcılar kendilerini öğretmenlik mesleği açısından yeterli bulmalarına karşın görev yaptıkları çevrenin yerel tarihi konusunda çok da yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanında müfredatın yerel tarih öğretimi açısından yeterli olmadığını, kendi derslerinde yerel tarih çalışmalarına çok yer vermediklerini, yer vermeye çalıştıklarında ise bazı problemlerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Örten (2008) tarafından Tokat ilinin yerel tarih konularını ve bu konuların müfredat ile ilişkisini incelemek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma ile yerel tarih öğretiminin tarih dersini öğrencilerin sevdiği bir derse dönüştüreceği, derse duyulan ilgi ve merakın artacağı, öğrencilerin derslerde daha aktif olacağı saptanmıştır. Bunların yanında öğretmenlerin yerel tarih konularını faydalı buldukları ama yerel tarih konuları ile ilgili yeterli bilgilerinin olmamasından dolayı yerel tarih konularına fazla değinilmediği tespit edilmiştir.

Işık (2008), ilköğretimde yerel tarih kullanımının önemini ve öğrenci başarısına etkisini belirlemeye çalıştığı araştırmasının sonucunda, ilköğretimde yararlanılan yerel tarih etkinliklerinin öğrencinin başarısını arttırıcı bir etkide olduğunu ortaya koymuştur. Yerel tarih çalışmalarına yönelik uygulamaların arttırılması gerektiğini ifade etmiştir.

Aktekin (2010), yerel tarihin önemini ve yerel tarihin tarih ve sosyal bilgiler öğretim programlarında yer almasını incelemek amacıyla yaptığı araştırmasında, yerel tarihin kullanılması, yerel tarihin olumlu yönleri, sınırlılıkları ve bunları çözülmeye yönelik önerileri tartışmıştır. Araştırma sonucunda yerel tarih çalışmalarının, okul ve okul dışındaki dünya arasında engelleri yıkarak yerel halkla ortaklıklar kurmak için yararlı bir araç olduğu tespit edilmiştir. Yerel tarih çalışmasının kullanıldığı tarih derslerinde öğrenciler kendi çevrelerini

incelenirken tarihi çevrenin zaman içindeki değişimini ve sürekliliğini kavrayabilmelerine yardımcı olduğu saptanmıştır. Bu uygulamaların öğrencilere büyük bir zenginlik sunarak öğrencilerin öğretim sürecinde aktif olmalarını sağlayıp tarihin ne olduğunu anlamalarına, tarihin doğasının farkına varmalarına destek olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin bu uygulamalar ile sorumluluk, çevreye ve topluma aidiyet gibi duygular kazanarak kişisel gelişimlerine önemli katkılar sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yeşilbursa (2011) tarafından miras eğitimi ile sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin somut kültürel miras bilincine karşı akademik başarılarını ve tutumlarını araştırmak amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada miras eğitimi ile ilgili etkinlikler yapılırken öğrencilerin eğlenerek keyifli ders yaptıkları belirlenmiştir. Yine bu eğitimler ile somut kültürel miras bilincine yönelik akademik başarılarının ve tutumlarının olumlu bir şekilde etkilendiği belirlenmiştir. Öğrencilerde somut kültürel miras bilincinin geliştirilebilmesi için yapılacak eğitimlerde öğrencilerin aktif olmalarını sağlayacak faaliyetlere yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Tunç-Şahin (2011), yerel tarih uygulamalarıyla yapılan sosyal bilgiler dersinde öğrenci başarısına ve ürünlerine yönelik tesirini belirlemek maksadıyla yaptığı çalışmada, yerel tarih uygulamalarının öğrencilerin başarılarını olumlu etkilediği ayrıca öğrencilerde geçmiş zamanlar ile gelecek arasında ilişki kurma ve okuma becerilerini geliştirdiği, öğrencilerin yerel tarih etkinliklerini eğlenceli buldukları sonuçlarına ulaşmıştır.

Arıkan (2012), kültürel miras ile ilgili öğrencilerinin tutumlarını ve başarı düzeylerini incelemek amacıyla yaptığı çalışmasında cinsiyet ile kültürel mirasa yönelik tutum ve başarı arasında bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin kültürel mirasa yönelik tutumlarının olumlu olduğu belirtilerek, öğrencilerin sosyo ekonomik düzey ile kültürel mirasa yönelik tutum ve başarı arasında da olumlu yönde bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmada özellikle sosyal bilgiler öğretmenlerinin görev yaptığı yerlerin yerel tarihini bilmeli ve bu konuda öğretmenler eğitimlerle desteklenmeli, sosyal bilgiler derslerinde müze ve tarihi yerlere geziler düzenlenmeli ve kültürel miras değeri olan eserler sanal ortama aktarılmalı şeklinde öneriler getirilmiştir.

Avcı-Akçalı (2013) tarafından yerel tarih kaynaklarına dayalı işlenen tarih derslerinin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına ve akademik başarılarına yönelik tesirlerinin incelenmesi için bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, yerel tarih kaynaklarıyla yapılan tarih derslerinin öğrencilerin akademik başarı ve tutumlarında geleneksel tarih derslerine göre anlamlı bir farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Tarih öğretim programlarının ve tarih ders kitaplarının yerel tarihin kullanılmasına rehberlik edebilmesi için bölge bölge düzenlenerek,

yerel tarih zenginliklerini tanıtır bir hâl alması gerektiği ifade edilmiştir. Öğretmenlerin yerel tarih etkinliklerini yapabilecekleri donanıma sahip bir eğitim almalarının gerekliliği belirtilmiştir. Tarih öğretmenlerinin girişimci olmaları, araştırma ve inceleme yapmaya istekli olmaları önerilerek öğretmenlerin yakın çevrelerindeki tarihi mekân ve müzelere geziler düzenlemeleri tavsiye edilmiştir.

Avcı-Akçalı ve Aslan (2013) tarafından geleneksel yöntem ile işlenen tarih dersleri ile, yerel tarih etkinlikleriyle işlenen tarih derslerinin, öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumları üzerindeki etkilerini ortaya koymak için yaptıkları çalışmada, yerel tarih kaynaklarıyla yapılan tarih derslerinin öğrencilerin akademik başarı ve tutumlarında geleneksel tarih derslerine göre anlamlı bir farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Yerel tarih etkinliklerinin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için haftalık tarih ders saatlerinin arttırılması, tarih öğretim programlarının ve ders kitaplarının bölgesel farklılıklara göre düzenlenmesi, programlara yerel tarih derslerinin zorunlu ya da seçmeli ders olarak koyulması gibi öneriler sunulmuştur.

Oran (2013) tarafından sosyal bilgiler dersindeki yerel tarih konularının sosyal bilgiler öğretmenlerince işlenip işlenmediğini ortaya koymak amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğunun yerel tarihin önemi ve gerekliliği ile ilgili olumlu fikirlere sahip oldukları ve yerel tarih çalışmalarını derslerinde uyguladıkları tespit edilmiştir. Bazı öğretmenler ise çeşitli nedenlerle yerel tarih çalışmalarını derslerinde kullanamadıklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersindeki yerel tarih çalışmalarının öğrencilerin derse duydukları ilgilerini olumlu anlamda geliştireceği öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

Avcı (2014), kültürel miras konularının sosyal bilgiler derslerinde ne seviyede yer aldığına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri saptamak için yaptığı çalışmasında, öğretmenlerin ve öğrencilerin kültürel mirasa yönelik olumlu fikirlere sahip olduğu görülmüştür. Kültürel miras eğitiminin uygulanmasında yetersiz kalındığı ve kültürel mirasın korunması konusunda da yeterli düzeye gelinemediği tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler dersinde, kültürel mirasa önem verilerek, programın çeşitlendirilmesi, ders kitaplarında yerel ve ulusal önemli tarihi, doğal ve kültürel varlıklara yer verilerek kültürel mirasa yönelik etkinlikler arttırılması gerekliliği ifade edilmiştir.

Kaderli (2014), tarihi süreçte kültürel miras korumasına yönelik yaklaşımları, ulusal ve uluslararası boyutlarıyla ele aldığı çalışmasında, Türkiye'deki ve uluslararası arenadaki mirası korumaya yönelik gelişmeler ve uygulamalar ortaya koyulmuştur.

Külcü (2015), kültürel mirasın eğitim öğretimdeki öneminin araştırıldığı çalışmasında, kültürel mirasın gelecek kuşaklara iletilmesinde ve korunmasında eğitimin önemi ortaya

koyulmuştur. Türkiye'nin kültürel miras bakımından zengin bir konuma sahip olmasına karşın bu zengin kültürel mirası koruma noktasında vatandaşlarının koruma bilincinde eksikliklerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özdemir (2016), sosyal bilgiler dersinde yerel tarih etkinlikleri uygulanarak öğrencilerin değişim ve sürekliliği algılama becerisini belirlemeyi amaçlayan araştırmasında, değişim ve sürekliliği algılama becerisinin, yerel tarih etkinlikleriyle önemli ölçüde arttığı sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin bu tür etkinliklerde, görerek, karşılaştırma yaparak, eğlenerek daha kalıcı öğrenmelere sahip oldukları saptanmıştır. Öğrencilerin tamamının yerel tarih etkinlikleri gibi uygulamaların diğer derslerde de yapılmasını istedikleri tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler dersi ünitelerindeki konulara paralel okulun etrafındaki bölgelerde yerel tarih alanlarının ziyaret edilmesi ve öğrencilerin bu etkinliklerde çizdikleri resimlerin ya da çektikleri fotoğrafların okulda oluşturulacak sergilerde sergilenmesi gibi öneriler sunulmuştur.

Öztaşçı (2017), yerel tarih öğretimiyle yapılan sosyal bilgiler derslerinin incelendiği çalışmasında, bu tür dersler ile yerel tarih kavramına yönelik öğrenci görüşlerinin olumlu yönde geliştiği tespit edilmiştir. Öğrencilere proje görevleri verilerek, yerel tarihe yönelik çalışmalar ve yakın çevreleriyle görüşmeler yapmaya yönlendirilmelidir. Ayrıca öğrencilere verilen bu yerel tarih görevlerinin grup projesi olarak tasarlanması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Gürdoğan-Bayır ve Çengelci-Köse (2019), kültürel miras ve kültürel mirasın korunmasına yönelik ortaokul öğrencilerinin görüşlerini inceleyen çalışmalarında, kültürel miras ile ilgili öğrencilerin fikirlerinin olumlu olduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler millî değerler ve ekonomiye kattığı kazanç bağlamında kültürel mirasın korunmasının önemli olduğu tespit edilmiştir.

Yılmaz (2019) tarafından sosyal bilgiler derslerinde yerel tarihin kullanılmasına yönelik öğrenci ve öğretmen görüşlerini tespit etmek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin tamamı yerel tarih öğretiminin sosyal bilgiler dersi kapsamında kullanılması gerektiğinin belirttikleri gibi öğrenciler de yaşadıkları şehir hakkında bilgi öğrenmelerinin kendilerine olumlu katkılar sağlayacağını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin yerel tarih öğretimine yönelik farkındalıklarının arttırılması için eğitimler verilmeli, yerel tarih dersi adı ile sosyal bilgiler dersinden ayrı bir ders seçilmeli ya da zorunlu ders olarak okutulmalı gibi öneriler sunulmaktadır.

Yalçın (2019), Erzurum'daki bireylerin şehirlerindeki tarihi mekânlara yönelik ilgilerinin ve farkındalıklarının ortaya çıkarılmasına yönelik yapılan çalışmasında, katılımcıların Erzurum'daki tarihi mekanlara yönelik ilgilerinin yüksek, farkındalıklarının

düşük olduğu tespit edilmiştir. Bireylerin tarihi mekânlara yönelik ilgi ve farkındalık kazanmalarında yerel tarih uygulamalarının yardımcı olabileceği önerisinde bulunulmuştur.

Dere ve Uysal (2019), lise öğrencilerinin yaşadıkları bölgenin tarihini incelemeye yönelik yerel tarih projesi hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Bu araştırmada, öğrencilerin yerel tarih çalışmalarına aktif katılmasıyla birlikte tarih dersine yönelik görüşlerinin olumlu yönde geliştiği belirtilmiştir.

Yılmaz (2020), Mersin ilinde kültürel mirasa yaklaşımını ve koruma sorunlarını belirleme üzerine yapılan çalışmasında, tarihi eser ve somut kültürel miras bilincinin olgunlaşmadığını, kültürel varlıkları koruma bilincinin yeterince gelişmediğini gözlemlemiştir. Bu çalışmada, topluma yönelik yaygın eğitimle kültürel miras ve koruma bilincinin geliştirilmesi tavsiye edilmektedir.

Aydoğan (2020), müze eğitimi ile öğrencilerde oluşan kültürel miras bilinç kazanımını tespite yönelik çalışmasında, öğrencilerin bu tür eğitimler ile daha zengin bir bakış açısı kazandıkları sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin müze eğitimine aktif katılmaları, eğitimde kendilerine hitap eden güncel konuların varlığı öğrenciler için daha kalıcı öğrenmelerin yaşanmasını sağlamıştır. Öğrencilerin derslerde müze ziyaretlerinin arttırılması gerektiğini ifade ettikleri ve kültürel miras eserlerinin korunması adına müzelerin önemiyle ilgili farkındalık kazandıklarını tespit etmiştir. Öğrencilerin somut olmayan kültür mirasa ait ürünleri canlı olarak incelemelerini ve üzerine tartışmalarını, kültürel mirası anlamlandırmaya yönelik daha fazla müze ziyaretleri gerçekleştirmelerini tavsiye etmektedir.

Sevigen (2021), sosyal bilgiler dersinde müze eğitimi etkinlikleriyle öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ve somut kültürel mirasa ilişkin tutumlarına etkisini ortaya koymak üzere yapılan çalışmasında, müze eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarını olumlu biçimde etkilediği sonucuna varmıştır. Müzelerin derslerle doğrudan ilişkilendirilmesini, öğretmenlerin müze eğitimi konusunda zümreler arası iş birliği yapmasını ve müzelerde kurulabilecek eğitim bölümü ile nesne temelli eğitim etkinlikleri hazırlanması yönünde önerilerde bulunmuştur.

Özbek-Gül (2022) tarafından sosyal bilgiler programında yer alan değerlere bağlı yapılan eğitimin öğrencilerinin yerel tarih ve değerler konularını günümüzdeki algılama durumlarını belirlemek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, öğrencilerin İnebolu'nun yerel tarihine yönelik bilgilerinin yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin değerler ve yerel tarihle ilişkilendirdikleri dersin tarih olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin en fazla ifade ettikleri isteklerinin müze ve tarihi alan gezileri olduğu tespit

edilmiştir. Çalışmada ülke çapında her bölgenin yerel tarihini derslerde konu yapabilmek için müfredat değişikliği önerisinde bulunulmuştur.

Dipevler (2023), Türkiye ve Avrupa'da gerçekleştirilen kültürel miras eğitimini incelediği çalışmasında Avrupa'da gerçekleştirilen miras eğitiminin etkinlikler ve uygulama yönünden daha zengin içeriğe sahip olduğunu ortaya koymuştur. Kültürel miras eğitiminin, öğrencilerin kimlik oluşumuna, kültürel miras farkındalığına, aktif bir şekilde eğitim sürecine katılmalarına katkı sağladığını belirtilerek Türkiye ve Avrupa'da yapılan kültürel miras eğitimlerinde ulusal mirasa ve demokratik değerlere yönelik daha çok etkinlikler yapılması tavsiyesinde bulunmuştur.

Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Malloy (1982), yerel tarih etkinliklerinin Amerikan tarih öğretiminde kullanılmasını incelediği araştırmasında, yerel tarihin Community College tarih öğretmenlerinin tarih derslerinde kullanabilecekleri faydalı bir eğitim aracı olduğunu tespit etmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilere göre yerel tarihin kullanıldığı tarih derslerinde öğrencilerin kendilerini tanımalarına ve tarih konularını algılamalarına daha fazla katkı sağladığı saptanmıştır. Yine öğrencilere göre yerel tarih etkinlikleri ile yapılan tarih derslerinde daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Silvester (1987), yerel tarihin ortaokul seviyesindeki İngilizce ve Sosyal Bilgiler derslerine başarıyla entegre edilebileceğini göstermek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmada yerel tarih eğitiminin müfredatta yer almadığı Amerika Birleşik Devletlerindeki dört ortaokulda İngilizce ve Sosyal Bilgiler derslerinin hedeflerine uygun olarak yerel tarihi merkeze alan bir müfredat tasarlanarak uygulanmıştır. Bu araştırmada yerel tarih çalışmaları ile ilgili öğretmen, veli ve öğrencilerin ayrı ayrı görüşleri alınarak yerel tarihi öğretmek için geliştirilen yeni İngilizce ve Sosyal Bilgiler müfredatının ortaokul öğrencileri için yararlı bir eğitim aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, İngilizce ve Sosyal Bilgiler derslerini birleştirme aracı olarak yerel tarihin öğrencilere anlamlı eğitim deneyimleri sunabildiği de tespit edilmiştir.

Patrick (1988), çalışmasında Amerika Birleşik Devletleri ilk ve orta dereceli okulların müfredatı tarihi değerleri ve gelenekleri korumak için destekleyici bir şekilde geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu tarz içerikler ile yapılan eğitimin tarihe olan ilgiyi arttırdığı belirtilerek Amerikan ulusunun diğer ulusların aksine akrabalık, kan ve toprak bağıyla birbirine bağlı olmadığı daha çok ortak ilişkiler ve sorumluluklar ile birbirine bağlı olduğu ortaya koyulmuştur. Bu bağların devam edebilmesi için Amerikan ulusunun temel değerlerini

oluşturan somut kültürel mirası ve tarihi koruyarak ulusun ortak hafızasını güçlendirilmesi ve geliştirilmesi tavsiyesinde bulunulmuştur.

Hunter (1992), kültürel miras eğitiminin ne olduğu ve nasıl yapılması gerektiği, miras eğitimcilerinin neyi başarmaya çalıştıklarıyla ilgili çalışmasında miras eğitiminin öğrencilere, topluma, korunması gereken tarihi ve doğal çevreye sağlayacağı faydaları ortaya koymaya çalışmıştır. Miras eğitiminin sadece belli seçkinlere değil tüm öğrencilere sunulması önerisinde bulunmuştur.

Lambert (1996), kültürel miras eğitiminin postmodern müfredat teorisine uygunluğunu keşfetmeye amaçlayan çalışmasında, kültürel miras eğitimi etkinlik programlarının gelecekte kültürel kaynaklardan sorumlu olacak çocuklara koruma ahlakı kazandırmada önemli olduğunu vurgulamıştır. Öğrencilere somut kaynaklarla birincil öğrenme deneyimleri sağlayan kültürel miras farkındalığını kazandırmaya yönelik programların, çağın ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesini, kültürel miras farkındalığına yönelik eğitimlerin öneminin artırılması önermiştir.

Ahmad (2006), çalışmasında çeşitli uluslararası kanunlarda ifade edilen kültürel mirasın kapsamını ve tanımını araştırmaya çalışmıştır. Kültürel miras kavramı, Venedik Tüzüğü'nde tarihi anıt kavramı ile ICOMOS tarafından yapılan tanımlamada da anıt ve site kavramları ile ifade edilmiştir. Kültürel mirasın UNESCO tarafından da yirminci yüzyılın sonlarına doğru ulusal ve bölgesel düzeyde kültürel mirasın kapsamı genişletilerek somut ve somut olmayan kültürel miras şeklinde ifade edilerek uluslararası alanda genel olarak kabul gördüğü tespit edilmiştir. Bu kabulün yanında kültürel miras kavramının tüm ayrıntılarıyla uluslararası arenada standartlaştırılmadığı için tekdüze bir kullanımın mevcut olmadığı da saptanmıştır.

Ott ve Pozzi (2008), dijital teknolojilerin kültürel miras eğitimine nasıl verimli katkılar sunabileceğini araştırdıkları çalışmalarında, kültürel miras eğitimi ve dijital teknolojilerin pek fazla temas hâlinde olmadığını, buna karşın son yıllarda dijital teknolojilerin çeşitlenmesi sonucu kültürel miras eğitiminin bu gibi teknolojilerden yararlanma fırsatını büyüttüğünü belirtmişlerdir. Kültürel miras eğitiminin zorluklarını en aza indirerek bu eğitim ve farkındalığın tüm öğrencilerin ulaşımına sunulmasında dijital teknolojilerin yardımcı olabileceği tavsiyesinde bulunmuşlardır.

Bhatia (2009), okul ve müze iş birliği ile oluşturulan öğrenme ortamlarında öğrencilerin yerel tarih müzelerini ziyaretlerinin yerel tarih bilinçlerine etkisini incelemeye çalışmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin müze gezilerinde öğrenme sürecinde aktif olarak

katılmalarıyla kalıcı öğrenmeler gerçekleştirdikleri, bu süreçte analiz, sentez ve eleştirel düşünme becerileri kazandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Ivon ve Kuščević (2013), öğretimde okul dışında kullanılan kültürel miras çevresinin öğrenciler üzerindeki etkilerinin araştırılmaya çalışıldığı çalışmalarında kültürel miras çevresinin öğrencilerin kültürlerini, kimliklerini, ortak evrensel değerleri öğrenmelerine yardımcı olduğu tespit edilmiştir. Kültürel miras çevresinde yapılan öğrenci merkezli öğretimin; öğrencilerin öğrenmelerini gerçek ortamda deneyimleyerek yapmalarından dolayı daha motive edici, aktif ve işbirlikçi öğrenmeler gerçekleştirmelerinin yanında öğrencilerin yaratıcılık becerilerinin de gelişimine katkı sağladığı görülmüştür. Çalışmada, öğrencilere sosyal bilim ve sanat derslerinde kültürel miras çevresinde öğretim yapma fırsatlarının sunulması tavsiye edilmiştir.

Măduta (2014) Romanya'nın Arad şehrindeki yerel kültürel miras kavramının ulusal kimlik üzerindeki etkisini incelediği çalışmasında, kültürel miras unsurlarının ulusal kimliğin oluşması ve korunması noktasında çok önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca kültürel mirasın, eğitim politikalarındaki çok kültürlülük kavramı üzerinde de doğrudan bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Walker (2015), Amerika Birleşik Devletleri'nde yerel tarih derslerinin müfredatta olmadığı kırsal bir kolejin müfredatına yerel tarihin nasıl dâhil edilebileceği ve yerel tarihle ilgili üniversitedeki öğretim üyelerinin neler düşündüğünü tespit etmek için bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada yerel tarihin öğrenci ve öğretmenlerin yaşamlarında fayda sağlayacak perspektifler sunduğu için müfredata dâhil edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Yerel tarih dersleri ile öğrencilerin çevrelerini tanıyarak, kültürel çeşitliliğe saygı gösterme ve çevrelerindeki problemlerin çözümünde aktif sorumluluk üstlenme gibi kazanımlara sahip olacakları tespit edilmiştir.

Mendoza vd. (2015), miras eğitimiyle ilgili olarak eğitim sürecini kolaylaştırmak amacıyla gelişen teknolojiden yararlanmayı inceledikleri çalışmalarında bilgi teknolojilerinin aracılık ettiği eğitim sürecinin öğrenimi motive ettiği ve kolaylaştırdığı sonucuna varmışlardır. Miras eğitiminde yeni gelişen teknolojilerin kullanımı hem eğitim öğretim faaliyetlerinin iyileştirilmesi hem de kültürel ve doğal miras ortamlarında eğitim öğretim imkânı sunmasından dolayı kullanımının yaygınlaştırılması tavsiye edilmiştir.

Rivas (2017), kültürel mirasın öğretilmesi, yaygınlaştırılması ve öğretmenlerin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini kazanabilmelerini sağlayabilmek amacıyla çalışmasını hazırlamıştır. Öğretmenlik bölümü öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında öğrencilerin ezbere dayalı tarih ve sanat öğretiminden dolayı eleştirel ve yaratıcı düşünme

becerisinde ve öğrenme motivasyonunda eksiklik olduğu tespit edilmiştir. Tarihi konular bağlamında bazı ilginç tarihi kasaba ve anıtlara yapılan yerel tarih gezileri, tarihi olayların kökenini araştırma, analiz ve sentez gibi süreçleri kullanarak eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri kazandıkları saptanmıştır.

Pinto ve Ibanez-Etxeberria (2018), miras eğitimi pedagojisinin öğrencilerin tarihsel anlayışları ve ulusal kimlik gelişimleri üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmaları için Portekiz'in kuzeyindeki ortaokul öğrencilerinin fikirlerini anketlerle belirlemeye çalışmışlardır. Uygulanan anketlerden elde edilen verilere göre öğrencilerin çoğu kültürel miras çevresindeki eserleri sabit ve büyük ölçüde hatırlanmayan, geçmişe ilişkin olgusal bilgi kaynakları olarak ele almış olsalar da, bazı öğrenciler bu eserleri mevcut tarihsel bilgileriyle ilişkilendirerek tarihsel kanıtlar olarak sorguladıkları, hipotezler kurdukları tespit edilmiştir. Çalışmada öğrencilere mirasla ilgili sahip oldukları önyargılara meydan okumalarını sağlayacak ve kültürel miras eserlerini tarihsel bağlamlarında değerlendirebilecekleri öğrenme fırsatları vermeleri tavsiye edilmiştir.

Shimray (2019), Kültürel mirasla ilgili farkındalık oluşturma yollarının incelendiği çalışmasında, miras festivallerinin, miras yollarının, miras yürüyüşünün, miras ödüllerinin, sokak oyunlarının, miras gazetelerinin ve eğitimde kültürel mirasın teşvik edilmesinin farkındalık yaratmada etkili olabileceği belirtilmiştir.

Benichou vd. (2022), miras eğitimi ve kültürel arabuluculuğun öğrencilerin kimlik iddialarındaki rolünün araştırdıkları çalışmalarında, önce miras eğitimini tanımlayıp bu eğitiminin hayal gücünü harekete geçirdiği, duyarlılığı uyandırdığı, eleştirel düşünme ve muhakeme becerilerini geliştirdiği ifade edilmiştir. Miras eğitimi ve kültürel arabuluculuk ile öğrencilerin miras eserlerini deneyimleyerek öğrenmesi öğrencilerin duyusal ve kişilik yapılarının gelişimine katkı sağladığı belirtilmiştir. Miras eğitiminde öğrencilere müze ve benzeri zengin kültürel miras alanlarında öğrenme fırsatları sağlanması tavsiye edilmiştir.

Muhtarom ve Andi (2023) teknolojik gelişmeleri kullanarak yerel tarih öğretim ortamları hazırlayıp öğrencilerin tarih bilincini geliştirmeyi amaçladıkları çalışmalarında, geliştirdikleri yerel tarih öğretiminin lise öğrencilerinin tarih bilincini arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada öğrencilerin yerel tarih uygulamasına katılmaya çok ilgili oldukları ve uygulamaya aktif olarak katılarak yerel tarih farkındalıklarını geliştirdikleri tespit edilmiştir.

Yurt içindeki ve yurt dışındaki yerel tarihle ilgili araştırmalar incelendiğinde; tarih ve sosyal bilgiler derslerinde yerel tarih çalışmalarının kullanılmasının, öğrencilerin akademik başarılarına, ilgi, alaka, tutum ve becerilerine etkisini, öğretimsel faydalarını; bu yönde

öğrenci, öğretmen, veli ve öğretim üyelerinin görüşlerini ve yerel tarih çalışmalarının ilgili öğretim programlarına yansıması yönünden değerlendirilmesini yapmak amacıyla birçok araştırma yapıldığı görülmüştür. Bu araştırmalarla tarih ve sosyal bilgiler derslerinde yerel tarih çalışmalarının kullanılması öğrencilerin akademik başarılarını, ilgi ve alakalarını, bu derslere yönelik tutumlarını arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin yerel tarih çalışmaları ile daha kolay ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirdikleri, öğrenim süreci boyunca aktif oldukları, analiz, sentez, eleştirel düşünme, değişimi ve sürekliliği algılama becerileri kazandıkları, kendilerini tanıma, sorumluluk alma ve bağlı bulundukları topluma aidiyet hissetme gibi özelliklerini de geliştirdikleri vurgulanmıştır. Yerel tarih çalışmalarını gerçekleştirebilme noktasında öğretmenlerin, öğretim programlarının yeterli olmadığı saptanıp öğretim programları ve ders kitaplarını yerel tarih çalışmalarına yer verilecek şekilde yeniden düzenlenmesi, sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerinin görevli bulundukları çevrenin yerel tarihini öğretici eğitimlerin verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Yurt içindeki ve yurt dışındaki kültürel mirasla ilgili araştırmalar incelendiğinde; tarih, sosyal bilgiler ve diğer derslerde kültürel miras ve somut kültürel miras farkındalığı oluşturmaya yönelik yapılan eğitimleri ve bu eğitimlerin önemini; öğrencilerin akademik başarılarına, ilgilerine, tutumlarına, becerilerine etkisini ve öğrencilere sağladığı faydaları belirlemek amacıyla birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların yanında kültürel mirasın ne olduğu, neden korunması gerektiği; kültürel miras eğitimine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri, öğretim programların ve ders kitaplarının durumunu; öğrencilere kültürel miras farkındalığı sağlayabilmek için müzelerden ve dijital teknolojilerden yararlanmanın önemini inceleyen çalışmaların da yapıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmalarla tarih ve sosyal bilgiler dersinde kültürel miras farkındalığına yönelik yapılan uygulamaların öğrencilerin bu derslere yönelik ilgilerine ve akademik başarılarına olumlu etki yaptığı görülmüştür. Bu tarz uygulamalar ile öğrenciler daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirdikleri, öğrenim süreci boyunca aktif oldukları, analiz, sentez, empati, yaratıcı ve eleştirel düşünme, değişimi ve sürekliliği algılama becerileri kazandıkları; kültürlerini, kimliklerini, millî ve evrensel değerleri öğrenmelerine yardımcı olduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler bu tarz uygulamalar sayesinde somut kültürel miras eserleri koruma bilinçlerini geliştirdikleri vurgulanmıştır. Çalışmalarda kültürel miras eğitiminin ülkemize göre Batı ülkelerinde daha ileri olduğu tespit edilmiştir. Bunu geliştirmek için kültürel miras eğitimine yönelik tarih ve sosyal bilgiler öğretim programlarındaki ve ders kitaplarındaki eksiklerin giderilerek tarih ve sosyal bilgiler derslerinde yapılacak etkinliklerde dijital teknolojilerden, müze ve tarihi eserlerden yararlanılarak öğrencilerde kültürel miras farkındalığı oluşturacak şekilde düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları, uygulama süreci ve verilerin analiziyle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Yöntemi

Tarih öğretiminde yerel tarih çalışması ile öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığına ilişkin görüşlerinin neler olduğunun tespit edilmesinin amaçlandığı araştırmada nitel yaklaşım tercih edilmiştir. Nitel araştırma, dünyayı anlamlandırabilmek için görüşmeler, gözlemler, fotoğraflar, alan notları, kayıtlar gibi bir dizi yorumlayıcı materyal uygulamalarından oluşur. Nitel araştırma, kendi doğal ortamındaki algılara ve olaylara insanların verdiği anlamları anlamlandırabilme ve değerlendirebilme anlamına gelir (Creswell, 2013, ss. 43-44).

Araştırmanın deseni olarak da durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışması, birden fazla veri kaynağının kullanıldığı, bir olayı ya da olguyu ayrıntılarıyla birlikte inceleyebilmek ve değerlendirebilmek için kullanılan bir nitel araştırma desenidir (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 39). Durum çalışması, araştırmacının gerçek yaşamda sınırlandırılmış mekân ya da mekânlarda belirlenmiş bir durum ya da durumlar hakkında görüşmeler, gözlemler, dokümanlar, kayıtlar gibi çoklu bilgi kaynaklarıyla veri toplayan durum betimlemesini veya temalarını ortaya koyan bir yaklaşımdır (Creswell, 2013, s. 97). Araştırmada veri olarak, tarih öğretiminde uygulanan yerel tarih çalışmasının somut kültürel miras farkındalığı oluşturmasına yönelik öğrenci görüşleri alınmıştır. Bu öğrenci görüşleri yerel tarih gezisi sırasında çalışma yaprağı gibi etkinliklerle ve görüşme formu ile olacağı için durum çalışması deseninin doğasına uygundur. Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme formu ve çalışma yaprakları kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma sonuçları hakkında yorum yapabilmek için, o sonuçların genellenmek istendiği elemanlar bütününe evren denir. Evreni temsil edebilecek belli kurallara göre seçilmiş küçük kümeye de örneklem denir (Karasar, 2012, s. 109). Bu araştırma için çalışma grubu seçilirken amaçsal örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme, çalışmanın amacına bağlı bilgi yönünden zengin

hususların etraflıca araştırmak için olasılıklı ve seçkisiz olmayan bir örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2012, s. 90). Kolay ulaşılabilir durum örneklemesinde araştırmacı, yakın olan ve ulaşılması kolay olanı seçerek araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Ayrıca bu örneklemi kullanmak daha az maliyetlidir (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 113). Bu doğrultuda, araştırmanın çalışma grubunu araştırmacının öğretmen olarak görev yaptığı Trabzon ili, Yomra ilçesi Trabzon Yomra Fen Lisesi 2023-2024 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 10 kız ve 18 erkek olmak üzere toplam 28 öğrenciden oluşan 10-A şubesi oluşturmuştur. 10-A sınıfı yapılacak olan çalışmanın verimli geçebilmesi ve öğrencilerin çalışma boyunca daha rahat kontrol edilebilmesi açısından tercih edilmiştir. Eğitimde fırsat eşitliği kapsamında okuldaki diğer 10. sınıf şubeleriyle de ilgili konu ve kazanım bağlamında yerel tarih çalışması yapılması planlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma ile ilgili bilgi veren, araştırmada çözüm üretilmek istenen problemin çözüme kavuşturulması sürecinde yardımcı olan bilgilere veri denir (Tanrıöğen vd., 2011, s. 133). Bu bilgiler araştırmanın sonuca ulaşması bağlamında önemlidir. Bu nedenle araştırmalardaki önemli adımlardan biri de veri toplama basamağıdır. Çözülmek istenilen problem ile ilgili bilgi toplamak için veri toplama aracına ya da araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Soruna ilişkin bütün değişkenleri göz önünde bulunduran, geniş tabanlı, araştırılan konu özelliklerine uygun olan, geçerlik ve güvenirliği kanıtlanmış, duyarlılığı ve seçicilik yeteneği yüksek veri toplama araçları tercih edilmelidir (Ünsal & Ergül, 2010, s. 434).

Bu araştırmada öğrencilerin yerel tarih etkinlikleri ve bu etkinlikler bağlamında somut kültürel miras farkındalığına yönelik düşüncelerini derinlemesine incelenmesinde veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu, araştırma hakkında bilgi, duygu ve düşünceleri etkili bir şekilde ortaya koyan veri toplama tekniğidir. Görüşme iki veya daha fazla kişi arasında yapılan sözlü iletişim sürecidir. Esnek bir veri toplama aracı olmasından dolayı görüşme araştırma sürecinin her basamağında kullanılabilir (Büyüköztürk vd., 2012, s. 150). Görüşmenin amacı, görüşülenin zihin dünyasına erişilerek onların kendine has bakış açılarının belirlenmesidir. Görüşme, incelenen konuya yönelik bireyin düşünceleri, deneyimleri, bakış açıları, tutumları, niyetleri zihinsel algıları ve tepkileri gibi gözlenemeyen bilgilere erişilmesine imkân sağlaması noktasında önemlidir (Baltacı, 2019, s. 374).

Araştırmada görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırma konusuyla ilgili olarak derinlemesine bilgi elde edebilmeyi sağlayan bir türdür (Büyüköztürk, vd., 2012, s. 152). Yarı yapılandırılmış

görüşme formu ile araştırmacı, görüşmenin gidişatına ve görüşülen kişinin tepkilerine göre soruların başka seçeneklerini ya da farklı açık uçlu sorular ile görüşülen kişinin detaylı fikirlerini öğrenebilecek şekilde soruları değiştirebilir. Bu da araştırmacıya görüşme formunu hazırlarken bir esneklik kazandırır (Tanrıöğen vd., 2011, s. 151).

Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanabilmesi için öncelikle araştırmanının amacına uygun sorular hazırlanarak soru havuzu oluşturulmuştur. Bu havuzdaki sorulardan uzman görüşü alınarak pilot çalışma için görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme sorularıyla ilgili daha önce benzer gezilere katılmış aynı sınıf seviyesindeki farklı okullardan üç öğrenci ile pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu pilot çalışmadan alınan dönütlere ve araştırmacının görev yaptığı okuldaki iki Türk dili ve edebiyatı öğretmeninin ve alan eğitimi uzmanı bir öğretim üyesinin görüşleri alınmış, alınan uzman görüşüne göre görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Araştırmanın amacına uygun bir şekilde yapılan yerel tarih çalışmasında kullanılabilecek, öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığına ilişkin görüşlerini ifade edebilmelerine imkân sağlayacak şekilde çalışma yaprakları hazırlanmıştır. Çalışma yaprakları; öğretmenler tarafından dersin kazanımlarına uygun olarak hazırlanan, öğrencilere bilgi, beceri ve tutum kazandıran, öğrencileri araştırmaya, incelemeye ve değerlendirmeye yönlendiren, okul içi ve okul dışı öğretim ortamlarında kullanılabilen basılı öğretim araçlarıdır (Kaymakçı, 2010, ss. 56-57). Çalışma yaprakları öğrencileri aktif hâle getiren, kavramları zihinlerinde yapılandırmalarını sağlayan, öğrencilere sorumluluk yükleyen, bireysel farklılıklarını gösterme fırsatı veren ve öğrenciler tarafından eğlenceli olarak değerlendirilen yararlı bir etkinlik aracıdır (Demircioğlu & Atasoy, 2006, ss. 72-73).

Yerel tarih çalışması sırasında öğrencilerin hem aktif olmalarını sağlamak hem de öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığına yönelik veri toplamak amacıyla çalışma yaprakları hazırlanmıştır. Fotoğraf etkinliğinde ve çalışma yapraklarında kullanılan fotoğraflar araştırmacı tarafından çekilmiştir. Çalışma yapraklarında kullanılan tarihi fotoğrafları kullanabilmek için gerekli izinler alınmış ve kaynakçada gösterilmiştir. Çalışma yaprakları hazırlanırken Yeşilbursa'nın (2011) eserindeki çalışma yaprağı örneklerinden esinlenilerek çalışma yaprakları hazırlanmıştır. Araştırmanın amacına uygun bir şekilde 5 adet çalışma yaprağı ve 1 adet de fotoğraf etkinliği hazırlanmıştır. Çalışma yaprakları ve fotoğraf etkinliği hazırlanırken 10. sınıf Tarih dersi "Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni" ünitesi "Osmanlı Devleti'nde vakıfların sosyal hayattaki yerini ve önemini açıklar" kazanımı perspektifinde, öğrenci hazırbulunuşluklarına uygun ve gezilecek eserlerle ilgili olmasına özen gösterilmiştir. Çalışma yaprakları ve etkinliklerde kullanılan dilin sade, açık, anlaşılır ve

öğrenci seviyelerine uygun olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca uygulanacak etkinliklerin öğrencileri eğlendirecek, okuma, yazma, çizme, değerlendirme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek şekilde tasarlanmasına çalışılmıştır.

Uygulama Süreci

Araştırmanın amacı doğrultusunda çalışmanın planlanma ve uygulama süreci; uygulama öncesi, uygulama sırası ve uygulama sonrası alt başlıklarıyla ele alınıp ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

Uygulama Öncesi

Araştırma sürecine literatür taraması yapılarak başlanmıştır. Yapılan tarama sonrası yerel tarih çalışması ile öğrencilerde oluşacak somut kültürel miras farkındalığını inceleyen Trabzon bölgesine yönelik bir çalışma olmadığı belirlenerek bu alanda araştırma yapılmasına karar verilmiştir. 10. sınıf Tarih dersi "Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni" ünitesi "Osmanlı Devleti'nde vakıfların sosyal hayattaki yerini ve önemini açıklar" kazanımı perspektifinde araştırma problemi ve alt problemler belirlenmiştir. Bu problemler doğrultusunda araştırmanın yapılabilmesi için önce çalışma grubu ve yerel tarih çalışmasının yapılacağı güzergâh tespit edilmeye çalışılmıştır. Güzergâh ve çalışmanın yapılacağı eserler belirlenirken eğitimdeki yakından uzağa ilkesine göre mekanlar seçilmiştir. Hem kazanımla ilgili hem de araştırmanın amacına uygun olarak Trabzon'daki; Ayasofya Camii, Gülbahar Hatun Camii ve Türbesi, Abdullah Paşa Çeşmesi, Zağnos Köprüsü, Kanuni Sultan Süleyman Osmanlı Kültür Evi, Ortahisar Büyük Fatih Camii, Sekiz Direkli Hamam, Bedesten ve Alaca Han gibi vakıf eserleri tespit edilmiştir. Bu mekânlarda yapılacak yerel tarih çalışması için gezi planı hazırlanmıştır.

Araştırmanın amacına uygun bir şekilde yerel tarih çalışması sonrası öğrencilerin kültürel miras farkındalığını ortaya koyabilecek sorulardan oluşan bir yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yerel tarih çalışması sırasında öğrencilere sunmak ve öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihe ve somut kültürel miras farkındalığına yönelik görüşlerini ifade edebilmelerini sağlayabilmek için 5 adet çalışma yaprağı ve 1 adet de fotoğraf etkinliği hazırlanmıştır. Bunların adları ve yapılacak gezinin hangi aşamalarında uygulanacağı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. *Yapılan Etkinlikler*

Gezi Öncesi	Gezi Sırası	Gezi Sonrası
Fotoğraf Etkinliği	Dünden Bugüne Trabzon Etkinliği	Fotoğraf Etkinliği
	Trabzon'da Kaybolan Mirasın İzinde	Trabzon'da Vakıf İzleri
	İki Fotoğraf Bir Trabzon Etkinliği	Trabzon'un Simgesi

Araştırma yapabilmek için gerekli hazırlıklar yapıldıktan sonra hazırlanan tez önerisi 2023 yılının Haziran ayında Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne gönderilmiş ve Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu kararıyla kabul edilmiştir. Daha sonra Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Birim Etik Kurulu Başkanlığı'ndan etik kurul raporu alınmıştır. Bunun yanında Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimine proje başvurusunda bulunulmuştur. Bu birim tarafından SYL-2023-12866 sayılı ve "Tarih Öğretiminde Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Farkındalığına İlişkin Görüşleri: Bir Yerel Tarih Çalışması" isimli projenin desteklenmesi sağlanmıştır. Daha sonra Trabzon Valiliği'nden gerekli yasal izinler alınmıştır. Araştırma süreci, gezi planları çalışma grubunun yer aldığı ve araştırmacının görev yaptığı Trabzon Yomra Fen Lisesi Müdürlüğü ile paylaşılarak gerekli izinler alınmıştır. Uygulamaya katılacak çalışma grubundaki öğrencilerin velileri de bilgilendirilerek öğrencilerin geziye katılmalarına yönelik izinleri alınmıştır.

Uygulama Sırası

Araştırma için alınacak izinler ve hazırlanan plan dâhilinde 20.10.2023 tarihinde, sabah saat 9'dan 16'ya kadar Trabzon'da bulunan somut kültürel miras eserleri incelemek için yerel tarih gezisi yapılmıştır. Gezi öncesinde ve sırasında çalışma grubundaki öğrencilerin uyması gereken kurallar, görev ve sorumluluklarına yönelik uyarılarda bulunularak sağlıklı ve verimli bir yerel tarih gezisi uygulaması yapılmıştır. Bu gezi boyunca sürecin faydalı bir şekilde işleyebilmesi için araştırmacıya okulunda görev yapan iki öğretmen yardımcı olmuştur. Gezi öncesi fotoğraf etkinliği öğrencilerle paylaşılarak öğrencilerin istenen soruları cevaplamaları istenmiştir. Böylece öğrencilerin Trabzon'un tarihi mekânlarıyla ilgili ön bilgileri belirlenmiştir. Gezi güzergâhı; Ayasofya Camii ziyaretiyle başlayıp, Gülbahar Hatun Camii ve Türbesi ziyaret edildikten sonra çalışma yapraklarıyla "Dünden Bugüne Değişen Trabzon" ve "Trabzon'da Kaybolan Mirasın İzinde" etkinlikleri yapılmıştır. Sonrasında sırasıyla Abdullah Paşa Çeşmesi, Zağnos Köprüsü, Ortahisar Büyük Fatih Camii, Kanuni Sultan Süleyman Osmanlı Kültür Evi, Sekiz Direkli Hamam, Bedesten ve Alaca Han gezilmiştir. Kanuni Sultan Süleyman Osmanlı Kültür Evi gezildikten sonra evin en üst katında çalışma yapraklarından "İki Fotoğraf Bir Trabzon" etkinliği yapılmıştır. Gezi bittikten

sonra okulda çalışma yapraklarından "Trabzon'da Vakıf izleri" etkinliği ve tekrardan fotoğraf etkinliği yapılarak "Trabzon'un Simgesi" etkinliği ev ödevi olarak verilmiştir. Ayrıca yapılan geziyle ilgili gönüllü öğrenciler tarafından "Trabzon'da Vakıf Eserleri ve Somut Kültürel Mirasımız" adlı bir pano çalışması yapılmıştır.

Yerel tarih öğretimiyle öğrencilerde oluşabilecek somut kültürel miras farkındalıklarını anlamlandırabilmek için gönüllülük esasına dayalı olarak öğrencilerle görüşme yapılmıştır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları öğrencilere sorularak, alınan cevaplar veri olarak kaydedilmiştir. Bu işlem ses kayıt cihazı ve not tutma şeklinde olmuştur. Not tutulan veriler görüşülen kişiler tarafından teyit ettirilmiştir.

Uygulama Sonrası

Görüşmeler bittikten sonra kayıtlar dinlenmiş, alınan notlar ve ses kayıt dosyaları katılımcıların bilgileri saklı tutularak bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir. Çalışma yaprakları ve görüşme formu ile elde edilen veriler analiz edilerek ulaşılan bulgular yorumlanmış, sonuçlar tartışılmış ve önerilerde bulunularak raporlaştırma tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Nitel yaklaşımın benimsendiği araştırmada görüşme formu ile toplanan verilerin analizi için nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde verilerin düzenlenmesi, özetlenmesi ve yorumlanması analizin ana süreçlerindendir (Büyüköztürk, vd., 2012, s. 152). İçerik analizi, dokümanların incelemesi ve katılımcıların görüşleriyle ulaşılan verileri derinlemesine analiz etmeyi esas almaktadır. İçerik analizi ile ulaşılan kavramlar veya kavramlar arası ilişkiler belirlenerek birbirine yakın verileri belirli temalar ve kavramlar etrafında toparlanıp okuyucunun anlamlandırabileceği şekilde organize edilmesi amaçlanmaktadır (Baltacı, 2019, s. 377).

Nitel araştırmalarda toplanan verilerin analiz edilerek yazılı bir rapor hâline getirilmesi deneyimli araştırmacılar için bile çok zor bir süreçtir. Bu nedenle içerik analizi yapılırken dört farklı basamak kullanılmaktadır. Bu basamaklar verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklindedir (Yıldırım & Şimşek, 2011, ss. 221-228). Görüşme formunun veri analizi yapılırken içerik analizi basamaklarına uygun olarak yapılmıştır. İçerik analizi ile elde edilen veriler kodlanarak ve doğrudan alıntılanarak çalışmanın önemli hususları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma yaprakları ile elde edilen verilerin analizi için de doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu ya da olgular ile ilgili bilgi veren yazılı materyallerin analizlerini kapsayan bir araştırma yöntemi olabileceği

gibi nitel yöntemlerin kullanıldığı süreçlerde ek bilgi kaynağı gibi de kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 187). Öğrencilerin ismi gizlilik esasına bağlı kalınarak Ö1, Ö2,…Ö28 şeklinde kodlanmıştır. Veri analizi sürecinde öğrencilerden elde edilen 56 sayfa fotoğraf etkinliği, 168 sayfa çalışma yaprağı ile öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri cevapların yazıya geçirilmesiyle oluşan 112 sayfalık veri analiz edilmiştir.

Araştırmacı Rolü

Nitel araştırmacı, yaptığı çalışması ile ilgili alanda kişilerle konuşan, gözlem yapan, zaman harcayan, alanda edindiği tecrübeleri toplanan verilerin analizinde kullanan kişidir. Bunların yanında nitel araştırmacı, araştırdığı konuyu yakından tanıyabilmesi ve anlayabilmesi için veri kaynaklarına yakın olması ve ilgili dokümanları incelemesi gerekir. Bu süreçlerde nitel araştırmacıyı çalışmanın doğal bir unsuru hâline getirir. Böylece nitel araştırmacı bazı zamanlarda veri toplama aracı işlevi de kazanmış olur. Nitel araştırmacının veri toplama sürecinde veri kaynaklarına yakın olması nesnelliği olumsuz etkileyebileceği yönüyle geleneksel araştırma anlayışı ile çeliştiği ifade edilse de nitel araştırmacı olayların doğal akışını bozmadan veri kaynaklarına yakın olmalı, bulgularını açık bir şekilde ortaya koymalıdır. Çünkü artık geleneksel araştırmacıların aradığı gibi yüzde yüz nesnellik hiçbir araştırmada mümkün değildir (Yıldırım & Şimşek, 2011, ss. 43-44).

Bu araştırmada araştırmacı katılımcı rolünü benimsemiştir. Araştırmacı, çalışmanın tüm aşamalarında aktif olarak katılmıştır. Araştırmacı aynı zamanda tarih dersi öğretmeni olmasından dolayı araştırmayı görev yaptığı okulda ve dersine girdiği öğrencileriyle birlikte yapmıştır. Araştırmacı, gezinin planlanması, etkinliklerin hazırlanması ve görüşme sorularının belirlenmesinde etkin rol üstlenmiştir. Araştırma için gerekli izinlerin alınmasını sağlamıştır. Öğrencilere çalışmanın başlangıcından, görüşmelerin bitimine kadar rehberlik yapmıştır. Araştırmacı, gezinin, etkinliklerin ve yarı yapılandırılmış görüşme formunun uygulanması sırasında katılımcıların görüşlerini etkileyecek tutum ve davranışlardan kaçınacak bir duruş sergilenmeye çalışmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen veriler raporlaştırması da yine araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlilik, veri toplama araçlarının bireylerde ölçülmek istenen özelliğinin ne derece doğru ölçüldüğünün göstergesidir (Büyüköztürk, vd., 2012, s. 108). Nitel araştırmalarda geçerlilik; araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu şekliyle ve olabildiğince tarafsız bir biçimde incelemesidir (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 237). Nitel araştırmalarda geçerliliği ölçüm sonucu elde edilen bulguların doğruluğunu değerlendirme amaçlı bir teşebbüs olarak

da ifade edebiliriz (Creswell, 2013, s. 249). Bu araştırmalarda geçerliği arttırmak için süreci iyi değerlendirmek, uygun yöntemleri seçmek ve veri kaynağına yakın olmak önemli bir yere sahiptir (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 274).

Nitel araştırmanın esas alındığı bu çalışmada geçerlik sağlanabilmesi için veri toplama süreci boyunca yapılan görüşmelerde ve etkinlik çalışmalarında öğrencilerin görüşlerini açıkça ifade etmesi için önyargısız ve tarafsız şekilde davranılmaya çalışılmıştır. Araştırmada güvenirliğin sağlaması için görüşmelerde katılımcı konuşurken alınan notlar görüşme sonrasında tekrardan katılımcıya okutulup teyit ettirilmiştir. Yine çalışma kağıtlarında okunulmayan anlaşılmayan yerlerin olması durumunda ilgili öğrenci ile tekrardan okuyarak ifade etmek istedikleri tam öğrenilmeye çalışılmıştır. Yapılan görüşmelerde aceleci davranılmaması için gerekli tedbirler alınmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen veriler yorum katılmadan belli temalar altında aynen alıntılanarak raporlaştırılması sağlanmıştır. Araştırmanın her boyutunda ve sürecinde dil uzmanı olarak araştırmacının görev yaptığı okulda görev yapan iki Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ve bir de tarih öğretimi alan uzmanı öğretim üyesinden uzman görüşü alınmaya çalışılmıştır.

Güvenirlik, ölçülmek istenen özellik için yapılan ölçümlerin benzer şartlarda aynı sonuçları verebilmesidir (Büyüköztürk, vd., 2012, s. 116). Nicel araştırmalar ile nitel araştırmalar arasında güvenirlikle ilgili belli farklılıklar vardır. Nitel araştırmalarda, gerçeklerin kişilere ve mevcut durumlara göre devamlı değişme içinde olmasından dolayı araştırmanın aynı gruplarda tekrar yapılsa da benzer sonuçlar elde edilememektedir. Güvenirlik açısından da sosyal olaylarla ilgili bir çalışmanın aynen tekrar durumu söz konusu değildir. Her araştırmacının sonuçları değerlendirme ve algılama şekilleri farklı olabileceğinden dolayı aynı veriler farklı araştırmacılar tarafından aynı şekilde algılanıp, değerlendirilme durumu da söz konusu olmayabilir (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 259).

Nitel araştırmanın esas alındığı bu çalışmada güvenirliğin sağlanabilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurulması ve bu sayede hatalar en aza indirgenmeye çalışılmıştır. Güvenirliği arttırmak için uygulama öncesi öğrencilerin ve velilerinin izinleri alınmıştır. Öğrencilerin görüşleri çalışmada kullanılırken kimlikleri gizli tutulmuştur. Görüşme sırasında görüşülen kişilerin görüşlerindeki benzerlikleri ve farklılıkları içerik analizi yöntemiyle kategorize edilerek verilerin özgün hâlleriyle raporlaştırılması ve çalışma grubuna yapılan çalışmaya yönelik ayrıntılı bilgi verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Bu bölümde çalışmanın amacına yönelik olarak veri toplama araçlarıyla toplanan veriler içerik analizi ve doküman incelemesi yöntemleriyle analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular frekans ve yüzde değerleri ile tablolarda gösterilerek tabloların altında ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Kavramı İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere somut kültürel miras kavramıyla ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. *Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Kavramı İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Geçmişten günümüze ulaşan eserler	23	49
Duyu organlarıyla algılanabilen eserler	8	17
Tarihi eserler	5	11
Fiziki yapılar	4	9
Sanat eserleri	3	6
Millî değerler	1	2
Diğer	3	6
Toplam	47	100

Tablo 2'ye göre öğrencilerin somut kültürel miras kavramına yönelik olarak en fazla ifade ettikleri görüş geçmişten günümüze ulaşan eserler olmuştur. Bu konuda öğrencilerden **Ö11** "*Somut kültürel, miras geçmişten günümüze kalmış eserler.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö8** ise "*kültürel miras olarak geçmişten günümüze kalmış somut eserdir.*" demiştir. **Ö18** ise "*Önceki devletlerin yaptığı mimari eserler olarak biliyorum.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö25** de "*Somut kültürel miras geçmişten bizlere şimdiki nesile kalan somut yapılar olduğunu düşünüyorum*." demiştir.

Alınan cevaplar doğrultusunda öğrencilerin somut kültürel miras kavramına yönelik en fazla üzerinde durdukları ikinci görüş ise duyu organlarıyla algılanabilen eserler olmuştur. Bu konuyla ilgili olarak öğrencilerden **Ö2** "*Eski zamanda kullanılıp bizim hâlâ görebildiğimiz dokunabildiğimiz şeyler mesela kitaplar olur ya da daha büyük yapılar*

saraylar, köprüler bu tarz." diyerek görüşünü bildirmiştir. **Ö3** de "*Somut deyince elle tutulabilir yani görülebilir duyu organlarımızla algılayabildiğimiz şeyler somut denir. Kültürel olunca da geçmişteki bizim bizden önceki devletlerin bırakmış olduğu somut yani cami vesaire olsun o tarz miraslarımıza denir.*" demiştir.

Elde edilen sonuçlardan en fazla cevap olarak verilen üçüncü görüş tarihi eserler olmuştur. Buna göre öğrencilerden **Ö5** "*Geçmişten günümüze kalan tarihi eserlerin hepsi bir kültürel mirasımızdır somut kültürel mirasımızdır.*" diyerek görüşünü bildirmiştir. **Ö27** de "*Tarihi eserler somut kültürel miras.*" demiştir. Katılımcı öğrencilerin bir başka görüşü fiziki yapılar olmuştur. Bu konuda öğrencilerden **Ö6** "*Yaşadığımız topraklarda önceden fetheden ülkelerin ya da bu topraklarda eskiden yaşayan insanların bizlere bıraktığı kalıcı eserler ya da fiziki yapılar diyebiliriz.*" diyerek bu yönde fikrini bildirmiştir. Farklı görüşlerden bir diğeri sanat eserleri şeklinde olmuştur. Bu konuda öğrencilerden **Ö26** "*Mirasımız sanat eserlerimiz bildiğim bu.*" demiştir. Somut kültürel miras kavramına yönelik olarak öğrencilerin verdiği cevaplardan bir başkası da millî değerler olmuştur. Bu konuda öğrencilerden **Ö10** "*Somut kültürel miras bir milleti millet yapan değerlerden birisi olduğunu düşünüyorum yani somut kültürel mirasımızı koruyamazsak benliğimizi devam ettiremeyebiliriz.*" diyerek bu konuda görüşünü bildirmiştir.

Somut kültürel miras kavramına yönelik olarak öğrencilerin verdiği diğer görüşler tarihin öğrenilmesine yardımcı eserler, kültürü yansıtan eserler ve değerli binalar olmuştur. Bu konuda öğrencilerden **Ö13** "*Aslında atalarımızın neler yaşadığını o coğrafyayı o zamanın kültürlerini anlayabilmek adına aslında bize bir örnek olabilir."* demiştir. **Ö16** ise "*Somut kültürel miras geçmişte bizim kültürümüzü yansıtan yapılar inşalar.*" demiştir. **Ö14** de "*Değerli binaların yapıları*." şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir.

Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bildikleri Eserlerle İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere çevrelerindeki yerel tarihle ilgili bildikleri eserlerle ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. *Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bildikleri Eserler İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Ayasofya Camii	26	15
Gülbahar Hatun Türbesi	18	10
Bedesten	17	10
Ortahisar Fatih Büyük Camii	16	9
Kanuni Sultan Süleyman Kültür Evi	14	8
Zağnos Paşa Köprüsü	14	8

Tablo 3. ***(Devamı)***

Alaca Han	12	7
Sümela Manastırı	11	6
Sekiz Direkli Hamam	9	5
Abdullah Paşa Çeşmesi	9	5
Gülbahar Hatun Camii	6	3
Hamam	6	3
Gülbahar Hatun Külliyesi	4	2
Kızlar Manastırı	2	1
Cephanelik	1	1
Memiş Ağa Konağı	1	1
Atapark	1	1
Zağnos Vadisi	1	1
Diğer	9	5
Toplam	177	100

Tablo 3'e göre Trabzon'daki yerel tarihle ilgili en çok bilinen eser Ayasofya Camii olmuştur. Ayasofya Camii'ni sırasıyla Gülbahar Hatun Türbesi, Bedesten, Ortahisar Fatih Büyük Camii ve Kanuni Sultan Süleyman Kültür Evi takip etmiştir. Bu konuda katılımcı öğrencilerden **Ö10** "*Çevremdeki Trabzon'da Ayasofya Camii var. Gülbahar Hatun Türbesi Camisi var. Sonra Bedestenler var.*" demiştir.

Geziye başlamadan önce gezilecek yerel tarih eserleri ile ilgili görsellerin yer aldığı "Fotoğraf Etkinliği" öğrencilere dağıtılarak öğrencilerin bu eserlerle ilgili bilgileri tespit edilmek istenmiştir. Bu etkinlikte gezi güzergâhındaki 9 adet tarihi eserin fotoğrafı yer almıştır. Uygulanan fotoğraf etkinliğindeki tarihi eserlerin büyük bir çoğunluğunun gezi öncesinde öğrenciler tarafından tanınmadığı tespit edilmiştir. Etkinliğe katılan 28 öğrenciden; 24'ünün Ayasofya Camii'ni, 17'sinin Zağnos Paşa Köprüsü'nü, 14'ünün Kanuni Sultan Süleyman Kültür Evi'ni ve 10'unun da Gülbahar Hatun Türbesini bildikleri tespit edilmiştir. Bunların yanında öğrencilerin tamamı etkinlikte fotoğrafı yer alan Bedesten'i, Ortahisar Fatih Büyük Camii'ni, Alaca Han'ı, Sekiz Direkli Hamam'ı ve Abdullah Paşa Çeşmesi'ni tanıyamadıkları saptanmıştır. Gezi sonrası yapılan görüşmede Tablo 3'te de gösterildiği gibi öğrencilerden 17'si Bedesten'i, 16'sı Ortahisar Fatih Büyük Camii'ni, 12'si Alaca Han'ı, 9'u Sekiz Direkli Hamam'ı ve 9'u da Abdullah Paşa Çeşmesi'ni tanıdıklarını ifade etmişlerdir. Gezi sonrası yine aynı fotoğraf etkinliği öğrencilere dağıtıldığında öğrencilerin tamamına yakınının gezilen tarihi eserleri tanıyarak etkinliği doğru bir şekilde cevap verdiği görülmüştür. Bu bağlamda öğrencilerin yerel tarih eserleriyle ilgili verdikleri bilgilerinin gezi sonrası fotoğraf etkinliği bulgularıyla gezi sonrası yapılan görüşme formu bulguları ile tutarlı

olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Böylece yapılan etkinlik, öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarih eserlerini tanımaları noktasında önemli katkılar sağlamıştır.

Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bilgileri Nasıl ve Nereden Öğrendikleri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere çevrelerindeki yerel tarihle ilgili bilgileri nasıl ve nereden öğrendikleriyle ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. *Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bilgileri Nasıl ve Nereden Öğrendikleri İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Gezi gözlem	15	25
Aile	12	20
Eğitim öğretim ortamı	11	19
Sosyal çevre	10	17
Araştırma yaparak	4	7
Yazılı ve görsel yayınlar	2	3
Görüş bildirmeyen	5	8
Toplam	59	100

Tablo 4'e göre araştırmaya katılan öğrenciler yerel tarihle ilgili bilgileri en çok gezi gözlem yolu ile öğrendikleri görülmüştür. Bu konuda katılımcı öğrencilerden **Ö9** "*Fatih Camii ile yolun üzerinde olduğu birkaç kez ziyaret etmiştim. Bedestene de bir iş için gitmiştim, işim vardı orada onun için gitmiş.*" diye görüşünü ifade etmiştir. **Ö19** "*Bazılarını bizzat kendim gezerek öğrendim.*" demiştir. **Ö20** "*Ayasofya'ya önceden gitmiştim.*" demiştir. **Ö28** de "*Ayasofya'yı zaten herkes bilir. Beşirli'de yaşıyordum ben eskiden oradan biliyorum. Biraz küçükken de gitmiştim Ayasofya'ya.*" demiştir.

Katılımcı öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihle ilgili bilgileri nasıl ve nereden öğrendikleriyle görüşlerinden ikincisinin aile olduğu görülmüştür. Bu konuyla ilgili olarak öğrencilerden **Ö8** "*Ailemle birlikte gezdiğimiz zamanlar oldu küçükken.*" şeklinde görüşünü ifade etmiştir. **Ö16** ise "*Yani ailemden çevremden daha önce gezmişimdir, görmüşümdür, sormuşumdur merak etmişimdir. Genelde ailemden.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö7** "*Önceden bildiklerimizi orada dolaşırken ya da gezerken genellikle babam söylerdi. Burası böyle bir yer burası böyle diye birlikte gidip bakardım öyle öğrendim.*" demiştir. **Ö21** de "*Annem benim gezmeyi seven bir insan sürekli gezmek ister. O yüzden Türk tarihi yerlerinin isimleriyle ilgili de kulak olarak aşinalığım var.*" diyerek görüşünü bildirmiştir.

Alınan cevaplara göre öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihle ilgili bilgileri nasıl ve nereden öğrendikleriyle görüşlerinden üçüncüsünün eğitim öğretim ortamı olduğu görülmüştür. Buna göre katılımcı öğrencilerden **Ö1** "*Ortaokulda bir ders vardı 8. sınıfta seçmeli olarak gelmişti oradan öğrendik.*" şeklinde görüşünü ifade etmiştir. **Ö17** ise "*Okul gezisi ile daha çok ortaokul ilkokulla falan geziler yapmıştık, gezi sayesinde.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö20** "*Ortaokulda bir gezi yapmıştık müzeleri ve Ayasofya'yı gezmiştik birkaç Trabzon'daki müzeyi ve Ayasofya'yı*." diyerek görüşünü bildirmiştir. **Ö23** de "*Okuldaki öğretmenlerimizden.*" demiştir.

Öğrencilerin yerel tarihle ilgili bilgileri öğrenme konusundaki görüşlerinden dördüncüsünün sosyal çevreleri olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda katılımcı öğrencilerden **Ö2** "*Çevreden duyduğum.*" şeklinde görüşünü ifade etmiştir. **Ö12** ise "*Çok kişi tarafından bilindiği için duymuştum çevreden.*" demiştir. **Ö15** de "*Sohbet arasında arkadaş çevresinde olabiliyor ya da ailemizle eğer gezersek şuraya gidelim buraya gidelim diye veya yol tarifi yaparken olabilir*." diyerek görüşünü belirtmiştir.

Elde edilen görüşlere göre öğrencilerin bir kısmı yerel tarihle ilgili bilgileri araştırma yaparak öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Bununla ilgili olarak öğrencilerden **Ö10** "*Bu bilgilerin kendim araştırmayı da seviyorum.*" demiştir. **Ö20** "*Sümela'ya daha gitmedim ama öyle internetten öğrendim. O şekilde birkaçını internetten.*" demiştir. Öğrencilerin bir kısmı da yazılı ve görsel yayınlardan öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda öğrencilerden **Ö2** "*Belgesellerde denk geldiklerim aynı zamanda sorarak yanından geçerken sorduklarım oldu.*" demiştir.

Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bilgileri Öğrenme Gerekçeleri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere çevrelerindeki yerel tarihle ilgili bilgileri öğrenme gerekçeleriyle ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. *Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bilgileri Öğrenme Gerekçeleri İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Tarihi bilme	19	44
Gelecek inşası	9	20
Zorunluluk	5	12
Merak	3	7
Genel kültür	3	7
Millî kimlik	2	5
Koruma	2	5
Toplam	43	100

Tablo 5'e göre öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihle ilgili bilgileri öğrenme gerekçeleri ile ilgili görüşlerinden en fazla ifade edilenin tarihi bilme olduğu görülmüştür. Buna göre öğrencilerden **Ö8** "*Yani sonuçta bizden önce yaşamış insanlar buraya belirli eserler yapmış. Mimarlar yapmış bunları öğrenmek de önceki yaşantısını öğrenmemiz için yani yardımcı oluyor bize onların yaşantısını öğrenmek için veya ne tür eserlerin yapıldığını öğrenmek için tarihi öğrenmek için genel olarak böyle şeyleri öğrenmeliyiz*." diyerek görüşünü bildirmiştir. **Ö12** ise "*Herkes bence tarihini bilmeli çünkü eskiden ne yaşanmışsa geleceğe öyle bakmalı ona göre samimilik ya da bazı şeyler olmalı bence tarihimiz bilinmeli.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö13** "*Trabzon'da doğduk büyüdük yaşıyoruz ama ora hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadan yaşamak çok da güzel bir şey değil bence. En azından birkaç yapı ile ilgili bir şeyler bilmek, tarihi bilmek benim için önemli ve güzel o yüzden öğrenmek istiyorum.*" demiştir. **Ö17** ise "*Kültürümüzü bilmemiz gerektiğini düşünüyorum yani sonuçta tarihimiz kendi kültürümüz.*" demiştir. **Ö24** ise "*Yani şehrimizin tarihini bilmek ülkemizin tarihini bilmek çok önemli ve bunu görsel olarak görmek aklımıza daha kalıcı olur yani resim kâğıtta görmekle direkt görmek çok farklı oluyor.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö10** ise "*Somut kültürel mirasımızı öğrenmek bizi biz yapan şeylerden birisi. Yani öğrenmek bana katkı sağladı. Şöyle çevremde bir konu konuşulduğunda mesela ona açıklayabilmeyi seviyorum diyelim tarihi bir mekânın konusunu da ben ona açıklayabildiğimde mutlu olacağım bu konularda katkı sağlıyor.*" demiştir.

Alınan cevaplara göre öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihle ilgili bilgileri öğrenme gerekçeleri ile ilgili görüşlerinden ikincisi gelecek inşası olmuştur. Bu konuda öğrencilerden **Ö1** "*İnsan tarihini bilmeden geleceğini inşa edemez o amaçla.*" demiştir. **Ö18** ise "*Şimdi geçmişini bilmeyen geleceğini bilemez diye bir laf var. Önceden atalarımızın ne yaptığını nasıl eserler yaptığını bilmek bizim de yapacağımız eserleri şekillendirir. Örneğin bazı cami türleri vardır örümcek yuva yapmasını önleyen yumurta akı kullanılan bu çok sonradan fark edilen bir yöntemdir. Eğer daha düzgün bir şekilde yapıldığı araştırılsaydı şu anki camiler daha iyi bir hâlde olabilirdi veya depreme karşı dayanıklı binalar.*" şeklinde görüşünü ifade etmiştir. **Ö2** de "*Neden öğrendim çünkü bence insanın geçmişini bilmesi gerekir hele kendi şu anda yaşadığı yerin geçmişini bilmesi çok daha önemli bir şey. Hem geçmişte olanları bilmek bugün yaşadığım yerin milletin neden bu şekilde olduğuna karşı sebepleri öğrenmeni sağlar hem de bazı şeyden ders çıkarmak için faydalı.*" demiştir.

Katılımcı öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihle ilgili bilgileri öğrenme gerekçeleri ile ilgili görüşlerinden üçüncüsü zorunluluk olmuştur. Buna göre öğrencilerden **Ö2** "*Yani geçmişini bilmek bir gerekliliktir bence hele yaşadığın yerdeki daha önce var olan şeyleri*

bilmek gereklilik." demiştir. **Ö19** ise "*Şehrimi yaşadığım şehri tarihini kültürünü öğrenmek benim için güzel ve bunu bilmem gerektiğini düşünüyorum.*" demiştir. **Ö22** de "*Yani hepimiz sonuçta bu topraklarda doğduk. Yani buraların bize nasıl ne şekilde kimden kaldığını bilmemiz gerekiyor, öğrenmemiz gerekiyor. Onun için bence herkesin yaşadığı toprakları üzerinde sadece yaşadığı toprakları üzerinde de değil genel olarak geçmişten günümüze kalan birçok şeyi bilmesi gerekiyor.*" şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Öğrencilerin yerel tarihle ilgili bilgileri öğrenme gerekçeleri olarak ifade ettikleri gerekçelerden bir diğeri merak olmuştur. Bu konuyla ilgili olarak öğrencilerden **Ö9** "*Merak ettim. Bir de eski tarihi orta çağa ilgim var o yüzden bunları gidip görmek hoşuma gitti.*" demiştir. **Ö7** "*İlgimi çekiyor genel olarak bizden öncekilerin neler bıraktığını görmek çok ilginç. Biz neler bırakabiliriz görmek biz ne yapabiliriz ona bakmak.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Elde edilen görüşlere göre öğrencilerin yerel tarihle ilgili bilgileri öğrenme gerekçeleri olarak ifade ettikleri görüşlerinden bir başkası da genel kültür olmuştur. Bu konuda öğrencilerden **Ö15** "*Hem genel kültür olabilir. Sonuçta yaşadığımız bölge olduğu için birisi bir şey sorarsa da bilmen gerekir cevaplayabilmen için*." demiştir. **Ö16** da "*Genel kültür olsun diye.*" demiştir. Öğrencilerin yerel tarihle ilgili bilgileri öğrenme gerekçeleri olarak ifade ettikleri son görüşleri de millî kimlik ve koruma temalarında olmuştur. Buna göre katılımcı öğrencilerden **Ö23** "*Tarihimizi öğrenmediğimiz sürece hiçbir zaman kendimizi tamamlamayı da öğrenemeyiz benliğimizi kavrayamayız o yüzden bu açıdan önemli tarihimizi öğrenmek.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö4** de "*Öğrendim atalarımız bize miras bırakmış koruyup kollamamız için.*" demiştir.

Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bilgi Sahibi Oldukları Mekânları Gezme Durumları İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere çevrelerindeki yerel tarihle ilgili bilgi sahibi oldukları mekânları gezme durumlarıyla ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. *Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihle İlgili Bilgi Sahibi Oldukları Mekânları Gezme Durumları İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Gezdim	22	79
Gezemedim	5	18
Görüş bildirmeyen	1	3
Toplam	28	100

Tablo 6'ya göre öğrencilerin çoğunluğunun çevrelerindeki yerel tarihle ilgili bilgi sahibi oldukları mekânları gezdikleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan bir öğrencinin de görüş bildirmediği görülmüştür.

Öğrencilerin Daha Önce Yerel Tarih Gezisi Yapma Durumları İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere daha önce yerel tarih gezisi yapma durumlarıyla ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. *Öğrencilerin Daha Önce Yerel Tarih Gezisi Yapma Durumları İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Katılmadım	19	68
Katıldım	9	32
Toplam	28	100

Tablo 7'de araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun yerel tarih gezilerine katılmadıkları görülmüştür.

Öğrencilerin Daha Önce Yerel Tarih Gezisi Yaptıkları Mekânlar İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere daha önce yerel tarih gezisi yaptıkları mekânlar ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. *Öğrencilerin Daha Önce Yerel Tarih Gezisi Yaptıkları Mekânlar İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Ayasofya Camii	3	22
Atatürk Köşkü	3	22
Kanuni Sultan Süleyman Kültür Evi	2	14
Kapadokya	2	14
Sümela Manastırı	1	7
Trabzon Muhibbi Edebiyat Müzesi	1	7
Zağnos Paşa Köprüsü/Vadisi	1	7
Erzurum Çifte Minareli Medrese	1	7
Toplam	14	100

Tablo 8'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin en fazla yerel tarih gezisi yaptıkları mekân Ayasofya Camii ve Atatürk Köşkü olduğu görülmüştür. Bunları sırasıyla Kanuni Sultan Süleyman Kültür Evi, Kapadokya, Sümela Manastırı, Trabzon Muhibbi Edebiyat Müzesi, Zağnos Paşa Köprüsü ve Vadisi, ve Erzurum Çifte Minareli Medrese şeklinde takip etmiştir.

Öğrencilerin Yerel Tarih Çalışması Sürecinde En Çok Hoşlarına Giden Etkinlik İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere yerel tarih çalışması sürecinde en çok hoşlarına giden etkinlikle ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. *Öğrencilerin Yerel Tarih Çalışması Sürecinde En Çok Hoşlarına Giden Etkinlik İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
İki Fotoğraf Bir Trabzon Etkinliği	8	25
Dünden Bugüne Trabzon Etkinliği	8	25
Trabzon'da Kaybolan Miras İzinde	7	22
Fotoğraf Etkinliği	5	16
Trabzon'un Simgesi	4	12
Toplam	32	100

Tablo 9'a göre araştırmaya katılan öğrencilerin yerel tarih çalışma sürecinde en çok hoşlarına giden etkinliğin "İki Fotoğraf Bir Trabzon Etkinliği" ve "Dünden Bugüne Trabzon Etkinliği" olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin Yerel Tarih Çalışması Sürecinde Hoşlarına Giden Etkinlikleri Beğenme Nedenleri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere yerel tarih çalışması sürecinde hoşlarına giden etkinlikleri beğenme nedenleri ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. *Öğrencilerin Yerel Tarih Çalışması Sürecinde Hoşlarına Giden Etkinlikleri Beğenme Nedenleri İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Geçmiş ile bugün arasındaki farklılık	15	42
Öğretici olması	7	19
İlgi çekici olması	5	13
Düşündürücü olması	5	13
Diğer	5	13
Toplam	37	100

Tablo 10'a göre araştırmaya katılan öğrencilerin yerel tarih çalışması sürecinde hoşlarına giden etkinlikleri beğenme nedenleri ile ilgili görüşlerinden en fazlasının geçmiş ile bugün arasındaki farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre öğrencilerden **Ö2** "*Bence yani*

genel olarak güzel bir etkinlikti geçmişten günümüze neyin değiştiğini görmek hem o ortamda ikisi harmanlanıyor gibiydi. Zağnos Köprüsü çok önceden beri olan bir köprü ve hâlâ kullanılıyor öyle çok işlek bir mekânda zaten o yüzden onun hakkında yaptığım etkinlik hoşuma gitti." diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö3** ise "*Çünkü geçmişten bakıyorsun bir de şimdi bakıyorsun aynı açıdan baktığın için aradaki farkı hissediyorsun. Yani geçmişte ne olmuş, orası şimdi günümüzde ne, insanlar ne yapmış? Onun yerine neleri değiştirmişler, neleri aynı bırakmışlar ve günümüzdeki şartlar ve geçmişteki şartları göz önünde bulundurarak."* demiştir. Bu konuda öğrencilerden **Ö8** "*Çünkü yani önceki fotoğraf ile aynı yerde bulunuyorduk, her karşılaştırmayı çok rahat yapabiliyorduk. Yani nelerin değiştiğini o zaman ben bu yana yeni neler yapıldığını, eski olan şeylerin nasıl değiştiğini ve daha rahat bir şekilde gözlemleyebiliyorduk o yüzden.*" demiştir. **Ö9** ise "*Çünkü somut işte bu geçmişten günümüze kalamayan eserlerin yerinde ne olduğunu görmek, ne hangi nedenlerle yok olduğunu anlamama daha çok yardımcı oldu.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. Öğrencilerden **Ö14** "*Daha öncesini ve yenisini karşılaştırma bakımından somut kültürel miras kalıntılarını ayırmamıza sebep oldu. Yani kalanlar ve kalmayanları ayırt etmek bence bizim devamlılığımızı sürdürmek bunların kalıntısını sağlaması için bence iyi bir çalışmaydı.*" demiştir. **Ö15** de "*Hem önceden olan görüntüsü hem de şimdi ki görüntüsüne baktığımda neler değişmiş, güzelleşmiş mi, kötüleşen yanları ne onları görmek de güzeldi.*" şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Öğrencilerin yerel tarih çalışması sürecinde hoşlarına giden etkinlikleri beğenme nedenleri ile ilgili görüşlerinden ikincisi öğretici olması olmuştur. Bu konuda öğrencilerden **Ö4** "*Fotoğraflarda çoğunu yazamamıştım. Ama daha sonra yazmak hepsini güzeldi. Yani bilmek o beni mutlu etti.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö6** ise "*Eskiden günümüze kadar değişen şeyleri görmek beni aslında iyi hissettiriyor diyebilirim yani tarihin akışını biraz daha anlamlandırabiliyorum.*" demiştir. **Ö18** de "*Benim orada bilinçlenmemi sağladı. İnsanların davranışlarını nasıl eserlerin ne hâle geldiğini görmemi sağladı.*" diyerek görüşünü belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yerel tarih çalışması sürecinde hoşlarına giden etkinlikleri beğenme nedenleri ile ilgili görüşlerinden üçüncüsü ilgi çekici olması olmuştur. Buna göre öğrencilerden **Ö5** "*Böyle o fotoğrafı gördük ve kendi çektiğimiz fotoğrafı da gördük ikisini karşılaştırmak ilgimi çekti*." diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö21** ise "*Çünkü eskiden şöyle imiş şu anda ne gibi değişiklikler olmuş, nasıl şeylere uğramış ilgimi çeken bir konu o yüzden*." demiştir. **Ö28** de "*Benim kuş bakışı olan haritalara biraz ilgiliyim ben son*

zamanlarda pek şey yapmasam da severim yani harita incelemeyi ondan dolayı." diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Elde edilen görüşlere göre öğrencilerin yerel tarih çalışması sürecinde hoşlarına giden etkinlikleri beğenme nedenleri ile ilgili görüşlerinden bir başkası da düşündürücü olması olmuştur. Bu konuyla ilgili olarak öğrencilerden **Ö17** "*Trabzon'u yansıtan eserin olduğunu düşündürdüğü için daha çok hoşuma gitti*." diyerek görüşünü belirtmiştir. Bu konuda öğrencilerden **Ö27** de "*Geçmişte o yerleri şu an gördüğümüz gibi olmadığını şu ana kadar gelmediğini bilmek çok garip. Çünkü şu an benim gördüklerim de belki gelecekte olmayacak gelecekte farklı olacak. Bunu bilmek garipti, güzeldi*." diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Alınan cevaplara göre öğrencilerin yerel tarih çalışma sürecinde hoşlarına giden etkinlikleri beğenme nedenleriyle ilgili yanıtlardan diğerleri de eğlenceli olması, görsel olması, devamlılık ve süreklilik katması, duygulandırması ve mutlu etmesi olmuştur. Bu konularda öğrencilerden **Ö16** "*Yazıp çizdiğimiz etkinlik eğlenceliydi*." diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö14** "*Bence bizim devamlılığımızı sürdürmek bunların kalıntısını sağlaması*." şeklinde görüşünü ifade etmiştir. **Ö10** da "*Oraya gittiğimde ben o dönemde yaşayan insanları yani yüz yıl önce orada birileri vardı, orada bir yaşanmışlık vardı. Duyguyu hissetmek yani bu duyguyu hissetmek beni garip hissettiriyor hoşuma gidiyor*." diyerek görüşünü belirtmiştir.

Öğrencilerin Yerel Tarih Gezisi Sırasında En Çok Merak Uyandıran Somut Kültürel Miras Eseri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilere yerel tarih gezisi sırasında en çok merak uyandıran somut kültürel miras eseri ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. *Öğrencilerin Yerel Tarih Gezisi Sırasında En Çok Merak Uyandıran Somut Kültürel Miras Eseri İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Ayasofya Camii	20	71
Kanuni Sultan Süleyman Kültür Evi	5	18
Gülbahar Hatun Külliyesi	2	7
Zağnos Paşa Köprüsü	1	4
Toplam	28	100

Tablo 11'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin yerel tarih gezisi sırasında en çok merak uyandıran somut kültürel miras eser Ayasofya Camii olduğu görülmüştür. Ayasofya Camii'ni sırasıyla Kanuni Sultan Süleyman Kültür Evi, Gülbahar Hatun Külliyesi ve Zağnos Paşa Köprüsü takip etmiştir.

Öğrencilerin Yerel Tarih Gezisi Sırasında Somut Kültürel Miras Eserlerine Yönelik Meraklarının Nedenleri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilerin yerel tarih gezisi sırasında somut kültürel miras eserlerine yönelik meraklarının nedenleri ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. *Öğrencilerin Yerel Tarih Gezisi Sırasında Somut Kültürel Miras Eserlerine Yönelik Meraklarının Nedenleri İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Fiziki özellikleri	19	46
Hikâyesi	9	22
Etkileyici/ilgi çekici olması	9	22
Bilgilendirici olması	4	10
Toplam	41	100

Tablo 12'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin yerel tarih gezisi sırasında somut kültürel miras eserlerine yönelik meraklarının nedenleri ile ilgili görüşlerinden en fazlasının bu eserlerin fiziki özellikleri olduğu görülmüştür. Buna göre öğrencilerden Ö3 "*Çünkü çok değişik bir yapısı vardı. Çok beğendim.*" demiştir. **Ö13** ise "*Çünkü orası eskiden bir kilise olarak inşa edildi ve şu anda da içerisinde de bir sürü görsel var. O zamanı andıran ve içimde ister istemez bir merak oluşuyor.*" demiştir. **Ö15** bu konuda "*Çok güzel gözüküyor sanki yeni yapılmış gibi ve bu zamana kadar tabi kısımları tabi gitmiş ama bu zamana kadar iyi bir şekilde saklanması da merak uyandırıyor.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö2** ise "*Çünkü çok daha eski bir yapı gezdiğimizden çoğundan daha eski bir yapı ve oradaki motifler yani bir yaşanmışlık olduğu belli oluyor. Yani çok daha eski İsa motifleri vardı ve merak edilesi bir şey birçok kültürün oradan geçtiğini aslında gösteriyordu.*" demiştir. **Ö11** de "*Orada hem ambiyans olarak çok güzel bir yerdi hem de freskler çok ilgi uyandırıcıydı. Yani sonuçta büyük bir işçilik baktığında gözümüze çarpıyor o yüzden orayı çok sevmiştim.*" diyerek görüşünü belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yerel tarih gezisi sırasında somut kültürel miras eserlerine yönelik meraklarının nedenleri ile ilgili ikinci görüşleri hikâyesi olmuştur. Bu konuda öğrencilerden **Ö14** "*Bunun önceden kilise olması işte hikâyesi özellikle işte Haçlıların İstanbul'u ele geçirip sonradan yerleşenlerin yapması daha da ilgimi çekti.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö17** ise "*Çünkü tarihinden ötürü özellikle hem Haçlılarla ilgili olması, Bizans'la falan ilgili olması, şu anda da bir kültürümüze katkıda bulunması, Trabzon'un fethinden önce olması benim dikkatimi çekti bayağı eski olması.*" demiştir. Bu konuda **Ö25** de "*Eski bayağı bir eski olduğu için Ayasofya Camii hocam neredeyse 1000*

yıllık bir tarihi var ve Hristiyanlar tarafından yapıldığı için bayağı bir merak uyandırdı bende." şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Öğrencilerin yerel tarih gezisi sırasında somut kültürel miras eserlerine yönelik meraklarının nedenleri ile ilgili üçüncü görüşleri etkileyici ve ilgi çekici olması olmuştur. Buna göre öğrencilerden **Ö12** "*Ayasofya Camisi çünkü bence görülmeye değer bir yerde en etkileyici onu gördüm.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö16** ise "*Çok ilginç ilgi çekiciydi*." demiştir. **Ö19** "*Çünkü oradaki o resimler falan farklı bir büyüleyici ortamdı o yüzden en çok o ilgimi çekti.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö26** da "*Çünkü daha ilgi çekici geldi oradaki resimler olsun, tarih olsun, daha ilgi çekiciydi.*" demiştir.

Elde edilen görüşler doğrultusunda öğrencilerin yerel tarih gezisi sırasında somut kültürel miras eserlerine yönelik meraklarının nedenleri ile ilgili bir görüş de bilgilendirici olması olmuştur. Bu konuyla ilgili olarak öğrencilerden **Ö1** "*Çünkü yani bir sürü bilgi barındırıyor içinde çok önemli şeyler var. Yani Trabzon kronoloji şeyini anlatıyor. Onun dışında Osmanlı'dan günümüze kadar olan liderlerin padişahların şeylerini açıklıyor orada maket şeklinde; Yavuz Sultan Selim, Fatih Sultan Mehmet, Kanuni Sultan Süleyman şeyleri de vardı. Hocam bir de güzel yapılmış herkesi bilgilendirmek için güzel tasarlanmış iyi dekore edilmiş yapı*." diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö24** de "*Çünkü orada bir sürü padişahın hayatları vardı. Daha sonra kıyafetleri vardı kıyafetlerini kendi üzerimizde deneyebildik maketleri vardı. Onlarla fotoğraf çekebildik yani tarihimizi böyle canlı gördük, sultanlarımızı okuyabildik, kıyafetlerini giydik, bence bu çok güzel bir histi.*" demiştir.

Öğrencilerin Tarihi Bir Mekâna Girdiklerinde Neler Hissettikleri İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Katılımcı öğrencilerin tarihi bir mekâna girdiklerinde neler hissettikleri ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13. *Öğrencilerin Tarihi Bir Mekâna Girdiklerinde Neler Hissettikleri İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Merak etme	11	30
Heyecanlanma	10	27
Mutlu olma	4	11
Şaşırma	4	11
Sorumluluk	2	5
Diğer	3	8
Görüş bildirmeyen	3	8
Toplam	37	100

Tablo 13'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin tarihi bir mekâna girdiklerinde neler hissettikleri ile ilgili görüşlerinden birincisinin merak etme olduğu görülmüştür. Bu konuda öğrencilerden **Ö6** "*Duygu olarak daha çok merak duygusu hissediyorum.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö7** ise "*Genellikle içimde bir merak duygusu olur bu sembol ne anlama geliyor şu resmin anlamı ne o yüzden merakla yaklaşırım*." demiştir. Bu konuda **Ö12** "*Merak uyandırır daha çok çünkü ilk defa gördük daha önce görmediğimiz bir şeyi gördük ve anlamını merak ediyoruz ne olabilir diye.*" diyerek fikrini ortaya koymuştur. **Ö19** da "*Merak duygusu içerisinde olurum büyük ihtimal. Çünkü buranın nasıl inşa edildiği, hangi zamanda kimlerin yaptığı merak ederim.*" diyerek görüşünü bildirmiştir.

Katılımcı öğrencilerin tarihi bir mekâna girdiklerinde neler hissettikleri ile ilgili görüşlerinden ikincisinin heyecanlanma olduğu görülmüştür. Buna göre öğrencilerden **Ö5** "*O dönemde yaşamış insanları düşünüyorum, kendimi de o dönemden biri gibi hissederim öyle anlatılanları dinlerim ve yani orada ne olduğunu anlamaya çalışırım bu bende heyecan uyandır.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö11** "*Hayranlık olabilir. Sonuçta geçmişte bu kadar fazla olanak yoktu.*" demiştir. **Ö19** ise "*Heyecanlanırım heyecan olur içimde burayı çünkü eskiden yaşamışlardı. Belki burada diyelim dini amaçlar üzerine ibadetlerini yapmışlardır. Burada bir sürü insan bir sürü görevini işini yapmıştır. O yüzden burada olma bende heyecanlanmış olur.*" demiştir. **Ö22** de "*Bir heyecan olur yani çünkü sonuçta şu an girdiğimiz herhangi bir ortam değil bilmediğimiz belki de sonuçta o yaşantıları bilmiyoruz heyecan olur*." diyerek görüşünü bildirmiştir.

Öğrencilerin tarihi bir mekâna girdiklerinde neler hissettikleri ile ilgili görüşlerinden üçüncüsünün mutlu olma olduğu görülmüştür. Bu konuyla ilgili olarak öğrencilerden **Ö1** "*Hocam yani kendi tarihimi gördüğüm için mutlu olurum. Hoşuma gider yani güzel olur.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö24** de "*Çok güzel hissediyorsunuz. Eski çağlara eski dönemleri gidiyormuşsunuz gibi örneği Ayasofya'daki o semboller anlamları çok anlamları vardır. Bence onları görmek onları hissetmek hani eskiden yapılanların anlamlarını anlamak eskiden atalarımızın sultanlarımızın neler yaptığını öğrenmek bence çok güzel bir his.*" demiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin tarihi bir mekâna girdiklerinde neler hissettikleri ile ilgili görüşlerinden dördüncüsü şaşırma olduğu görülmüştür. Bu konuda öğrencilerden **Ö8** "*Yani biraz garipsedim çünkü çok uzun süre öncelerde buralarda birileri vardı ve o zamandan bu yana kadar korunabilmiş neler olduğunu bilmiyorum yani biliyoruz çoğunu ama işte birazcık garip hissediyorum.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. Öğrencilerden **Ö11** de "*Uzun yıllar, yüzyıllardan bahsediyoruz ve o an bulunduğunuz yerde daha önce insanların*

olmuş olması bir şeylerle uğraşmış bunlar yapılmış garip hissettiriyor sonuçta yüzyıllar öncesinden bahsediyoruz." demiştir. **Ö18** ise "*Girdiğim yere göre değişiyor. Ayasofya'ya girdiğimde şaşırmıştım çok hoşuma gitmişti. Zağnos Paşa'ya baktığımda bunun o zaman da nasıl böyle güzel bir şekilde yapıldığını düşünmüştüm.*" diyerek görüşünü belirtmiştir.

Elde edilen görüşler doğrultusunda öğrencilerin tarihi bir mekâna girdiklerinde neler hissettikleri ile ilgili görüşlerinden bir başkasının da sorumluluk olduğu görülmüştür. Bunlarla ilgili olarak öğrencilerden **Ö2** "*Genel olarak üstüme böyle bir sorumluluk çöker gibi hissederim yani orada olan şeyleri öğrenmek hele tekrar edeyim yani yaşadığım yerdeyse orada olan şeyleri öğrenmek sorumlu gibi hissettirir bana.*" demiştir.

Alınan cevaplara göre öğrencilerin tarihi bir mekâna girdiklerinde neler hissettikleri ile ilgili görüşlerinden diğerleri de üzülme ve kendilerini geçmiş zamanın içinde hissetme olduğu görülmüştür. Bu konuda öğrencilerden **Ö2** "*Üzüntüsünü hissederim*." demiştir. **Ö23** de "*Kendimi o dönemdeymiş gibi hissediyorum hani kafamda canlandırmaya çalışıyorum.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Gezi sonrasında dağıtılan çalışmaya yapraklarından "Trabzon'un Simgesi" etkinliğinin 8. sorusunda görüşme formunda cevabını aradığımız öğrencilerin tarihi bir mekâna girdiklerinde neler hissettikleri ile ilgili görüşlerine benzer bir şekilde "*Tarihi eserlerin içine girdiğinizde neler hissedersiniz?*" diye sorulmuş öğrencilerin bu soruyu yazılı olarak cevaplamaları istenmiştir. Bazı öğrencilerin bu soruyu gezi sonrası yapılan görüşmede sözel olarak cevaplamakta zorlandıkları ama aynı öğrencilerin çalışma yaprağındaki 8. soruyu yazılı olarak cevapladıkları ve doyurucu bilgi verdikleri görülmüştür. Çalışma yaprağından elde edilen veriler incelendiğinde öğrencilerden **Ö1** "*Gururla doldum ve kendimdeki o Türklük farkına vardım. Mutlu oldum.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö10** ise "*Farklı bir kültürü garip hissettirdi açıkçası hoşuma gitmedi değil. Tekrar gitmek isteyeceğim bir yer oldu.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. Öğrencilerden **Ö17** ise "*Tarihinden ötürü içinin nasıl olduğunu merak ettim ve duvarlardaki resimler, dışındaki taş işçiliği etkileyiciydi.*" demiştir. **Ö23** ise "*Çok iyiydi. Kendimi daha önce ziyaret ettiğim Nevşehir'deki peribacaları kiliselerinde gibi hissettim. Bence doğal güzelliklerden ziyade tarihi yerleri gezmek daha zevk vericiydi. Mimarisi güzeldi. Kendimi Avrupa binalarında geziyormuş gibi hissettim.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. Öğrencilerden **Ö27** de "*Eski dönemden kalmış resimleri görmek çok değişikti. Çok çok eskiden insanların bu resimler için uğraşması ve günümüzde bu eseri görebilmek benim için çok garip ve eğlenceliydi*." diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden tarihi bir mekâna girdiklerinde neler hissettikleri ile ilgili görüş bildirmeyen öğrencilerin çalışma yaprağından elde edilen verilerde neler

hissettikleriyle ilgili görüş belirttikleri görülmüştür. Bu bağlamda öğrencilerden **Ö4** "*Tüylerim ürperdi, yaşanmışlıkları hayal ettim*" diyerek neler hissettiğiyle ilgili görüşünü bildirmiştir. **Ö20** ise "*İçerideki resimler ve atmosfer beni geçmişe gitmiş gibi hissettirdi*." demiştir. **Ö28** de "*Eski ev havası içeride olan kılıçlar kıyafetleri denedik oldukça eğlendik.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. Çalışma yapraklarından elde edilen bulgulara göre öğrenciler tarihi bir mekâna girdiklerinde; merak etme, heyecanlanma, şaşırma, kendini sorumlu hissetme ve kendini geçmiş zamanda hissetme gibi duygulara kapıldıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda çalışmaya katılan tüm öğrencilerin gezi sonrasında çalışma yapraklarına yazdıkları cevaplarla görüşme formunda görüş bildiren öğrencilerin verdikleri yanıtların birbirlerine paralel olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihi Tanıtmaya Yönelik Çalışmaların Yeterliliği İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere çevrelerindeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik çalışmaların yeterliliği ile ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 14. *Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihi Tanıtmaya Yönelik Çalışmaların Yeterliliği İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Yetersiz	25	89
Yeterli	2	7
Görüş bildirmeyen	1	4
Toplam	28	100

Tablo 14'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik çalışmaların yeterliliği ile ilgili görüşlerinin çoğunluğunun yetersiz olduğu görülmüştür. Buna konuda öğrencilerden **Ö3** "*Bence çok yeterli değil var ama çok yeterli olduğunu düşünmüyorum daha çok yapılması gerekiyor. Bu tarihimizin unutulmaması açısından önemli bir konu yeterli değil bence.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö6** ise "*Ben de zaten bu bölgeye daha önceden gelmeme rağmen bilmiyordum çoğu eseri yani ben yetersiz görüyorum.*" demiştir. Yine öğrencilerden **Ö8** "*Çok fazla yeterli olduğunu düşünmüyorum çünkü çok fazla böyle yerler var ve mesela siz bize ilk daha geziye gitmeden önce sabah verdiniz ya etkinlik yaptığımız şeyde. Aslında gördüm biliyorum ama ismini ya da hikâyesini tam olarak bilmiyorum yani o yüzden bence daha fazla şey yapılmalı üstüne gidilmeli.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihi Tanıtmaya Yönelik Ne Gibi Çalışmaların Yapıldığı İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere çevrelerindeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik ne gibi çalışmaların yapıldığı ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15. *Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihi Tanıtmaya Yönelik Ne Gibi Çalışmaların Yapıldığı İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Geziler	15	29
Eğitim öğretim ortamları	12	23
Yazılı ve görsel araçlar	11	21
Müzeler	10	19
Görüş bildirmeyen	4	8
Toplam	52	100

Tablo 15'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik ne gibi çalışmaların yapıldığına yönelik görüşlerin çoğunluğunu gezilerin oluşturduğu görülmüştür. Bu konuda öğrencilerden **Ö2** "*Okulumda yaz sonunda bir Kapadokya gezisi yapılmıştı gönüllülük esaslı. Okullar yıl sonlarında tatil başlarında bu tarz geziler düzenleyebiliyorlar.*" diyerek görüşlerini ifade etmiştir. **Ö3** ise "*Turlar olsun gezi rehberleri rehberlerin bize gezi turlarıyla gösterdiği bölgeler olabilir.*" demiştir. **Ö13** "*Gezi düzenlenebiliyor onun dışında çok bir şey görmüyorum.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö23** de "*Turizm şirketleri var. Turizm şirketleri başka şeylerden olsun veya kendi şeylerinden olsun yetişkinlerle anlaşarak hani para karşılığında gezdirip anlatabiliyor rehberler.*" diyerek görüşünü belirtmiştir.

Alınan cevaplara göre öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik ne gibi çalışmaların yapıldığına yönelik görüşlerin ikincisi eğitim öğretim ortamlarının olduğu görülmüştür. Bu bağlamda öğrencilerden **Ö1** "*Hocam yani derslerde ara ara hocalar bahsediyor.*" diyerek görüşlerini ifade etmiştir. **Ö11** ise "*Okullarda yapılıyor diye biliyorum*." demiştir. **Ö18** ise "*Arada öğrenciler için çok nadir de olsa geziler düzenleniyor. Dersler de biraz anlatılıyor*." demiştir. **Ö20** de "*Okullarda yapılan dersler sanırım tarih derslerinde anlatılıyor.*" demiştir.

Katılımcı öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik ne gibi çalışmaların yapıldığına yönelik görüşlerin üçüncüsü yazılı ve görsel araçlar olduğu görülmüştür. Buna göre öğrencilerden **Ö4** "*Kısa videolar olabilir*." demiştir. **Ö18** ise "*Ufak*

afişler yapılıyor." demiştir. Öğrencilerden **Ö19** da "*Afişler, televizyon, belgeseller veya kitaplardan da yararlanılabiliyor genelde kitap dağıtıyorlar. Onları gördüm o kadar.*" diyerek görüşlerini ifade etmiştir.

Öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik ne gibi çalışmaların yapıldığına yönelik görüşlerin bir diğeri de müze olmuştur. Bu konuyla ilgili olarak öğrencilerden **Ö2** "*Mesela müzeler il belediyeleri tarafından hazırlanan mesela Kanuni Evi buna bir örnek bence oradaki geçmiş adına yapılmış bir şey yani. Hem de ilgi çekici şekilde de yapılmış çok işlek bir yere de yapılmış güzel de bir yeri var. Belediye aynı zamanda turist çekmek için de bu mekânları kullandığında kendi yöre insanı da bilgi sahibi olabilir.*" diyerek görüşünü bildirmiştir. **Ö3** de "*Müzeler devletin yaptığı müzelerden öğrenebiliriz*." demiştir.

Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihi Tanıtmaya Yönelik Ne Gibi Çalışmaların Yapılabileceği İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere çevrelerindeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik ne gibi çalışmaların yapılabileceği ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16. *Öğrencilerin Çevrelerindeki Yerel Tarihi Tanıtmaya Yönelik Ne Gibi Çalışmaların Yapılabileceği İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Geziler	24	41
Yazılı ve görsel araçlar kullanılabilir	16	27
Eğitim öğretim etkinlikleri	13	22
Diğer	6	10
Toplam	59	100

Tablo 16'ya göre araştırmaya katılan öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik ne gibi çalışmaların yapılabileceğine yönelik görüşlerinin çoğunluğunu gezilerin oluşturduğu görülmüştür. Bu konuda öğrencilerden **Ö16** "*Geziler yapılabilir belli belediyenin düzenlediği geziler olabilir işte mesela tarihi yerlerde birileri görevlendirilebilir orada anlatabilir*." demiştir. **Ö17** ise "*Çevremizdeki eserleri falan tanımak amaçlı ya da işte daha çok gezi düzenlenebilir.*" şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Öğrencilerden **Ö19** "*Bence bu gezi olaylarını daha çok arttırabilirler. Gezi çünkü bir belgesel izledin burada aklında kalacağı ile bir geziye gittin orayı gezip gördün burada aklında kalacağı çok daha etkili olur, bu yüzden gidip görmek ayrı bir önemli diye afişte gördün ama gidip görmedin gezip görmek en iyisi o olur diye düşünüyorum.*" demiştir. **Ö20** ise "*Bence geziler insanın aklında kalmasının olasılığını daha yükseltiyor o yüzden yaşa hitap edebilecek bir şekilde yani insanı sıkmayan*

ama hem bilgi açısından görme açısından geziler yapılabilir." demiştir. **Ö24** de "*Nasıl turistler geldiği zaman belli bir kafileyle onlara anlatılıyorsa bu yerel halk içinde yapılabilir bence.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Alınan cevaplara göre öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik ne gibi çalışmaların yapılabileceğine yönelik görüşlerinin ikincisi yazılı ve görsel araçların kullanılabileceği yönünde olmuştur. Bu bağlamda öğrencilerden **Ö5** "*Video izletilebilir.*" demiştir. **Ö7** ise "*Afişler dağıtılabilir ya da dergilerde kenarlara bir kenar ayrılabilir.*" demiştir. **Ö18** ise "*Büyükler içinse gazetelerde ufak not olarak haber saatlerinden biraz kısılıp gereksiz bazı haberler yerine tarihi yerlerin anlatımları, belgeseller koyulabilir.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö21** "*İzlerler yetişkinler işten dolayı çok şey yapamazlar bir yere vakit ayıramazlar o yüzden izleyeceği programdaki tarih bilinci aktarılabilir onlara.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö25** de "*Yani belki reklam verilebilir kanallara sonra gazeteler basın şey yapılabilir başka aklıma gelmedi ama küçük bir kitapçık yapılıp yapılabilir o bir kere bizim içimizde olmuştu hocam öyle güzel bir şey oluyor.*" demiştir.

Öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik ne gibi çalışmaların yapılabileceğine yönelik görüşlerinin üçüncüsü eğitim öğretim etkinlikleri aracılığıyla olmuştur. Buna göre öğrencilerden **Ö4** "*Neler yapılabilir tur rehberi okullara eşlik edebilir yani sadece öğretmenler değil de öğretmenlerin de bilgisi var ama güzel bir tur rehberi öğrencileri anlatabilir daha korunaklı da olabilir güzel bir gezi bu güzel olur.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö10** ise "*Okullarda sadece teorik eğitim değil de mesela şehirdeki tarihi yerleri gezerek de öğretim yapılabilir*." demiştir. Öğrencilerden **Ö14** ise "*Bence tarih derslerinin belirli zamanları bazı günleri alıp o günlerde tarihi mekânların dolaştırılması işte onlar hakkında bahsedilmesi önce dersin işlenir sonradan kendisini somut olarak görmek bence çok yararımıza olacaktır.*" demiştir. **Ö18** de "*Öğrenciler için geziler gerçekten çok yararlı oluyor. Hayatımda daha önce hiç duymadığım şeyleri beynimde görerek canlandırarak bilgilerimi de direkt kodlayabileceğim şekilde öğrendim çünkü gördüm öğrenciler için gezi yapılabilir.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Elde edilen görüşler doğrultusunda öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik ne gibi çalışmaların yapılabileceğine yönelik görüşlerinin diğerleri ise sergi, seminer, konferans düzenlenmesi ve sosyal imkânları geliştirmek yönünde olmuştur. Bu konuyla ilgili olarak öğrencilerden **Ö6** "*Yani en azından ufak sergiler yine yaptığımız gibi gezi çalışmaları olabilir. Belli bir topluluk içinde katılmak isteyenlere gönüllü şekilde ya da sergilerle bu eserlerin tarihi aşamadaki önemini ya da yapılış aşamasında o dönemde nasıl izler bıraktığını sergileyebilirler ufak bir sergi*." demiştir. **Ö11** ise "*Çok bilindik bir şey olacak belki ama*

konferanslar olabilir. İlgiyi çeker." demiştir. Öğrencilerden **Ö22** ise "*Seminerler düzenlenebilir.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. Ö9 ise "*Kültür Bakanlığı bu tarz yerleri daha ilgi çekici yapabilir. Mesela Ayasofya Camii'nde bu zaten yapıldı. Oraya bir şey yapıldı yani lokanta gibi bir yer yapıldı. İnsanlar bu lokantaya geldikten sonra hemen yanındaki Ayasofya Camii de gezer işte oradaki resimlere bakıp bunu işte Fatih Cami gibi yerlerde yapılabilir. Gerçi orada da Kanuni Evi yani tanıtmaya yönelik insanların ilgi çekici insanların ilgi çekici olan şeyleri o tarih mekânların yanına koyularak yapılabilir.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö28** de "*Mesela bir müzeye falan gitmek isteyen yetişkinler şey oluyor çok para isteniyor ne kadar şu an hatırlamıyorum. Müze Kart falan var bence böyle bir şeyinin sadece turistlere yapılması lazım. Türkiye vatandaşlarına filan öncelik olması lazım çünkü halkımız bazen istemiyor para vermek çoğu zaman istemiyorlar. Bu da yani zaten az giden insanların çok daha az gitmesine sebep oluyor en azından bu yapılarak başlanılabilir bence.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Öğrencilerin Şehirlerindeki Somut Kültürel Miras Eserlerin Varlığına Yönelik Karşılaşılan Sorunların Neler Olduğu İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerin varlığına yönelik karşılaşılan sorunların neler olduğu ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17. *Öğrencilerin Şehirlerindeki Somut Kültürel Miras Eserlerin Varlığına Yönelik Karşılaşılan Sorunların Neler Olduğu İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Şehirleşme	11	34
Eserleri tahrip etme	8	24
Savaşlar	5	15
Bilinçsizlik	5	15
Denetim	2	6
Diğer	1	3
Görüş bildirmeyen	1	3
Toplam	33	100

Tablo 17'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerin varlığına yönelik karşılaşılan sorunların neler olduğuna yönelik görüşlerinin çoğunluğunu şehirleşme ilgili sorunlar oluşturduğu görülmüştür. Bu konuda öğrencilerden **Ö2** "*Belediye çalışmaları belki kontrolsüz yapılırsa bu tehdit edebilir. Mesela tarihi eser yakınında bir çalışma yapılıyorsa kentsel dönüşümde tabii oranın daha korunması gerekir ve*

mesela restorasyon yapılırken restorasyonlardaki organizasyonu çok daha iyi olması gerekir bence." diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö9** ise "*Bunu en çok Gülbahar Hatun külliyesinde gördük zaten şehirleşmeden dolayı yol yapılıyor o tarz şeylerden dolayı somut kültürel mirası yıkıyoruz. Onun yerine şehirleşmenin gerektirdiği şeyleri yapıyoruz. Böylece de somut kültürel miras kayboluyor.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö11** "*Atıyorum onun olduğu yerden bir yol geçecekse o yol öncelik alınıyor ya taşınıyor ya da zarar görüyor aslı bozuluyor sonuçta. Yerine bina yapılıyor yol yapılıyor.*" diyerek görüşünü bildirmiştir. **Ö20** ise "*Gülbahar Hatun'a gittiğimizde de orada yıkılıp yol yapılması. Bence bir sorun hani yol daha farklı bir yerden de geçirebilir ama tarihi eser tekrar geriye dönmez. İşte mezarların yıkılması bence bu bir sorun.*" demiştir. **Ö26** da "*Çok gerekli olmadıkça ortadan kaldırılması ya bir park yapmak için sanat eserini kültürel mirası ortadan kaldırmak gereksiz yani.*" şeklin görüşünü ifade etmiştir.

Öğrencilerin şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerin varlığına yönelik karşılaşılan sorunların neler olduğuna yönelik görüşlerinden ikincisinin eserlerin tahrip edilmesi olduğu görülmüştür. Buna göre öğrencilerden **Ö6** "*Genellikle bizim toplumumuzda olan tarihi eserler üzerine yazılar yazmak, kazıma vesaire bunlar hem tarihi eserlerin değerini düşürüyor. Hem de zarar veriyor bu tarihi eserlerin gelecek nesillere aktarılmasını zorlaştırıyor.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö20** ise "*Ayasofya'ya gittiğimizde böyle aşağıda kalan yerde bazı kişiler bir şeyler kazanmıştı hani tarihi eser bir şeyin üstüne kendi ismi sanırım kazımıştı*." demiştir. **Ö28** de "*Ayasofya'ya gidince bir şey fark etmiştim dikkatimi çekmişti işte duvarlarda ve yukarılarda olan İsa resimleri falan üstüne insanlar taş ve kaya ile çizmiş. Yani insanlar dininden dolayı böyle şeylere zarar vermemesi lazım kesinlikle saçma bir şey bence ki bu büyük bir tehdit zaten resimlerin çoğu zaten neredeyse yok olmuş şekilde işte alındığı için zamanında değerli sanıldığı için*." şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Katılımcı öğrencilerin şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerin varlığına yönelik karşılaşılan sorunların neler olduğuna yönelik görüşlerinden üçüncüsünün savaşlar olduğu görülmüştür. Bu konuyla ilgili olarak öğrencilerden **Ö3** "*Geçmişteki olaylardan dolayı mesela geçmişte bir sürü savaş yapıldı. Genelde kaybedilen savaşlarda oralar yağmalandı, tahrip edildi, çalındı edildi falan filan. Bu yüzden bizim eserlerimizin bir kısmında bazı parçaları yok gibi bazı süslemeler bazı yapı taşları yok. Rusların yaptığı vardı. 2 yıllık bir işgalde Ayasofya Camisi olması gerekiyordu. Evet, onda bazı yerlerin görünmüyordu ki orada dinle ilgili inançlarla ilgili bazı görüntüler vardı. Hani görüntülerin birçoğunda yoktu yarım yamalı artık.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö7** ise "*Savaşta tahrip ediliyorlar*

kullanılamaz hâle getiriyorlar." demiştir. Öğrencilerden **Ö25** de "*Rusların işgalindeyken işte hocam 1916-1918 yılları arasında işgal edildi ve birçok yer yıkıldı hocam.*" demiştir.

Alınan cevaplara göre öğrencilerin şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerin varlığına yönelik karşılaşılan sorunların neler olduğuna yönelik görüşlerinden bir başkası bilinçsizlik olmuştur. Buna göre öğrencilerden **Ö18** "*İnsanların onun hakkında onun önemi hakkında bilgisizliği. Örneğin Sümela Manastırı gibi bayağı zamandır ayakta olan önemli bir yer olan yere sprey boyalarla isim yazılması gibi veya gittiğimiz Ataparkın orada mezarların yerine park yapılması hamamların yıkılıp yol yapılması tamamen insanlardan kaynaklı insanların bilinçsizliğinden kaynaklı sorunların başındadır, en büyük tehdit de bence odur.*" diyerek görüş bildirmiştir. **Ö19** ise "*Bazıları geçmişten günümüze kadar gelememiş veya bunlar gelse de hasar görmüş çevre buna karşı bilinçsiz davranmış insanlarımız buna karşı daha çok bilinçli davranmamızı isterim ben çünkü o kadar zamandan buraya kadar gelmişsen onu tahrip ediyorsun. Kötü bir şey diye düşünüyorum bu şekilde.*" demiştir. Bu konuda **Ö20** de "*İnsanların birazcık daha bilinçlendirilmesi ve hani bu değerlere karşı daha hassas davranmaları gerektiğini düşünüyorum. Hani devletin de çeşmenin üzerine hani siz de orada demiştiniz sarı bir bir şey yapış çivilemiştiler ve hem çirkin bir görüntü hem de çok önemli bir eserin üzerine bu kadar önemsiz bir şekilde isminin yazılması bence devletin de tarihi eserlere verdiği değeri daha arttırması gerekiyor*." diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Elde edilen görüşler doğrultusunda öğrencilerin şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerin varlığına yönelik karşılaşılan sorunların neler olduğuna yönelik görüşlerinden biri de denetim olmuştur. **Ö24** "*Bakımsızlık olabilir. Yani yeterli bakım yapılmazsa veya insanlar sürekli giriyor ama işte örneğin Kanuni evinde mesela maketler var bazı insanlar dokunuyor. Belki daha çok denetim yapılabilir, daha sıkı bir denetim olursa işte kontrol yapılırsa maketi dokunuyor mu o yapılıyor mu? İnsanlar bazen kurallara uymuyor veya camiye böyle ayakkabı ile giren filan insanlar da oluyor. Yani onların denetimi daha çok yapılırsa ve tarihi yerlerin başında belirli insanlar olursa bence bazı tarihi yerlerde yok büyük bir ihtimal, olursa daha fazla denetim olursa bence tehdit oluşturmaz*." şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Öğrencilerin görüşlerinden diğeri de hazine avcılığıdır. Bu konuda öğrencilerden **Ö5** "*Sümela Manastırı'nı yanlış hatırlamıyorsam hazine için tahrip etmişlerdi. Bunlar mesela sorun bence geçmişte kalan bir eser maddi sebeplerden dolayı zarar görüyor olumlu bir şey değil.*" demiştir.

Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Eserlerin Neden Korunması Gerektiği İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere somut kültürel miras eserlerin neden korunması gerektiği ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 18. *Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Eserlerin Neden Korunması Gerektiği İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Geçmişi bilmek	15	35
Gelecek inşası	10	23
Tarihi izlere sahip olma	9	21
Kimlik oluşturma	3	7
Turizm	3	7
Manevi değer	2	4
Diğer	1	3
Toplam	43	100

Tablo 18'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin somut kültürel miras eserlerin neden korunması gerektiği ile ilgili görüşlerinin çoğunluğunun geçmişi bilmek olduğu görülmüştür. Bu konuda öğrencilerden **Ö12** "*Eskiden ne olmuş geçmişte ne yaşanmış bu bunları bilmemiz gerekiyor. Geleceği daha iyi bakabilmek gerek bence bu yüzden*." demiştir. **Ö13** ise "*Kültürel miraslar bizim için çok önemli geçmişi aydınlatma adına bu yüzden korunmalıdırlar.*" şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Öğrencilerden **Ö16** "*Çünkü geçmişimiz hakkında bilgi veriyor bize kültürümüz geçmiş hakkında ve geçmişini bilmeyen geleceğini göremez yani yapamaz geçmişimiz önemli ve kültürel tarihi miraslar geçmişimizi yansıtır. Onun için geçmişimizi öğrenmemiz adına nereden geldiğini öğrenmemiz adına önemlidir*." demiştir. **Ö20** ise "*Çünkü bir milletin tarihi yoksa kendisi de yoktur gibi bir şey tarihini bilmesi gerekiyor milletin. Tarihimizi de öğrenirken en önemli şeyler zaten somut kültürel miraslarımız onlar sayesinde tarihimizi öğreniyoruz. O yüzden korumaları gerekiyor*." diyerek görüşünü belirtmiştir. Katılımcı öğrencilerden **Ö27** de "*Tarihimizi bilmeliyiz geçmişte bu topraklarda neler yapıldığını bu topraklarda şu ana kadar neler geçtiğini bilmeliyiz.*" demiştir.

Alınan cevaplara göre öğrencilerin somut kültürel miras eserlerin neden korunması gerektiği ile ilgili görüşlerinden ikincisinin gelecek inşası olduğu görülmüştür. Buna göre öğrencilerden **Ö13** "*Bir milletin geçmişini bilmesi onun geleceğini aydınlatması için önemli bir kaynaktır ve bu yolda da kültürel miraslar bizim için çok önemli geçmişi aydınlatma adına*

bu yüzden korunmalıdırlar. Geleceği de ışık olması için." diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö19** ise "*Bir milletin eskiden yapılan mimari eserlerin görmesi bence gerekli çünkü yine dediğim gibi yeni yapılacak yapıların bunlardan ilham alınarak yapılması amacında çok önemli ve yine kültürel olarak insanın yaşadığı şehirdeki mimari eserleri bilmesi onun kültürünün ve bakış açılarını etrafa daha çok arttırdığını düşünüyorum.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö24** "*Çünkü onlar bize geçmişten kalmış yani atalarımızın bize geçmişten emanet ettikleri şeyleri bizim geleceğe taşımamız lazım. Şu an biz bunu yapıyorsak diğer nesiller de bunu geleceğe taşımalılar çünkü Türkiye'nin tarihini oluşturan eserleri biz korumazsak kim koruyacak veya bunlar olmazsa nasıl bir tarih oluşturacağız.*" demiştir. **Ö25** de "*Hocam zarar görmeyip İlerideki nesillere aynı şu an bizim gördüğümüz gibi sağlıklı bir şekilde görebilmeleri için zarar verilmemelidir.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Öğrencilerin somut kültürel miras eserlerin neden korunması gerektiği ile ilgili görüşlerinden üçüncüsü tarihi izlere sahip olma olduğu görülmüştür. Bu bağlamda öğrencilerden **Ö5** "*Çünkü tarihimizi yansıtıyor somut kültürel miraslar bize o dönemi hatırlatıyor. Geçmiş, bir toplum için, geçmiş, çok önemlidir tarihini bilmesi lazım."* diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö7** ise "*Çünkü geçmişimizi başka şekilde görmek zor oluyor okuduğun şey aklında kalmayabilir ama gördüğün şey illaki zihninde bir yere kazınır.*" demiştir. Öğrencilerden Ö9 ise "*Çünkü tarih ilk elden deneyimleme şansı bize verir.*" demiştir. **Ö17** "*Yani sonuçta bir tarihimizi yansıtıyor bunları görmeleri falan gerekiyor böyle tarihi yansıttığı için onu somut olarak da görmemiz gerekir bence yani bundan korunması gerekir.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö18** de "*Şimdi ben gidip mesela Ayasofya Camii'nde baktığım o resimlere yani insanların eskiden ne kadar yetenekli olduğunu gördüm, nasıl şeyler yaptıklarını gördüm. Sonra mesela Osmanlı'nın oraya ele geçirdiğinde oradaki resimleri kaldırmak yerine koruması insanların nasıl birbirlerine davrandığı nasıl politikalar izlediklerini öğrenmemde faydalı oldu. Örneğin o binalar birkaç bin yıl daha ayakta kalırsa sonraki nesiller eski zaman hakkında belki fazla bilgiye ulaşamayabilirler ama mimari yapılar sayesinde aklında bir şeyler canlanabilir.*" demiştir.

Katılımcı öğrencilerin somut kültürel miras eserlerin neden korunması gerektiği ile ilgili görüşlerinden dördüncüsünün kimlik oluşturma olduğu görülmüştür. Bu konuyla ilgili olarak öğrencilerden **Ö14** "*Çünkü onların bir hikâyesi var sonuçta insanlar onlar için uğraşmış, onlar için savaşlar vermiş, onlar için bazı antlaşmalar yapmış özellikle çevresinde gelişen halkın yani yerel halkın kişilik özelliklerinin belirlenmesinde etkili olur.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö23** de "*Tarihimizi bilmeyen hiç kimse kendini tam anlamıyla bilemez hani biz insanlar tarihimizi bilerek bir bütün oluşturuyoruz somut kültürel mirasta tarihin çok*

önemli bir parçası olduğu için bu otomatik olarak somut kültürel mirası bilmeden de kendimizi tamamlayamayız." demiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin somut kültürel miras eserlerin neden korunması gerektiği ile ilgili görüşlerinden bir başkasının turizm olduğu görülmüştür. Bu konuda **Ö3** "*Turistik açıdan da önemli bence çünkü insanlar görmeye geliyor sonuçta bizim ne kadar fazla turistik yerimiz olursa güzel.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö12** "*Geçmişten günümüze aktarılan bunlar daha böyle gezilip böyle görülebilecek yerler de oluyor. Turizm açısından da iyi oluyor.*" demiştir.

Elde edilen görüşler doğrultusunda öğrencilerin somut kültürel miras eserlerin neden korunması gerektiği ile ilgili görüşlerinden altıncısının manevi değer olduğu görülmüştür. Bu bağlamda öğrencilerden **Ö2** "*Senin gidip görebileceğin ve gözünde olan şeyler sende aynı zamanda manevi de bir değer oluşturur. Yani hep geçtiğin sokaklarda mesela Zağnos Köprüsü çok güzel bir örnek bence sürekli gittiğin yürüdüğün yollar hani o yüzden çok da iyi hissedersin.*" demiştir. Bu görüşlerden diğeri de saygı duymak olmuştur. Bu konuda öğrencilerden **Ö26** da "*Adı üstünde kültürel miras eseri yani esere saygı duyulmalıdır.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Gezi sırasında dağıtılan çalışmaya yapraklarından "Trabzon'da Kaybolan Mirasın İzinde" etkinliğinin 3. sorusunda "*Gülbahar Hatun Külliyesindeki bazı tarihi eserlerin korunmamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?*" diye sorulmuş öğrencilerin bu soruyu yazılı olarak cevaplamaları istenmiştir. Çalışma yaprağından elde edilen veriler incelendiğinde öğrencilerden **Ö3** "*Tarihimi anlamak kolaylaşırdı. Geçmişteki insanların sosyal ve kültürel hayatları hakkında bilgi sahibi olabilirdik. Bu somut kültürel miraslarımızı korumak geleceğimiz için büyük önem arz ediyor.*" yazarak görüşünü belirtmiştir. **Ö5** ise "*Millî değerimiz olan eserleri en iyi ve en sağlam şekilde korumamız gerek. Bunlar bizim kültürümüzü yansıtan eserlerdir. Bunlara sahip çıkmalı ve gelecek nesillere kültürümüzü aktarmalıyız.*" demiştir. **Ö6** ise "*Turistler için belki kullanılabilirdi*." diyerek görüşünü ifade etmiştir. Öğrencilerden **Ö23** ise "*Bizim tarihimizi, kültürümüzü yansıtan; benliğimizi bize öğreten vakıf eserleri*." demiştir. **Ö27** de "*Manevi açıdan önemli eserler*" demiştir. Çalışma yaprağından elde edilen bulgulara göre öğrencilerin çoğunluğunun, şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerin neden korunması gerektiği ile ilgili görüşme sorusuna verdikleri cevaplar ile çalışma yaprağındaki Gülbahar Hatun Külliyesindeki bazı tarihi eserlerin korunmamasına yönelik soruya verdikleri cevapların benzer olduğu görülmüştür. Bu bağlamda çalışma yaprağıyla elde edilen verilerle görüşmeden elde edilen verilerin birbirlerine paralel olduğu ortaya koyulmuştur.

Öğrencilerin Şehirlerindeki Somut Kültürel Miras Eserlerinin Yeterince Korunup Korunamadığı İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerinin yeterince korunup korunamadığı ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 19'da gösterilmiştir.

Tablo 19. *Öğrencilerin Şehirlerindeki Somut Kültürel Miras Eserlerinin Yeterince Korunup Korunamadığı İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Kısmen korunuyor	12	43
Korunuyor	8	29
Korunamıyor	7	25
Görüş bildirmeyen	1	3
Toplam	28	100

Tablo 19'a göre araştırmaya katılan öğrencilerin şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerinin yeterince korunup korunamadığı ile ilgili görüşlerinin çoğunluğunun kısmen korunduğu yönünde olduğu görülmüştür. Bu konuda öğrencilerden **Ö1** "*Yani korunuyor ama bazı eserler gitmiş hocam yani yeteri kadar ortalama yani hocam. Gülbahar, Ataparktaki eserler korunamamış yeterince ama diğer eserler korunmuş yani başka Ayasofya'yı Bizanslılar yapmış ama gayet güzel korumuşuz. Hatta onlardan daha iyi korumuşuz. Ama Gülbahar Hatun Ataparktaki eserleri kendimizin olmasına rağmen koruyamamış.*" diyerek görüşlerini bildirmiştir. **Ö3** ise "*Bence ortalama yani çok iyi korunanlar da var çok kötü korunanlar da var. Çok iyi korunanlar mesela Zağnos Köprüsünde ben çok bir değişiklik görmedim eskiye göre ama Ayasofya caminin içinde bayağı bayağı eksiklikleri gördüm çalınan parçalar falan filan vardı. O durum beni bayağı üzdü.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö7** "*Bir kısmı güzel korumuş ama bazıları korunamamış ya da yok olmuş ya da yol yapılacak diye başka yere taşınmış ya da korunduysa da şeklini koruyamamış.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö25** de "*Yani hocam ben şu an gördüklerimizin yeterince korunduğunu düşünüyorum ama bazıları da yok olan parçalar ve tarihe karışan kısımlarda var tabi. Hocam Ataparktaki şeyler mezarlık falan eski şeylerin hiçbiri kalmamış sadece cami ve türbe kalmıştı fakat yemek yemeye yeri, misafirhane, medrese onlardan hiçbiri kalmamıştı hocam.*" demiştir.

Öğrencilerin şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerinin yeterince korunup korunamadığı ile ilgili görüşlerinin ikincisi korunuyor olduğu görülmüştür. Bu bağlamda öğrencilerden **Ö5** ise "*Korunmasaydı çoğunu haberde görürdük yani*." diyerek görüşlerini bildirmiştir. **Ö6** ise "*Bence şehrimiz açısından en azından diğer bölgelere göre iyi korunmuş.*"

demiştir. Öğrencilerden **Ö8** "*Yani bence korunabiliyor tabii farklı değişiklikler oluyor yeni şeyler oluyor ya da eski şeyler yıkılıyor falan filan bunlar oluyor ama yine de korunabilmiş bence.*" şeklinde görüşünü ifade etmiştir. **Ö11** de bu konuda "*Trabzon şehrinde bence korunuyor çok belirgin bozulmalar görmedim ben. Belki taşınma bir yere onlar vardı ama bence taşınması da tam bozulma teşkil etmiyor o yüzden korunuyor denebilir.*" demiştir.

Elde edilen görüşler doğrultusunda öğrencilerin şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerinin yeterince korunup korunamadığı ile ilgili görüşlerinin üçüncüsü korunamıyor şeklinde olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerden **Ö12** "*Hayır, korunamıyor.*" demiştir. **Ö17** ise "*Yani bence hayır. Çünkü benim daha önce soruda da anlattığım gibi işte böyle yıkılma veya Ayasofya Camii'ndeki gibi desenlerin çalınması vesaire tam korunamadığını gösteriyor*." demiştir. **Ö18** de "*Hayır, mesela çeşme vardı onu kütüphaneni önünde onun üzerine gidip mermere demir çakmışlardı mesela mahvetmişlerdi.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Gezi sırasında dağıtılan çalışmaya yapraklarından Trabzon'da Kaybolan Mirasın İzinde etkinliğinin 3. sorusunda "*Gülbahar Hatun Külliyesindeki bazı tarihi eserlerin korunmamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?*" diye sorulmuş öğrencilerin bu soruyu yazılı olarak cevaplamaları istenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun, şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerinin yeterince korunup korunamadığı ile ilgili görüşme sorusuna verdikleri cevap ile çalışma yaprağındaki cevabın uyuştuğu görülmüştür. Öğrencilerin bazılarının ilgili görüşme sorusuna korunuyor şeklinde görüş belirtmelerine rağmen çalışma yaprağında farklı değerlendirmeler yapabildikleri görülmüştür. Çalışma yaprağından elde edilen veriler incelendiğinde özellikle farklı değerlendirme yapan öğrencilerden **Ö6** "*Somut kültürel miras açısından korunsaydı günümüzde faydalı olabilirdi ve kullanılabilirdi.*" şeklinde görüşünü belirtmiştir. **Ö11** de "*Bu eserlerin korunmamasını kültürel bir kayıp olarak görüyorum. Günümüzde çıkarların gözetilerek bu eserlerin yerine yol bina vb. yapılmasını doğru bulmuyorum. Yol aynı yol fakat yıkılan onlarca eser, tarihimiz geri gelmiyor.*" şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Öğrencilerin Somut Kültürel Mirasın Korunması İçin Vatandaşlara Düşen Görevlerle İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere somut kültürel mirasın korunması için vatandaşlara düşen görevlerle ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 20'de gösterilmiştir.

Tablo 20. *Öğrencilerin Somut Kültürel Mirasın Korunması İçin Vatandaşlara Düşen Görevlerle İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Zarar vermeme	18	35
Bilinçli olma	16	31
Saygılı olma	6	11
Dikkatli olma	5	9
Bilgilendirme	3	6
Uyarma	3	6
Görüş bildirmeyen	1	2
Toplam	52	100

Tablo 20'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin somut kültürel mirasın korunması için vatandaşlara düşen görevlerle ile ilgili görüşlerinin çoğunluğunun zarar vermeme olduğu görülmüştür. Bu konuda öğrencilerden **Ö8** "*Yani ziyaret ettiğimiz zaman hiçbir yere zarar vermemesi gerekir.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö12** ise "*Yani zarar verecek bir şeyler yapmamaları gerekiyor sadece izleyip onları anlamaları gerekiyor bence çünkü onlara zarar vererek daha geleceğe aktarılamıyor.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö21** "*Mesela adam gitti orda mesela Ayasofya Cami resimlerin üzerine kalemle komik olsun diye işaret veya adamın sevgilisi var mesela tarihi eserin üzerine ne bilim sevgilisinin baş harflerini yazmış bu mantıklı bir şey değil.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö24** ise "*Yani bunun onların tarihi olduğunu bilmeleri gerekli önlemleri almaları örneğin Kanuni Evinde bize ayağımıza galoş giydirmişlerdi işte orayı pisletmemek için.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö28** de "*Yani daha önce okul olarak Kapadokya'ya gittiğimizde de şey mesela İsa resimlerinin resimlerini çekilmemesini istiyorlardı bizden galiba bu hasar verdiği içindi ona bence bundan da başlanabilir ki insanlar o kadar resim çekiyor ki bence çekilmesine gerek yok bir kere çekilse internetten paylaşılsa herkes oradan ulaşabilir.*" demiştir. **Ö3** "*Bir yeri bir insan grubu turist grubu gezerken kurallara uyması lazım. Mesela dokunan oluyor şey yapan oluyor elleyen oluyor falan öyle durumlarda olabiliyor. Onun dışında çalınan mallar olabiliyor bazen eserler bunun için de devletin ekstra bir tedbir alması gerekiyor ki eserimiz tam anlamıyla korunsun yani yabancı devletler tarafından çalınmasın bizim eserimiz kendimize kalsın.*" diyerek görüşünü belirtmiştir.

Öğrencilerin somut kültürel mirasın korunması için vatandaşlara düşen görevlerle ile ilgili görüşlerinin ikincisi bilinçli olma olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerden **Ö5** "*Tarihi eserlerin kıymetinin farkına varmalıyız.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö10** ise

"*Vatandaşlara düşen görevler o miraslar hakkında daha çok bilgi sahibi olup daha da duyarlı olabilirler.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö16** "*Bilinçli olmalı herkes yani yine eğitimden geçiyor olay ne kadar önemli olduğunu neden karalanmaması gerektiği üzerine bir şeyler yapılmaması gerektiğini neden önemli olduğu eğitiminin verilmesi gerekiyor.*" demiştir. **Ö18** ise "*Öncelikle bilinçli olmak bilinç her şeyin başında gelir. İnsan onun değerini ne işe yaradığını kendine ne kattığını bilirsen ona karşı tutumu değişir. Bir kişiyi bir kişi yavaş yavaş herkes düzelirse toplum düzelir ve hiçbir sorun ortada kalmaz. Her şey bilinçtir.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö25** de "*Farkındalık hocam farkında olmaları lazım bizim tarihimiz olduğunu ve özellikle de içine giren insanların ona zarar vermemesi gerekiyor farkında olmalılar farkındalık hocam.*" demiştir.

Alınan cevaplara göre öğrencilerin somut kültürel mirasın korunması için vatandaşlara düşen görevlerle ile ilgili görüşlerinin üçüncüsü saygılı olma olduğu görülmüştür. Buna göre öğrencilerden. **Ö4** "*Vatandaşlara düşen görevler tarihi yerlere saygı göstermeleri veya bir şey bulduklarında belki hâlâ bulunamayan şeyler vardır bir şey bulduklarında devlete söylemeleri bu tarz şeyler onların da şeyini gösteriyor yani saygısını gösterir yapılması gereken.*" demiştir. **Ö19** da "*Tarihi eserleri yapana yapılmış bu yapana da saygı duymalıyız. Bunların hepsine saygı duymalıyız.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. Katılımcı öğrencilerin görüşlerinin dördüncüsü dikkatli olma olduğu görülmüştür. Bu konuyla ilgili olarak öğrencilerden **Ö2** "*Buralara gittiğimiz zaman elimizden geldiğince dikkatli olmak hani duvarlara yazılar yazmamak özellikle eğer herkesin dokunmasını açık bir şey varsa bunları inceleyeceksek bile dikkatli olmak.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö27** de "*Bir kere gezip görmeye gittiğimizde o tarihi eserler hakkında daha dikkatli olmalıyız.*" demiştir.

Elde edilen görüşler doğrultusunda öğrencilerin somut kültürel mirasın korunması için vatandaşlara düşen görevlerle ile ilgili görüşlerinin bir başkası bilgilendirme olduğu görülmüştür. Bu konuda öğrencilerden **Ö1** "*Belli bir kesim toplanıp afişler şeklinde etrafa yapıştırıp insanların bilgilenmesini sağlayabilir.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö2** ise "*Vatandaşlara düşen görev bunların önemini kavramak kendinden küçüklere bunları anlatabilmek.*" demiştir. Katılımcı öğrencilerin görüşlerinin bir başkası da uyarma olduğu görülmüştür. Bu konuda öğrencilerden **Ö11** "*Bu eserlere zarar veren birilerine direk o an uyarmak olabilir.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö15** de "*Eğer tanıdığı birisi korumanın aksine zarar verici bir düşüncesi varsa konuşarak vazgeçirmesi lazım bu düşünceden elinden geldiğince eğer o işin içine girebilecekse de çalışıp korumak için daha büyük adımlar atabilir.*" demiştir.

Öğrencilerin Tarih Derslerinde Yerel Tarih Çalışmalarının Kullanılması İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere tarih derslerinde yerel tarih çalışmalarının kullanılmasına yönelik görüşleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo 21. *Öğrencilerin Tarih Derslerinde Yerel Tarih Çalışmalarının Kullanılması İle İlgili Görüşleri*

Görüşler	*f*	*%*
Öğretici	26	37
Keyifli eğlenceli	25	36
Faydalı	7	10
Merak uyandırıcı	7	10
Diğer	5	7
Toplam	70	100

Tablo 21'de göre araştırmaya katılan öğrencilerin tarih derslerinde yerel tarih çalışmalarının kullanılmasına yönelik görüşlerinden ilki öğretici olduğu yönündedir. Bu bağlamda öğrencilerden **Ö4** "*Faydası yaşadığımız yeri öğreniyoruz özellikle Trabzon tüm ülkeyi belki hepsini teker teker öğrenemeyiz ama yaşadığımız yer olarak gezmek güzel yani önemli yerleri de öğrenmek güzel.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö6** ise "*Bu gezi sayesinde çoğu kişinin yaşadığı şehri bilmemesine engel oluyor yani yaşadığı şehirde daha önce neler olmuş hakkında bilgi sahibi olmasını bilgi sahibi olmasını sağlıyor. Böyle diyebilirim. Tarih derslerinde genellikle sadece sözel olarak gördük işlediğimiz için aksi takdirde yani bu şekilde çok fazla bilgi sahibi olamıyoruz. Anlamamız zor olabiliyor çünkü yaşadığımız dönemin şartları o döneme göre farklı olabiliyor. Ama gezi yaptığımızda orda hem anlatılırken bir şey bir bilgi aktarılırken aynı zamanda o bilgi sahibi olduğumuz şeyi görmek daha kolay anlamamıza sebep oluyor.*" demiştir. **Ö15** "*Bazı insanlar dersi dinlemeyi eğlenceli bulmadığı için tarih dersine odaklanma gezilerde daha çok eğlendiği için daha fazla odaklanıp daha fazla öğrenebilir bazıları da tarihi sevdiği için dersleri de iyi dinler onu da öğrenir ama sevmeyen kesim için belki geziler daha iyi oluyor olabilir.*" demiştir. Bu konuda öğrencilerden **Ö22** de "*Zaten gezide de dile getirmiştik bizce her gün olsa biz katılırız çok hem keyifliydi hem de öğreticiydi yani birçok şeyi yeni öğrendik. Hatta bildiğimizi zannettiğimiz şeyleri yanlış biliyormuşuz geziyle çok daha iyi öğrendik. Ben daha çok hani böyle bir şeylere dokunarak bir şeyleri hissederek bir şeyleri yaşayarak daha iyi anlıyorum ve öğreniyorum. Onun için bence bir şeyleri böyle somutlaştırmak daha yararlı oluyor.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. Bu konuda öğrencilerden **Ö2** "*Bence bu gezi onu tecrübe edindim çok önemli şey yani çünkü okuyup aklında kalacak bir yerin kalacağı muamma bir gezi ile hani*

gerçekten aklımda kalıyor. Çünkü yaşayınca onu görmüş oluyorum tecrübe etmiş oluyorum bizzat yerinde görmüş oluyorum." diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö10** ise "*Daha çok aklımızda kaldığını düşünüyorum. Vakıf eserleriyle ilgili bu yılda konumuz olan yani o konuyu işlerken ben bunları yaşayıp gidip gezdiğim için daha çok aklımda kaldı ve aklımdan da kolay kolay çıkacağını düşünmüyorum.*" demiştir. **Ö18** ise "*Sınıfta öğrenirken çok fazla beynimizde canlandıramadığımız için bilgiler geçici olarak geliyor ve tekrar etmediğimiz sürece düzenli bir şekilde unutulmaya yüz tutulan bilgiler. Ama eğer canlı olarak görürsek o kalıcı olarak beynimize yerleşir gittiğimiz bir yer uzun süre aklımızda kalabilir. Orada öğrendiğimiz her bilgi de öğrenmek için de dinlediğimiz için her şeyi beynimizde kalıcı bir hâle gelmiştir ve çoğunu öğrendik.*" şeklinde görüşünü ifade etmiştir. **Ö21** de "*Tarih derslerini dinlemeyi ben çok seviyorum çünkü mesela biri bana hikâye anlatıyormuş gibi geliyor. Mesela şöyle şöyle aklımda canlandırabiliyorum seviyorum. Aklımda da kalıcı oluyor. Diğer arkadaşlar için aynı mı bilmiyorum da ama gezi yaptığımız zaman aklımda kalıcılık bakımından daha etkili oluyor. Çünkü orayı gezip görmüş oluyorum aklımda canlanıyor işte bir kale var diyelim o askerler şu şekilde savaşmışlar diye aklımda canlandırabiliyorum veya arkadaşlarımızla orada geçirdiğimiz eğlenceli zamanlardan dolayı mesela anılarımız oluşuyor ya anılardan dolayı anılardan çağırışım yaparak daha bir kalıcı oluyor.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin tarih derslerinde yerel tarih çalışmalarının kullanılmasına yönelik görüşlerinden ikincisinin keyifli ve eğlenceli olduğu görülmüştür. Buna göre öğrencilerden **Ö19** "*Çünkü orada hissetmek dokunmak yine işte görmek duymak bütün hislerimiz orada açık olduğu için orayı hissettiğimiz için daha zevkli.*" diyerek görüşünü belirtmiştir. **Ö20** ise "*Daha keyifli çünkü görüyorsun atmosferini seviyorsun bir şekilde görerek işlemek insanın daha içine işliyor.*" demiştir. Öğrencilerden **Ö3** "*Gerçekten çok eğlenceliydi. Arkadaşlarla olmak gezmek okulun stresinden birazcık uzaklaşmak gerçekten çok güzel bir duygu.*" demiştir. **Ö8** ise "*Bence yani biraz daha artırılmalı böyle etkinlikler hem böylelikle vakit geçiriyoruz, birlikte eğleniyoruz birlikte hem de farklı yerler görüyoruz.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö14** "*Önce öğretilip sonra da gezilmesi bu konuda tarih derslerini hem eğlenceli hem de daha çok verimli geçmesine neden oluyor.*" demiştir. **Ö16** da "*Gidip görmek gezmek çok daha farklı olur çok daha etkili oluyor çok daha eğlenceli oluyor kesinlikle iyi yapılmalı en azından belli yerlere.*" demiştir.

Alınan cevaplara göre öğrencilerin tarih derslerinde yerel tarih çalışmalarının kullanılmasına yönelik görüşlerinden üçüncüsünün faydalı olduğu görülmüştür. Bu konuyla ilgili olarak öğrencilerden **Ö1** "*Hocam bence çok faydalı ve yaygınlaşması gereken bir*

çalışma." diyerek görüşünü bildirmiştir. **Ö7** ise "*Gidip görmek daha verimli oluyor.*" demiştir. Aynı frekanstaki öğrenci görüşlerinden bir başkası merak uyandırıcı olduğu görülmüştür. Bu konuda öğrencilerden **Ö9** "*Bir kere bunlar daha ilgi çekici çünkü kendin gidip görüyorsun tarihi bizzat yaşıyorsun ve buraya gelip hocanın dediklerini daha dikkatli dinlemek istiyorsun. Etrafında bulundurmak şeylerin detaylarını öğrenmek istiyorsun.*" diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö25** de "*Hocam ben çok seviyorum böyle beraber yapılan gezileri ve çok faydalı bence çünkü sadece kitapta gördüğümüz çok fazla ilgimizi çekmiyor sadece bir resim olduğu için fakat öyle etrafını gezmek her ayrıntısına bakabilmek gibi bir ayrıcalık şeyimiz olduğu için hani dersten daha ilgi çekici oluyor hocam.*" demiştir.

Öğrencilerin tarih derslerinde yerel tarih çalışmalarının kullanılması ile ilgili diğer görüşlerinin de değerli, keşfettirici ve yorucu olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerden **Ö16** "*Yani çok değerli olduğunu düşünüyorum sınıfta anlatılmasının üzerine bir de gidip görmek gezmek.*" demiştir. **Ö18** ise "*Sürekli yapıldığında da yorucu bir etkinlik olur arada bir, dönem aralarında bir, iki dönemde, dönem aralarında yapılabilir."* diyerek görüşünü ifade etmiştir. **Ö13** de "*Sınıfta sadece ya tahtadan açarsak oradaki görselle ve dinleyerek anlama yöntemimiz olabiliyor ama gidip kendimiz gördüğümüz zaman aslında belki başka şeyler de keşfedebiliyoruz.*" demiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde, araştırma soruları çerçevesinde elde edilen bulgular değerlendirilerek ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlar mevcut alan yazını ile karşılaştırılarak tartışılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

Sonuç

Araştırmaya katılan öğrencilere görüşme formu ve fotoğraf etkinliğiyle çevrelerindeki yerel tarihle ilgili eserlerden hangilerini bildiklerini, bu bilgileri hangi gerekçelerle nasıl ve nereden öğrendiklerini ve bilgi sahibi oldukları eserleri gezme imkânlarının olup olmadığı sorularak çevrelerinde bulunan yerel tarih eserlerine yönelik bilgi durumları belirlenmeye çalışılmıştır.

Gezi sonrası fotoğraf etkinliği ve görüşme formu ile elde edilen bulgulara göre öğrencilerin çoğunun Trabzon'da bulunan Ayasofya Camii'ni bildiği görülmüştür. Bunun yanında Gülbahar Hatun Türbesi, Bedesten ve Ortahisar Fatih Büyük Camii gibi yerel tarih eserlerinden de öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun bilgi sahibi olduğu tespit edilmiştir. Gezi öncesi yapılan fotoğraf etkinliğinin bulgularına göre öğrencilerin tamamına yakının Ayasofya Camii'ni bilmesine rağmen yapılan gezideki diğer yerel tarih eserlerini büyük ölçüde tanımadıkları tespit edilmiştir. Özellikle etkinlikteki Bedesten ve Ortahisar Fatih Büyük Camii gibi eserler ile ilgili fotoğrafları hiçbir öğrencinin tanımadığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin çalışma sırasında yapılan yerel tarih gezisiyle çevrelerindeki tarihi eserleri tanıma fırsatı yakaladıkları sonucuna varılmıştır. Gezi sonrası görüşme formu ile öğrencilerin bilgi sahibi oldukları tarihi eserlere ait bilgileri nasıl öğrendikleriyle ilgili sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin çoğunun gezi gözlem yoluyla bu eserleri öğrendikleri saptanmıştır. Bu durum da görüşme formu ve fotoğraf etkinliği ile ulaşılan bulgularının birbirleriyle tutarlı olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin bilgi sahibi oldukları tarihi eserlere ait bilgileri gezi gözlem etkinlikleri dışında ailelerinden, eğitim öğretim ortamlarından ve sosyal çevrelerinden öğrendikleri görülmüştür. Öğrencilerin ekserisi çevrelerindeki yerel tarih eserlerini tarihi bilme gerekçesi ile öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanında gelecek inşası, zorunluluk, merak, genel kültür, millî kimlik oluşturma ve koruma gibi gerekçelerinin de olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular bağlamında

öğrencilerin çoğunluğunun bilgi sahibi olduğu yerel tarih mekânlarını gezip görme fırsatına sahip olduğu saptanmıştır.

Katılımcı öğrencilere uygulanan görüşme formunda çevrelerinde yerel tarihi tanıtmaya yönelik ne gibi çalışmaların yapıldığı, bu çalışmaların yeterli olup olmadığı ve ne gibi çalışmalar yapılmasını tavsiye edebileceklerine yönelik sorular sorularak bu yöndeki görüşleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin büyük bir çoğunluğu çevrelerindeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik çalışmaların yeterli olmadığını düşündükleri görülmüştür. Öğrenciler çevrelerindeki tarihi tanıtmaya yönelik çalışmalardan en fazla yapılanın geziler olduğunu düşünmekte ve bu bağlamda en çok yapılmasını tavsiye ettikleri çalışmanın da yine geziler olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrenciler ile yerel tarih çalışması sonrası yapılan görüşmede daha önce yerel tarih gezisine katılıp katılmadıkları ve bu tarz gezilere katılanların yerel tarih gezilerini nerelere yaptıkları sorularak yerel tarih gezilerine katılma durumlarıyla ilgili görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin verdikleri cevaplara göre büyük bir çoğunluğunun yerel tarih gezisine katılmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin çoğunluğunun Ayasofya Camii'ne ve Atatürk Köşk'üne yerel tarih gezisi yaptığı görülmüştür. Bunlar dışında Kanuni Sultan Süleyman Kültür Evi, Kapadokya, Sümela Manastırı, Trabzon Muhibbi Edebiyat Müzesi, Zağnos Paşa Köprüsü ve Vadisi ve Erzurum Çifte Minareli Medrese gibi yerlere yerel tarih gezisi yaptıkları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilere görüşme formundaki yerel tarih çalışması kapsamında en çok beğendikleri etkinlikleri ve gezi boyunca kendilerinde en çok merak uyandıran somut kültürel miras eserlerinin neler olduğu ile ilgili sorular sorularak bu yöndeki görüşleri tayin edilmeye çalışılmıştır.

Verilen cevaplar incelendiğinde Kanuni Sultan Süleyman Kültür Evinde gerçekleştirilen "İki Fotoğraf Bir Trabzon Etkinliği" ve Atapark'ta gerçekleştirilen "Dünden Bugüne Trabzon Etkinliği" öğrenciler tarafından en fazla beğenilen etkinlikler olmuştur. Bu etkinliklerin yanında Gülbahar Hatun Külliyesinde gerçekleştirilen "Trabzon'da Kaybolan Miras İzinde" etkinliği, gezi başlamadan önce ve gezi bittikten sonra ayrı ayrı uygulanan "Fotoğraf Etkinliği" ve gezi bittikten sonra uygulanan "Trabzon'un Simgesi" etkinlikleri öğrenciler tarafından beğenildiği de tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğrenciler geçmiş ile bugün arasındaki farklılığının anlamlandırması nedeniyle yerel tarih çalışmasıyla gerçekleştirilen etkinlikleri beğendiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca etkinliklerin öğretici olması, ilgi çekici ve düşündürücü olması da beğenilmelerinde etkili olmuştur. Yine

etkinliklerin beğenilme nedenleri olarak eğlenceli olması, görsel olması, devamlılık ve süreklilik katması, duygulandırması ve mutlu etmesi de etkili olduğu görülmüştür.

Katılımcı öğrencilerin en çok hoşlarına giden somut kültür miras eseri Ayasofya Camii olmuştur. Onun yanında ayrıca Kanuni Sultan Süleyman Kültür Evi, Gülbahar Hatun Külliyesi ve Zağnos Paşa Köprüsü gibi eserleri beğendikleri ve meraklarını çektiği tespit edilmiştir. Bu somut kültür miras eserlerini öğrencilerin çoğunun fiziki özelliklerinden dolayı beğendikleri saptanmıştır. Bu nedenlerden başka eserlerin hikâyelerinin etkisi, ayrıca eserlerin etkileyici, ilgi çekici ve bilgilendirici olması da etkili olmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilere, çalışma yaprağında ve görüşme formunda tarihi bir mekâna girdiğinizde neler hissettikleri ile ilgili sorular sorularak öğrencilerin tarihi bir mekâna girdiklerinde neler hissettiklerine yönelik duyguları ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin çoğunluğunun tarihi mekâna girdiklerinde merak duygusuna kapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin heyecanlanma, mutlu olma, şaşırma, sorumluluk duyma gibi hislere kapıldıkları görülmüştür. Yine öğrencilerin tarihi bir mekâna girdiklerinde üzülme ve kendilerini geçmiş zamanın içinde hissetme gibi duygulara sahip oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilere kültürel miras kavramıyla ilgili bilgileri sorularak öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin somut kültürel miras kavramına yönelik olarak en fazla ifade ettikleri görüş geçmişten günümüze ulaşan eserler olmuştur. Bu görüşün yanında somut kültürel mirası, duyu organlarıyla algılanabilen eserler, tarihi eserler, fiziki yapılar ve sanat eserleriyle de ilişkilendirdikleri görülmüştür. Millî değerleri oluşturan eserler, tarihin öğrenilmesine yardımcı eserler, kültürü yansıtan eserler ve değerli binalar şeklinde de ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilere, çalışma yaprağında ve görüşme formundaki somut kültürel miras eserlerinin neden korunması gerektiği, bu konuda vatandaşa düşen görevlerin neler olduğu, bu eserlerinin varlığına yönelik tehditlerin neler olduğu, çevrelerindeki somut kültürel miras eserlerinin yeterince korunup korunamadığına yönelik sorular sorularak öğrencilerin somut kültürel mirası korumaya yönelik görüşleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; öğrenci görüşlerinin çoğunluğu geçmişi bilmek ve geleceği inşa etmek için somut kültürel miras eserlerin korunması gerektiği şeklindedir. Bu görüşlerin yanında somut kültürel mirasın tarihi izlere ve manevi değerlere sahip olması, insanların kimlik oluşturmasında yardımcı olması ve turizme katkı sağlaması

gibi nedenlerden dolayı korunması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca ders çıkarmak ve saygı duymak için de korunması gerektiği belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cevapları incelendiğinde şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerin varlığına yönelik karşılaşılan sorunların ilkini şehirleşme ile ilgili sorunlar oluşturduğu saptanmıştır. Bu sorunlardan başka; eserlerin tahrip edilmesi, savaşlar, bilinçsizlik, hazine avcılığı ve denetim eksiklikleri gibi tehditlerin de somut kültürel miras eserlerinin varlığına yönelik sorun oluşturduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin, bu gibi sorunlardan dolayı korunamayarak günümüzde yok olmuş olan miras eserlerinin korunamamasını tarihi anlamda önemli bir kayıp olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir.

Araştırma verileri analiz edildiğinde katılımcı öğrencilerin çoğunluğunun şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerinin kısmen korunduğunu düşündükleri, korunmadığını düşünenlerin sayısının az olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin görüşleri incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğunun somut kültürel mirasın korunması noktasında vatandaşlara düşen en önemli görevin bu eserlere karşı bilinçli olma ve zarar vermeme olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu görevlerin yanında somut kültürel miras eserlerine karşı saygılı ve dikkatli olma, eserlere zarar verilmemesi için bilgilendirme, uyarma ve eserlere sahip çıkma gibi görevlerin ifade edildiği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilere, görüşme formunda tarih derslerinde yerel tarih çalışmalarının kullanılmasına yönelik görüşleri sorularak bu yöndeki görüşleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin çoğunluğu tarih derslerinde yerel tarih çalışmasının kullanılmasıyla derslerin daha keyifli, eğlenceli ve öğretici hâle geldiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Bütün bu olumlu özeliklere ek olarak bu tarz derslerin daha faydalı, merak uyandırıcı, keşfettirici ve mutlu edici olduğu da ifade edilmiştir. Bu olumlu özelliklerine rağmen yorucu da olabileceği belirtilmiştir.

Araştırma ile öğrencilerde, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Tarih Dersi Öğretim Programında ifade edilen özel amaçlardan; insanlığın ortak kültürel mirasının korunmasında ve yaşatılması noktasında bir farkındalık oluştuğu, çevrelerindeki somut kültürel miras eserlere yönelik bilgi düzeylerini arttırarak Türk milletinin insanlığa katkılarına dair kanıtlar göstermeleri noktasında kazanınlar elde ettikleri tespit edilmiştir. Yine bu programda kazandırılması öngörülen öğrencilerin özgürce düşüncelerini ifade edebilmeleri, bireysel ve iş birliği yaparak öğrenmeleri, soyut öğrenmelerini somutlaştırabilmeleri, tarih bilgi ve becerilerini geliştirebilmeleri gibi kazanımları kazandıkları görülmüştür. Bu araştırmanın; Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Tarih Dersi Öğretim Programında tarif edilen okul dışı öğrenme ortamlarında yerel tarih çalışmaları hazırlama ve bu bağlamda öğrencilerde somut

kültürel miras farkındalığı oluşturabilme noktasında tarih öğretmenleri tarafından örnek olarak kullanılabilecek bir çalışma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tartışma

Yapılan araştırma ile elde edilen sonuçlara göre; araştırmaya katılan öğrencilerin yerel tarihle ilgili en çok Trabzon'da bulunan Ayasofya Camii, Gülbahar Hatun Türbesi ve Bedesten gibi eserleri bildikleri görülmektedir. Öğrencilerin bu yerel tarih eserleriyle ilgili bilgileri gezi gözlem yoluyla, aileleriyle, eğitim öğretim ortamlarıyla, araştırma yaparak ve ayrıca yazılı ve görsel yayınlar yoluyla öğrendikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin çevrelerindeki yerel tarih eserlerini öğrenmelerinde tarihi bilme, gelecek inşası, zorunluluk, merak, genel kültür, millî kültür ve koruma gibi gerekçelere ulaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun bilgi sahibi olduğu yerel tarih eserlerini gezdikleri saptanmıştır. Avcı-Akçalı ve Demircioğlu (2016) yaptıkları çalışmada öğrencilerin yakın çevrelerinde en çok bildikleri eserlerin; Sümela Manastırı, Ayasofya Camii ve Atatürk Köşkü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz (2019) yaptığı çalışmada, Trabzon'da bulunan yerel tarih eserleri ile ilgili öğretmen görüşlerine göre en çok bilinen eserin Ayasofya Camii olduğu, öğrenci görüşlerine göre ise Sümela Manastırı, Atatürk Köşkü ve Ayasofya Camii gibi bir sıra takip ettiği tespit edilmiştir. Yine bu çalışmada yerel tarih eserlerini öğrenmeyle ilgili olarak öğrencilerin; şehir hakkında bilgi sahibi olmak, merak ve tarihi öğrenmek gerekçeleriyle bu eserleri öğrendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yalçın (2019) yaptığı çalışmada, yerel tarih eserleriyle ilgili bilgilerin daha çok gezerek öğrenildiğini tespit etmiştir. Yine bu çalışmada katılımcıların bilgi sahibi oldukları yerel tarih eserlerini çoğunun gezip gördüğü sonucuna varılmıştır. Karşılaştırılan bu çalışmalar ile araştırmanın sonuçları benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre; araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun daha önce yerel tarih gezisi yapmadığı görülmektedir. Yerel tarih gezisine katılan öğrencilerin büyük bir bölümünün Trabzon'da Ayasofya Camii'ne ve Atatürk Köşkü'ne yerel tarih gezisi yaptığı görülmektedir. Yapılan araştırmanın sonuçlarına paralel bir şekilde Kızılay (2014), Şahin (2022) ve Ayyıldız (2023) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin çoğunun yakın çevrelerindeki yerel tarih alanlarını daha önce gezmedikleri sonucuna varmışlardır. Bu çalışmaların yanında yapılan araştırmanın sonuçlarından farklı sonuçlara ulaşan çalışmaların da olduğu görülmüştür. Yönev (2008) ve Özdemir (2016) yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin çoğunlukla yakın çevrelerindeki tarihi mekânlara gittikleri sonuçlarına ulaşmıştır. Coşkun (2014) çalışmasına katılan öğrencilerin ekserisinin daha önce etraflarındaki müzeleri ziyaret ettiklerini tespit etmiştir. Geşgel (2023) çalışmasında sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin

çoğunluğunun tarihi alanlara geziler düzenlediği sonucuna varmıştır. Bu çalışmaların ulaştığı sonuçlarla araştırmanın sonuçları arasında farklılıklar görülmektedir.

Araştırmada araştırmacı tarafından yerel tarih çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanan etkinliklerin öğrenciler tarafından beğenildiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin bu tür etkinlikleri beğenmelerinde etkinliklerin; geçmiş ile bugün arasında bağlantı kurmaya yardımcı olması, öğretici olması, ilgi çekici ve düşündürücü olması gibi nedenler etkili olmuştur. Yapılan yerel tarih gezisi sırasında öğrencilerde en çok merak uyandıran ve öğrencilerin en çok hoşuna giden somut kültürel miras eserinin Ayasofya Camii olduğu görülmüştür. Malloy (1982) çalışmasında yerel tarih etkinlikleri kullanılarak yapılan tarih derslerinde öğrencilerin daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Avcı-Akçalı (2007) yaptığı çalışmada tarih derslerinde yapılan yerel tarih gezisi etkinlikleri ile öğrencilerin tarih dersine yönelik ilgilerinin arttığı ve daha somut öğrenmelerin gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bhatia (2009) çalışmasında bu tür etkinliklerin öğrencilerin öğrenme sürecinde aktif olmalarını analiz, sentez ve eleştirel düşünme becerileri kazanmalarına yardımcı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yazıcıoğlu (2010) çalışmasında tarihi mekânların öğrenilmesine yönelik öğrencilere uygulanan etkinlikler ile öğrencilerin daha kalıcı ve daha zevkli öğrenmeler gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Yeşilbursa (2011) yaptığı çalışmada kültürel miras farkındalığı oluşturmak amacıyla hazırlanan etkinliklerin öğrenciler tarafından beğenildiği, öğrencilerin eğlendikleri ve bu etkinliklere merak duydukları görülmüştür. Bischof (2015) yerel tarih çalışmasına yönelik yaptırdığı etkinlik ve projelerle öğrencilerin süreç boyunca ilgili ve aktif olduklarını ve kalıcı öğrenmeler kazandıklarını tespit etmiştir. Özdemir (2016) araştırması sonucunda yerel tarih çalışmasında yapılan etkinlikler sayesinde öğrencilerin görerek, karşılaştırma ve inceleme yaparak eğlenceli öğrenmeler gerçekleştirdiği, bu etkinliklerin ayrıca geçmiş ile bugün arasında da ilişki kurmaya yardımcı olduğu sonucuna varılmıştır. Mert (2019) araştırmasında sosyal bilgiler öğrencilerine için gerçekleştirilen sözlü ve yerel tarih çalışmalarına yönelik etkinlikleri öğrencilerin beğendikleri, dikkat çekici buldukları ve bu etkinliklerin ilgilerini arttırdığı görülmüştür. Achille ve Fiorillo (2022) çalışmalarında kültürel miras farkındalığına yönelik yapılan eğitimlerde kullanılan etkinliklerin öğretim sürecini zenginleştirerek katılımcıların fikirlerine ve bakış açılarına katkı sağladığı belirtilmiştir. Karşılaştırılan çalışmalardaki sonuçlar ile araştırmadaki sonuçların benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Yapılan araştırmada öğrencilerin tarihi bir mekâna girdikleri zaman duygulandıkları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmı tarihi bir mekâna girdikleri zaman; merak etme, heyecanlanma, mutlu olma, şaşırma, sorumluluk duyma, üzülme ve

kendilerini geçmiş zamanda hissetme gibi duygulara kapıldıkları görülmüştür. Yeşilbursa (2011) yaptığı araştırmada öğrencilerin tarihi eserlerin bulunduğu alanlarda kendilerini geçmişte gibi hissettikleri, şaşırdıkları, heyecanlandıkları ve merak duydukları tespit edilmiştir. Mert (2019) çalışmasında öğrencilerin yakın çevrelerindeki kültürel miras eserlerinin içine girdiklerinde mutlu olma, gurur duyma ve bilgi sahibi olma gibi duygular yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Yalçın (2019) araştırmasında katılımcıların tarihi bir mekâna girdikleri zaman hayranlık duydukları ve heyecanlandıkları sonucuna varmıştır. Avcı ve Gümüş (2019) çalışmalarında öğrencilerin sınıf dışındaki mekânlarda; eğlenme, heyecan, sevinme, endişe ve mutluluk gibi duygular hissettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Sevigen (2021) araştırmasında öğrencilerin yapılan geziler sonrasında eğlenme, şaşırma, mutlu olma ve gurur duyma gibi hislere sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayyıldız (2023) çalışmasında öğrencilerin müze ve tarihi mekânlarda heyecanlandıkları, eğlendikleri, mutlu oldukları, gururlandıkları ve bunların yanında üzüldükleri, korktukları, şaşırdıkları saptanmıştır. Araştırma ile elde edilen sonuçlar alan yazınındaki çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Yapılan araştırma ile elde edilen sonuçlara göre; araştırmaya katılan öğrencilerin somut kültürel miras kavramına yönelik olarak geçmişten günümüze ulaşan eserler, duyu organlarıyla algılanabilen eserler, tarihi eserler, fiziki yapılar, sanat eserleri ve millî değerleri oluşturan eserler gibi tanımlar yapıldığı görülmüştür. Yeşilbursa (2011) çalışmasında somut kültürel mirasın önemiyle ilgili öğrencilerin çoğunluğunun tarihi binaların etkisiyle geçmiş hakkında bilgi veren ve millî kimliği oluşturan eserler olduğu yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür. Avcı (2014) araştırmasında kültürel miras kavramına yönelik olarak öğrencilerin geçmişten kalan eserler ve değerlerdir diye tanımlar yaptıkları sonucuna varılmıştır. Gürdoğan-Bayır ve Çengeli-Köse (2019) çalışmalarında kültürel mirasın tanımına yönelik olarak öğrencilerin geçmiş kuşaklara ait, tarihi eserler ve kültürel zenginlikler şeklinde tanımlamalar yapıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmaların sonuçları ile araştırmanın sonuçlarının örtüştüğü görülmüştür.

Araştırma ile elde edilen bulgulara göre; öğrenciler geçmişlerini bilmek, geleceklerini inşa etmek ve kimliklerini oluşturabilmek için çevrelerindeki somut kültürel miras eserlerinin korunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yine bu eserlerin tarihi izlere ve manevi değerlere sahip olduğu, turizme katkı sağladığı için korunması gerektiğini belirtmişlerdir. Şehirlerindeki korunması gereken bu somut kültürel miras eserlerin; şehirleşme ile ilgili sorunlardan, önceden yaşanan savaşlardan, gerekli denetimlerin yapılmaması ve vatandaşların bilinçsizliği gibi nedenlerden eserlerin tahrip edilerek varlıklarına yönelik sorunlar oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında öğrencilerin çoğunluğunun şehirlerindeki somut kültürel miras eserlerinin kısmen korunduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan

öğrencilere göre; somut kültürel mirasın korunması noktasında vatandaşlara düşen en önemli görevin bu eserlere zarar vermemek, eserler konusunda bilinçli olmak, dikkatli ve saygılı olmaktır. Öğrencilerin bir kısmına göre de somut kültürel miras ile ilgili bilgi sahibi olanların bilgi sahibi olmayanları bilgilendirmeli ve bu tür eserlere zarar verilmesine şahit oldukları durumlarda da gerekli uyarıları yapmaları gerektiği tespit edilmiştir. Allison ve Allison (2008) yaptıkları çalışmalarında somut kültürel mirasın eserlerinin tarihten izler taşıdıkları, kültürel değerlere sahip oldukları, turizm gelirleri sağladıkları ve vatandaşlara yurttaşlık gururu yaşattıkları için korunması gerektiği ifade edilmiştir. Yeşilbursa (2011) araştırmasında öğrencilerin somut kültürel miras eserlerinin neden korunması gerektiği ile ilgili olarak, geçmiş hakkında bilgi verdiği için, gelecek nesillere aktarmak için, turizm değeri olduğu için korunması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut kültürel miras eserlerinin varlığına yönelik sorunlarla ilgili olarak şehirleşme sorunları, vandalizm, tarihi eser kaçakçılığı ve aşırı turist ziyareti gibi sonuçların ön plana çıktığı görülmüştür. Yine öğrencilerin somut kültürel miras eserlerin korunması adına vatandaşların neler yapabilecekleri konusunda da başkalarını uyarmak, kurallara uymak, başkalarını bilgilendirmek ve yetkililere haber vermek gibi görüşlerinin olduğu tespit edilmiştir. Yeşilbursa ve Barton (2011) çalışmalarında çalışmaya katılan öğretmen adaylarının tamamının tarihi mekânların korunmasının önemli olduğunu ifade ettikleri saptanmıştır. Kültürel miras eserlerinin korunmasının nedenleriyle ilgili de geçmişi öğrenmek ve anlamak için, geçmiş ile bugünü karşılaştırmak için ve yeni nesillerin bu eserleri gezip görebilme fırsatı sunmak için miras eserlerinin korunması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Sidekli ve Karaca (2013) araştırmalarında öğretmen adaylarının kültürel miras eserlerinin korunmasına yönelik tutumlarının olumlu olduğu tespit edilmiştir. Avcı (2014) hazırladığı çalışmasında öğrencilerin kültürel miras eserlerin korunması için halkın bilinçlendirilmesi, miras eserlerinin tanıtılması, bu tarz eserlere gezilerinin yapılması gibi öneriler sundukları görülmüştür. Külcü (2015) çalışmasında kültürel mirasın korunmasının büyük bir birikim ve sorumluluk gerektirdiği, kültürel mirasın genç yaşlardan itibaren tanıma ve koruma bilincinin geliştirilmesinin gerekliliği tespit edilmiştir. Davies (2016) hazırladığı çalışmasında kültürel mirasın yerel ve ulusal tarih hakkında bir kaynak, ulusal ve evrensel arkeolojik ve tarihi değerlerin bir taşıyıcısı olduğu için korunmasının gerektiği belirtilmiştir. Avcı-Akçalı ve Demircioğlu (2016) çalışmalarında öğrencilerin tarihi çevrenin korunmasıyla ilgili görüşlerinin; topluma verdiği manevi değerden dolayı, geçmişi bilmek ve geleceği şekillendirmek için, bu eserlerin sahip olduğu turistlik değerleri ve eserleri gelecek nesillere aktarmak için korunması gerektiği şeklinde olduğu görülmüştür. Gürdoğan-Bayır ve Çengeli-Köse (2019) çalışmalarında öğrencilerin kültürel mirası korumasıyla ilgili olarak kültürel miras eserlerinin tarihsel değeri, ekonomik değeri ve kültür aktarımına

yardımcı olmaları gibi nedenlerden dolayı korunması gerektiği sonucuna varılmıştır. Hoang (2021) çalışmasında somut kültürel miras eserlerinin millî değerleri oluşmasına ve turizm gelirleri sağlayarak ülkelerin kalkınmasına yardımcı olduğu için korunmalarının ve yaşatılmalarının gerekli olduğunu ortaya koymuştur. Yücel-Batmaz ve Biçici (2021) çalışmalarında kültürel miras eserlerin korunmasına yönelik ortaya çıkan sonuçlardan en önemlisinin vatandaşların neyi koruyacağını bilmemesi oluşturmuştur. Bu bağlamda kültürel mirasın önemi ve korunmasına ilişkin sorumluluk bilinci, eğitim öğretim hayatı boyunca vatandaşlara sunulmalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mukayese edilen çalışmaların sonuçları ile araştırmanın sonuçlarının birbirleriyle uyumlu olduğu görülmüştür.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin çoğunluğunun tarih derslerinde yerel tarih çalışmasının kullanılması ile ilgili olarak olumlu görüşlere sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin yerel tarih çalışması sayesinde tarih derslerinin daha öğretici, merak uyandırıcı, keyifli, eğlenceli, faydalı buldukları görülmüştür. Bütün bu olumlu özelliklerine rağmen yerel tarih çalışmalarının yorucu da olabileceği tespit edilmiştir. Çalışmamızdan elde edilen bu olumlu görüşlere paralel olarak Silvester (1987) çalışmasında yerel tarihin öğrencilere anlamlı eğitim deneyimleri sunduğunu belirlemiştir. Patrick (1988) yaptığı çalışma ile yerel tarih uygulamaları ile yapılan eğitimin tarihe olan ilgiyi arttırdığı göstermiştir. Beem (1994) çalışmasında yerel tarih çalışmalarıyla işlenen tarih dersinde, öğrencilerin tarihi ve yakın çevrelerini daha iyi anlamlandırabildikleri, öğretim sürecinde daha aktif oldukları ve tarih dersine olan ilgilerinin arttığı ortaya koyulmuştur. Işık (2002) öğrencilerin yerel tarih çalışması ile işlenen derslerde daha aktif oldukları, çevrelerindeki tarihle ilgili farkındalıklarının arttığı, tarihi inceleme ve araştırma yeteneklerinin geliştiği, merak ve isteklerinin arttığı sonucuna varmıştır. Avcı-Akçalı (2013) öğrencilerin yerel tarih çalışması ile yapılan dersleri daha ilginç ve keyifli buldukları, dersi daha kolay anladıklarını ve öğrendiklerinin daha kalıcı olduğunu belirlemiştir. Quest (2006) araştırmasında yerel tarih çalışmaları ile yapılan tarih derslerinin öğrencilerin genel tarih ile çevrelerindeki gelişmelerin ilgisini fark ettiklerini, çevrelerini tanıdıklarını, yer ve zaman bilinci kazandıkları sonucuna ulaşmıştır. Aktekin (2010) yerel tarih çalışmalarının öğrencilerin araştırma yöntemlerini ve değerlendirme süreçlerini uygulama noktasında imkân tanıdığı ortaya koymuştur. Rittidet (2011) araştırmasında öğrencilerin ifadesiyle yerel tarih çalışmalarıyla daha eğlenceli ve keyifli öğrenmeler inşa ettiklerini ortaya koymuştur. Tunç-Şahin (2011) sosyal bilgiler dersinde yapılan yerel tarih çalışmaları ile öğrencilerin; derse yönelik ilgilerini ve çevrelerine yönelik meraklarını arttırdığı, daha kolay ve eğlenceli öğrenmeler gerçekleştiğini tespit etmiştir. Ivon ve Kuščević (2013) çalışmalarında öğrencilerin öğrenmelerini gerçek ortamda deneyimleyerek yapmalarından dolayı daha motive edici, aktif ve işbirlikçi öğrenmeler

gerçekleştirmelerinin yanında öğrencilerin yaratıcılık becerilerinin de gelişimine katkı sağladığı görülmüştür. Avcı-Akçalı ve Aslan (2013) araştırmalarında yerel tarih çalışmalarıyla işlenen tarih derslerinin öğrencilerin akademik başarısını arttırdığı daha önce işlenen geleneksel tarih derslerinden daha verimli olduğu tespit edilmiştir. Walker (2015) yaptığı çalışmasında öğrencilerin bu tarz uygulamalar ile derslerde aktif olabildikleri çevrelerini daha iyi öğrenerek çevrelerindeki sorunlarla ilgili sorumluluk üstlenme gibi kazanımlara sahip oldukları saptanmıştır. Benzer araştırmalarda Öztaşçı, Kabapınar ve Tuncel (2020) öğrencilerin kendi bölgelerinin tarihini öğrenme fırsatı buldukları, konuyla ilgiyi bilgilerinin ve başarılarının arttığı yönünde önemli sonuçlara ulaşmışlardır. Aktın ve Karaçalı-Taze (2021) tarih derslerinde yerel tarih çalışmaları ile öğrenciler soyut konuları somutlaştırabildiği, tarih öğretiminin kolaylaştığı ve öğrencilerde tarih bilinci oluşturduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Yine bu araştırmalara paralel Safran ve Ata (1998); Tugay (2004); Çulha (2006); Avcı-Akçalı (2007); Örten (2008); Göç (2008); Işık (2008); Oran (2013); Öner (2015); Özdemir (2016); Dursun (2017); Öztaşçı (2017); Bilicioğlu (2017); Ulutaş (2018); Yuvacı (2018); Mert (2019); Yılmaz (2019); Çamlı (2023) araştırmalarda da tarih dersinde yerel tarih çalışmalarının kullanılmasının öğrenciler üzerinde olumlu etki yaptığı tespit edilmiştir. Araştırmanın sonuçları karşılaştırılan çalışmalar ile örtüştüğü tespit edilmiştir.

Öneriler

Araştırma İle İlgili Öneriler

- Millî Eğitim Bakanlığı ilgili bakanlıklarla, bölgedeki üniversiteler ve yerel yönetim birimleri ile iş birliği yaparak bölgelerdeki kültürel miras eserlerini öğrencilere tanıtmaya yönelik okullarda çalışmalar düzenlenebilir. Bu iş birliği ile öğrencilere yönelik bölgelerin yerel tarihleriyle ilgili somut kültürel miras eserleriyle ilgili görsellerin ve bilgilerin de yer aldığı yerel tarih kitapları hazırlanabilir.
- Ortaöğretim programlarına yerel tarih seçmeli ders olarak eklenebilir.
- Öğrencilerin eğlenerek ve deneyimleyerek öğrenmelerine imkân sağlayacak yerel tarih çalışması gibi çalışmalar yapabilmek için haftalık 2 saat olan Tarih ders saati arttırılabilir.
- Öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığını geliştirebilmek için tarih ders kitaplarında kazanım ve konularla ilişkili olarak somut kültürel miras eserlerinin görselleri ya da ders kitaplarına koyulacak karekodlarla sanal ortamda ilgili eserlerin görüntüleri paylaşılabilir.

- Yerel tarihle ve kültürel mirasla ilgili farkındalık oluşturabilmek için konuyla ilgili okul yöneticilerine ve öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilebilir.
- Somut kültürel mirasın korunmasına yönelik bilinçli bireylerin yetiştirilmesinde yaygın eğitime de önem verilebilir. Bu amaçla Halk Eğitim Merkezlerinde halka yönelik seminerler, konferanslar ve sunumlar yapılabilir.
- Somut kültürel miras eserlerinin tanıtılması ve korunmasına yönelik farkındalık oluşturabilmek için tarih derslerinin kazanım ve konularıyla da paralel bir şekilde öğrencilere performans ve proje ödevleri verilebilir.
- Tarih öğretmenleri, öğrencilerin yerel tarih ve kültürel miras farkındalığını oluşturabilmek ya da geliştirebilmek adına okullarda ilgili okul yöneticileri ve öğretmenlerle iş birliği içerisinde yerel tarih köşeleri ya da yerel tarih atölyeleri kurabilirler.
- Öğretmenler il ve ilçeler çapında yapılan tarih zümre öğretmenler kurulunda alınabilecek kararlarla somut kültürel miras farkındalığına yönelik ortak çalışmalar planlayabilir.

Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Çalışmada yerel tarih çalışmasını kullanarak öğrencilerin somut kültürel miras farkındalığına yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmacılar yapacakları yeni çalışmalar ile somut kültürel miras farkındalığına yönelik okul yöneticisi, öğretmen ve veli görüşlerini inceleyebilir ve yerel tarihin farklı boyutları üzerine araştırma yapabilirler.
- Çalışmada 10. sınıf öğrencileriyle Trabzon örnekleminde somut kültürel miras eserleri ziyaret edilerek öğrenci görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılacak yeni çalışmalarda farklı il ve ilçelerdeki somut kültürel miras eserleri farklı kazanımlar doğrultusunda farklı okul türlerinde ve farklı sınıf seviyelerinde uygulanabilir.
- Çalışmada nitel araştırma yönteminin durum çalışması deseni kullanılarak bir araştırma yapılmıştır. Yapılacak yeni çalışmalarda eylem araştırması ya da karma araştırma yöntemi kullanılarak da araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Achille, C. & Fiorillo, F. (2022). Teaching and learning of cultural heritage: engaging education, professional training, and experimental activities. *Heritage, 5*(3), 2565-2593. https://doi.org/10.3390/heritage5030134.

Ahmad, Y. (2006). The scope and defination of heritage: From tangible to intangible. *International Journal of Heritage Studies, 12*(3), 292-300. https://doi.org/10.1080/13527250600604639.

Akbaba, B. (2005). Tarih öğretiminde fotoğraf kullanımı. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 6*(1), 185-197.

Aktekin, S. (2001). İngiliz tarih eğitiminde yerel tarihin yeri. F. Celebi (Ed.), *Yerel tarihçilik, kent, sivil girişim* içinde (ss. 205-212). Tarih Vakfı Yayınları.

Aktekin, S. (2008). Müze uzmanlarının okulların eğitim amaçlı müze ziyaretlerine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 9*(2), 103-111.

Aktekin, S. & Öztürk, M. (2009). Giriş. S. Aktekin, P. Harnett, M. Öztürk & D. Smart (Eds.) *Çok kültürlü bir avrupa için tarih ve sosyal bilgiler eğitimi* içinde (ss. 5-12). Harf Eğitim.

Aktekin, S. (2010). The place and importance of local history in the secondary history. *Journal of Theory and Practice in Education, 6*(1), 86-105.

Aktın, K., & Karaçalı-Taze, H. (2021). Tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilmesinde yerel tarih: Sinop tarih mekân ve müzeleri. *Sinop Kültür ve Turizm Sempozyumu* içinde (ss. 63-73). Sinop.

Alkış, S., & Oğuzoğlu, Y. (2005). Ülkemiz koşullarında tarihi çevre eğitiminin önemini ve gerekliliğini arttıran etkenler. *Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*(2), 347-361.

Allison, E. W., & Allison, M. A. (2008). Preserving tangible cultural assets: A framework for a new dialog in preservation. *Conservation Education and Research, 1*, 29-40. https://www.ncpe.us/wp-content/uploads/2012/06/3ALLISONpaper.pdf

Annarella, L. A. (1992). *Creative drama in the classroom*. ERIC database. (ED 391206) https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED391206.pdf

Arıkan, İ. (2012). *İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin kültürel miras ile ilgili başarı düzeyleri ve tutumlarının bazı değişkenlerle incelenmesi (Adıyaman örneği)* (Tez No. 302811). [Yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi-Adıyaman]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Arslanoğlu, İ. (2000). Kültür ve medeniyet kavramları. *Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 15,* 243-255.

Asatekin, N. G. (2004). *Kültür ve doğa varlıklarımız: Neyi, niçin, nasıl korumalıyız*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Aslan, E. (2000). Yerel tarihin tanımı. Z. A. Kızılyaprak (Ed.), *Gelişimi ve değeri tarih yazımında yeni yaklaşımlar: Küreselleşme ve yerelleşme* içinde (ss. 105-204). Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Aslan, H., & Turan, İ. (2016). Tarih öğretmenlerinin görsel materyal kullanım düzeyleri. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 18,* 347-361.

Aslan, Z., & Ardemagni, M. (2006). *Introducing young people to the protection of heritage sites and historic cites*. UNESCO. https://www.iccrom.org/sites/default/files/2017-12/iccrom_09_manualschoolteachers_en.pdf

Ata, B. (2002). *Müzelerle ve tarihi mekanlarla tarih öğretimi: Tarih öğretmenlerinin müze eğitimi'ne ilişkin görüşleri* (Tez No. 120673) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Ata, B. (2016). Tarih derslerinde yerel tarih, müze ve ören yerlerinin kullanımı. M. Demirel (Ed.) , *Tarih öğretim yöntemleri* içinde (ss. 74-82). Pegem Akademi.

Avcı, G., & Gümüş, N. (2019). Sınıf dışı eğitim etkinliklerine ilişkin öğrenci görüşleri. *Turkish Studies-Educational Sciences, 14*(3), 351-377. https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.22855

Avcı, M. (2014). *Sosyal bilgilerde kültürel miras eğitimine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri* (Tez No. 370218) [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Avcı-Akçalı, A. (2007). *Yerel tarih ve tarih eğitimine katkısı* (Tez No. 211463) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Avcı-Akçalı, A. (2013). *Tarih öğretiminde merkeze bağımlılığın azaltılması yolunda bir çözüm önerisi: Yerel tarih* (Tez No. 342349) [Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Avcı-Akçalı, A., & Aslan, E. (2007). Yerel tarih ve tarih öğretimindeki rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 21*, 80-88.

Avcı-Akçalı, A., & Aslan, E. (2013). Tarih derslerinin yerel tarihe ve kaynaklarına dayalı etkinlikler aracılığıyla işlenmesinin öğrencilerin derse yönelik tutumlarına etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14*, 142-174.

Avcı-Akçalı, A., & Demircioğlu, İ. H. (2016). Opinions of pre-service social studies teachers about using historical environment. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 9(1), 39-58.

Aydemir, A. (2021). Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanımına yönelik öğretmen adayı görüşlerinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21*(2), 665-681. https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2021.21.62826-824051

Aydoğan, Y. (2020). *Kültürel miras bilinci kazanımıyla ilgili müze eğitimi dersi üzerine bir durum çalışması* (Tez No. 647075) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi-Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Aykaç, P. (2009). Kentsel arkeolojik alanlarda tasarım süreci. *Tarihi çevrede koruma: Yaklaşımlar, uygulamalar–1, dosya, 14(*1*),* 36-42.

Ayyıldız, İ. (2023). *Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamları bağlamında gerçekleştirilen tarihi mekân gezileriyle ilgili öğrenci görüşleri* (Tez No. 812925) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5*(2), 368-388.

Beem, R.R. (1994). *Using local history in the secondary school social studies curriculum.* [Doctoral Thesis, Illionois State University-Illinois]. https://search.proquest.com/openview/5755668420a49fe20fa720561201cc01/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y

Benichou, A., Boulahnane, S., & Benichou, H. (2022). The role of heritage education and cultural mediation in students' ıdentity assertion. *European Journal of Theology and Philosophy, 2*(6), 48-56. http://dx.doi.org/10.24018/theology.2022.2.6.89

Bhatia, A. (2009). *Museum and School Partnership for Learning on Field Trips* [Doctoral Thesis, Colorado State University-Colorado]. https://mountainscholar.org/items/61bce751-8c77-43d9-adab-97c04997554d

Bilicioğlu, H. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin yerel tarih öğretimine ilişkin görüşleri: Safranbolu örneği* (Tez No. 459505) [Yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi-Karabük]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Bischof, L. (2015). The lens of the local: teaching an appreciation of the past through the exploration of local sites, landmarks, and hidden histories. *The History Teacher*, *48*(3), 529–559. http://www.jstor.org/stable/24810529

Blake, J. (2000). On Defining the Cultural Heritage. *The International and Comparative Law Quarterly*, *49*(1), 61–85. http://www.jstor.org/stable/761578

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Pegem.

Calkin, H. L. (1942). Local history: A means of better understanding United States history. *The School Rewiev, 50,* 53-60. https://www.journals.uchicago.edu/doi/epdf/10.1086/440742

Can, M. (2009). *Kültürel miras ve müzecilik*. [Çalışma Raporu, Bournemouth Business Scholl International-İngiltere]. Kültür ve Turizm Bakanlığı. https://teftis.ktb.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf?0

Coşkun, D. (2014). *Sosyal bilgiler dersi kapsamında yapılan müze gezilerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi (Amasya ve Diyarbakır illeri örneği)* (Tez No. 368561). [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Council of Europe. (2005). *Faro Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society* (Council of Europe Treaty Series - No. 199). https://rm.coe.int/1680083746

Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemi* (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev. Ed.). Siyasal.

Çal, H. (2010). Türkiye'nin kültürel mirası konusundaki tutumu. *Türk Yurdu, 30* (270), 24-28.

Çamlı, D. (2023*). Sosyal bilgilerde bir yerel tarih uygulaması: Niğde örneği* (Tez No. 812989). [Yüksek lisans tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi-Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çelepi, M. S. (2016). Somut olmayan kültürel miras ve üniversite gençliği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3*(3), 15-35.

Çelik, D. & Yazgan, M. E. (2007). Kentsel peyzaj tasarımı kapsamında tarihi çevre korumaya yönelik yasa ve yönetmeliklerin irdelenmesi. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 9* (11), 1-10.

Çelikkaya, H. (2009). *Eğitim bilimlerine giriş eğitimcilik ve öğretmenlik.* Nobel Yayıncılık.

Çulha, Ö. (2006). *Tarihsel mekanlarda keşfederek öğrenme yoluyla sosyal bilgiler öğretimine yönelik öğrenci görüşleri* (Tez No. 189836) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-zmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Dağıstan-Özdemir, M. Z. (2005), Türkiye'de kültürel mirasın korunmasına kısa bir bakış, *Planlama Dergisi, 1*, 20-25.

Danacıoğlu, E. (2001). *Geçmişin izleri yanı başımızdaki tarih için bir kılavuz.* Tarih Vakfı Yurt.

Davies, J. (2016). Editorial: World heritage education. *Furnace Journal, 4,* 1-5. https://furnacejournal.wordpress.com/edition-one/issue-4-world-heritage-education/

Demircioğlu, H., & Atasoy, Ş. (2006). Çalışma yapraklarının geliştirilmesine yönelik bir model önerisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 19,* 71-79.

Demircioğlu, İ. H. (2013). Tarih ders kitabı yazımında yeni yaklaşımlar. *Karadeniz Araştırmaları,* 38, 119-133.

Demircioğlu, İ. H. (2015). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*. Anı.

Demirel, Ö. (2017). *Öğretim ilke ve yöntemleri öğretme sanatı*. Pegem Akademi.

Demirkuş, N., Bozkurt, T., & Gülen, S. (2017). Popüler çevre kavramlarının eğitiminde görsel materyal geliştirme çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*(1), 145-157.

Dere, İ., & Uysal, A. H. (2019). Bastığın toprakları tanımak: lise öğrencilerinin yerel tarih projesi. *Turkish History Education Journal, 8*(2), 450-475.

Dinç, E., & Üztemur, Ö. (2017). Türkiye'de sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde müzeler ve tarihi mekânlardan yararlanmaya yönelik araştırmaların içerik analizi. *Milli Eğitim, 214,* 61-84.

Dipevliler, K. (2023). *Avrupa ve Türkiye'de uygulanan bazı kültürel miras eğitimi etkinliklerinin incelenmesi* (Tez No. 774748) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Doğan, H. (2006). *İlköğretim okullarında T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde rol oynama yönteminin öğrenme düzeyine etkisi* (Tez No. 187837) [Yüksek Lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Dönmez, C., & Tangülü, Z. (2012). Türkiye Cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersi'nde öğretmenlerin gazete kullanımına ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32*(2), 347-361.

Duran, M. (2015). Araştırmaya dayalı öğrenme yaklaşımına dayalı etkinliklerin öğrencilerin sorgulayıcı öğrenme becerileri üzerine etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies, 32*(1), 399-420.

Dursun, İ. (2017). *Yerel tarih öğretimi: Mudurnu örneği* (Tez No. 463345) [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Erder, C. (1977). Venedik tüzüğü tarihi bir anıt gibi korunmalıdır. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, 3*(2), 167-190.

Eroğlu, B. ve Yaldız, E. (2006). Kültür mirasının sürekliliği için anıtsal binaların yeniden kullanılması bağlamında Ermenek Tol Medrese. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15,* 315-340.

Gazel, A. A. (2016). Tarih öğretiminde öğrenci merkezli bir yaklaşım olarak sözlü tarih. M. Demirel (Ed.), *Tarih öğretim yöntemleri* içinde (ss. 109-116). Pegem Akademi.

Genç, H. N. (2003). Eğitimde yaratıcı dramanın alımlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24,* 196-205.

Geşgel, N. (2023). *Sosyal bilgiler öğretiminde gezi–gözlem tekniğinin uygulanmasına yönelik paydaş görüşleri* (Tez No. 836874) [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi-Kayseri]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Göç, N. (2008). *Yerel tarih konularının sosyal bilgiler derslerinde uygulanması, karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri, (Yozgat örneği)* (Tez No. 231497) [Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi-Tokat]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Gökalp, Z. (2019). *Türkçülüğün esasları*. (Yayına Hazırlayan: Çonoğlu, S.) Ötüken. (Çalışmanın orijinali 1923`te yayımlanmıştır)

Gökdemir, O. (2012). Tarih yazımında iki yeni yaklaşım: Sözlü ve yerel tarih. A. Şimşek (Ed.), *Tarih nasıl yazılır? Tarih yazımı için çağdaş bir metodoloji* içinde (ss. 199-222). Tarihçi.

Göküş, Ş. (2020). Din öğretiminde gezi-gözlem yöntemi ve bir uygulama örneği. *TYB Akademi,28,115-144.*

Gülbahar, Y., Avcı, Ü., & Ergün, E. (2012). Yaparak öğrenme: hedefe dayalı senaryo yaklaşımı uygulamasına bir örnek. *Eğitim ve Bilim 37*(165), 293-306.

Gürdoğan-Bayır, Ö., & Çengelci-Köse, T. (2019). Kültürel miras ve korunmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(4), 1827-1840.

Güven, İ., Bıkmaz, F., Demirhan-İşcan, C., & Keleşoğlu, S. (2014). *Tarih öğretimi: Kuram ve uygulama.* Pegem Akademi.

Harman-Aslan, E., & Diker, M. (2023). Gençlerin Somut Kültürel Miras Farkındalığı: Erasmus+ Projesi Deneyiminden Perspektifler. *Artium, 11*(1), 13-32. https://doi.org/10.51664/artium.1167887

Harnett, P. (2009). Tarihin yerel, bölgesel, ulusal, Avrupa ve küresel boyutlarını dengeli bir şekilde ilişkilendirmek. S. Aktekin, P. Harnett, M. Öztürk & D. Smart (Eds.) *Çok Kültürlü Bir Avrupa İçin Tarih ve Sosyal Bilgiler Eğitimi* içinde (ss. 147-160). Harf Eğitim Yayıncılığı.

Henson, D. (2004). Archaeology in schools. In D. Henson, P. Stone & M. Corbishley (Eds.), *Education and the historic environment* (pp. 23-32). Routledge.

Henson, D. (2017). Archaeology and education. In G. Moshenska (Ed.), *Key Concepts in Public Archaeology* (pp. 43–59). UCL Press. https://doi.org/10.2307/j.ctt1vxm8r7.8

Hereduc. (2005). *Heritage in the classroom: A practical manuel for teachers*. https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/1160515/mod_resource/content/2/hereduc.pdf

Hoang, K. V. (2021). The benefits of preserving and promoting cultural heritage values for the sustainable development of the country. *The International Conference on Innovation, Modern Applied Science & Environmental Studies, 234*(76), 1-7. https://doi.org/10.1051/e3sconf/202123400076

Hunter, K. (1988, May 11). *Heritage education in the social studies* [Paper presentation]. The Symposium on Heritage Education. Washington. https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED300336.pdf

Hunter, K. A. (1992). *Heritage education: What's going on out there* [Paper presentation]. American Historical Association Annual Meeting. Washington. https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED358002.pdf

Işık, H. (2002). *Yerel tarih konularının sosyal bilgiler (6.sınıf) programı tarih üniteleriyle ilişkilendirilmesine yönelik bir uygulama: Pasinler örneği* (Tez No. 113199) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Işık, H. (2008). İlköğretimde tarih konularının yerel tarih ile ilişkilendirilmesinin öğrenci başarısına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1*(4), 290-310.

Işık, H. (2011a). Tarih öğretimi ve yerel tarih. M. Safran (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir?Tarih öğretmenleri için özel öğretim yöntemleri* içinde (s. 209-216). Yeni İnsan.

Işık, H. (2011b). Ortaöğretim tarih derslerinde birinci ve ikinci el kaynaklar ile etkinlik temelli ders işlemenin öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerine etkisi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, terature and History of Turkish or Turkic, 6*(1), 1323-1337.

Ivon, H., & Kuščević, D. (2013). School and the cultural-heritage environment: Pedagogical, creative and artistic aspects, *CEPS Journal, 3* (2), 29-50. https://doi.org/10.26529/cepsj.238

Jagielska-Burduk, A., Pszczynski, M. & Stec, P. (2021). Cultural heritage education in UNESCO cultural conventions. *Sustainability,* 13(6), 3548. https://doi.org/10.3390/su13063548

Kaderli, L. (2014). Kültürel miras koruma yaklaşımlarının tarihsel gelişimi. *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi.* 12. 29-42.

Kafesoğlu, İ. (2007). *Türk milli kültürü*. Ötüken.

Kahveci-Gül, B. (2020). *Lisans programlarındaki tarih derslerinde birinci el kaynak kullanım durumları* (Tez No. 628444) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Nobel.

Karataş, M. A. (2017). *Balkan ülkelerinde somut kültürel mirasın savaş sonrası durumu: Kosova örneği* (Tez No. 473657) [Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Çanakkale]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Karpuz, H. (1990). Eski eser ve anıtların korunmasında halkın eğitimi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 34*(1.2), 405-408.

Kaya, B. (2009). *Araştırma temelli öğretim ve bilimsel tartışma yönteminin ilköğretim öğrencilerinin asitler ve bazlar konusunu öğrenmesi üzerine etkilerinin karşılaştırılması* (Tez No. 231850) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kaymakcı, S. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde çalışma yaprakları kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve derse karşı tutumlarına etkisi* (Tez No. 383785) [Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Keskin Ö. Ö. (2018). *Başlangıcından 19. yüzyıla kadar Trabzon Gülbahar Hatun vakfı.* (Tez No. 517828). [Doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Samsun]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kızılay, N. (2014). *Arkeoloji konularının sınıf içi yaparak yaşayarak öğretiminin 6.sınıf öğrencilerinin tarihsel düşünme becerilerini geliştirmeye etkisi üzerine bir eylem araştırması* (Tez No. 356171) [Yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi-Adıyaman]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kiper, P. (2004). Küreselleşme sürecinde kentlerimize giren yeni tüketim mekânları ve yitirilen kent kimlikleri. *Planlama, 4,* 14-18.

Külcü, Ö. T. (2015). Kültürel miras kavramının eğitim açısından önemi. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 1* (1), 27-32.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (1983). *Resmi Gazete* (Sayı: 18113). https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2863&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

Kyvig, D., & Marty, A. (2000). *Yanı başımızdaki tarih*. N. Özsoy (Çev.), Tarih Vakfı Yurt.

Lambert, C. A., (1996). *Heritage education in the postmodern curriculum*. [Master thesis, University of Pennsylvania- Philadelphia]. https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1357&context=hp_theses

López-Fernández, J. A., Medina, S., Lopez, J. M. & Garcia-Moris, R. (2021). Perceptions of heritage among students of early childhood and primary education. *Sustainability*, *13*(19), 10636. https://doi.org/10.3390/su131910636

Madran, E. (2009). Tarihi çevrenin tarihi osmanlıdan günümüze. *Tarihi Çevre: Tavırlar-Düzenlemeler, uygulamalar–1, dosya*, *14*(1), 6-15.

Măduta, C. (2014). Education and national identity. The local cultural heritage and its effects upon present local educational policies in Arad county from Romania. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 2847–2851. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.667

Malloy, T. (1982). *An exploration into the effectiveness of local history as an educational tool for the Community College American history teacher* [Doctoral Thesis, University of Massachusetts Amherst-Amherst]. https://scholarworks.umass.edu/dissertations_1/3756/

McKercher, B. & Cros, H. (2003). Testing a cultural tourism typology. *International Journal of Tourism Research*, *5*, 45-58.

Mendoza, R., Baldiris, S. & Fabregat, R. (2015). Framework to heritage education using emerging technologies. *Procedia Computer Science, 75*, 239 – 249. https://doi.org/10.1016/j.procs.2015.12.244

Merey, Z. (2011). Dünyada ve Türkiye'de tarih eğitiminin tarihsel gelişimi. M. Safran (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir?Tarih öğretmenleri için özel öğretim yöntemleri* içinde (ss. 29-36). Yeni İnsan.

Meriç, C. (1986). *Kültürden irfana*. İnsan.

Mert, B. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü ve yerel tarih uygulamalarının öğrencilerin kavramsal başarılarına ve farkındalık oluşturmalarına etkisi* (Tez No. 565817) [Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi-Rize]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Millî Eğitim Bakanlığı. (MEB). (2022). *Ortaöğretim tarih dersi öğretim programı (9.-10.-11. sınıflar)*, Ankara.

Millî Eğitim Bakanlığı. (MEB). (2024). *Türkiye yüzyılı maarif modeli ortaöğretim tarih dersi öğretim programı (9.-10.-11. sınıflar)*, Ankara.

Muhtarom, H., & Andi, A. (2023). Development of pandeglang local history teaching media in increasing high school students' historical awareness. *Historical Studies Journal,7*(2), 114-123.

Nesli, A. (2018). Eski eserlerin korunmasının hukuk tarihi yönüyle incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *20*(1), 431-478.

O'Neill, T. P. (2001). Doing local history. *Journal of the Galway Archaeological and Historical Society, 53*, 47–65. http://www.jstor.org/stable/25535720

Offen, R. (2016). What is heritage? *Australian Garden History, 27*(3), 13–15. https://www.jstor.org/stable/24919057

Oran, M. (2013). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders içi yerel tarih konusundaki faaliyetleri Uşak ili örneği* (Tez No. 327781) [Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi-Uşak]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Ott, M. & Pozzi, F., (2008). ICT and cultural heritage education: Which added value?. In M. D. Lytras, J. M. Carroll, E. Damiani & R. D. Tennyson (Eds.), *Emerging Technologies and Information Systems for the Knowledge Society* (pp. 131-138). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-540-87781-3_15

Önder, M. (1989). Müzeler ve Atatürk. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 6*(16), 63–73.

Öner, G. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Tarih Öğretimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi, 4*(1), 89-121.

Örten, H. (2008). *Yerel tarih konularının sosyal bilgiler üniteleri ile ilişkilendirilmesine yönelik bir çalışma* (Tez No. 214571) [Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi-Tokat]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özbek-Gül, M. N. (2022). *Yerel tarih ve kültür unsurlarının sosyal bilgiler dersi değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Tez No. 717737) [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özbilen, S. (2020). Arkeoloji; Geçmiş, zaman ve kuram. *OANNES – Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi, 2*(1), 41-63.

Özdemir, K. (2016). *Yerel tarihin sosyal bilgiler öğretiminde değişim ve sürekliliği algılama becerisi üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi* (Tez No. 449669) [Yüksek lisans tezi, Kastamonu Üniversitesi-Kastamonu]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özkasım H., & Ögel S. (2005), Türkiye'de müzeciliğin gelişimi. *İtü Dergisi/b*. 96-102.

Öztaşçı, C. A. (2017). *Yerel tarih öğretim yöntemini sosyal bilgiler dersinde uygulamaya koymak: bir eylem araştırması* (Tez No. 469630) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Öztaşçı, C. A., Kabapınar, Y. & Tuncel, G. (2020). Yerel tarih öğretim yöntemini sosyal bilgiler dersinde kullanmak: Tanı başında olan geçmişi görmek ve duyumsamak. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi, 9*(1), 66-88.

Öztürk, A. (2019). *Okul dışı öğrenmeye ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri* (Tez No. 588793) [Yüksek lisans tezi, Ömer Halis Demir Üniversitesi-Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Patrick, J.J. (1988, May 11). *Historic preservation and school curriculum* [Paper presentation]. The Symposium on Heritage Education. Washington. https://eric.ed.gov/?id=ED300289

Pinto, H. & Ibanez-Etxeberria, A. (2018). Constructing historical thinking and inclusive identities: Analysis of heritage education activities. *History Education Research Journal, 15* (2), 167–179. https://doi.org/10.18546/HERJ.15.2.13

Preston, G. (1969). The value of local hıstory ın the school currıculum. *Teaching History, 1*(2), 87–91. http://www.jstor.org/stable/43252506

Quest, R. E. (2006). *The infusion of local history into the New York state eleventh grade united states history curriculum* [Doctorate thesis, University of Pennsylvania-Philadelphia].

Radosavljevic, U. & Culafic, I. K., (2019). Use of cultural heritage for place Branding in educational projects: The case of Smederevo and Golubac Fortresses on the Danube *Sustainability, 11*(14). 1-33. 5234. https://doi.org/10.3390/su11195234

Rice, E. J. (1901). Local history. *The Course of Study, 1*(8), 689–693. http://www.jstor.org/stable/992012

Rittidet, P. (2011). Local youth historical research for students based learning reform, Northeast Thailand. *Journal of Social Sciences, 7*(2), 224-227. https://doi.org/10.3844/jssp.2011.224.227

Rivas, P. G. (2017). Strategies for teaching and dissemination of artistic heritage bypromoting critical and creative thinking among future primary education teachers. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 237,* 717 – 722. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2017.02.112

Roman, A. (1993). Historic town and tourism. In P.L. Prematilleke (Ed.), *Cultural Tourism* (pp.154-160). International Scientific Symposium. 10th General Assembly. Sri Lanka.

Safran, M. & Ata, B. (1998). Okul dışı tarih öğretimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *18*(1), 1-8.

Safran, M. (2006). *Tarih eğitimi, makale ve bildiriler.* Gazi Kitabevi.

Sarıca, R. (2016). *Araştırmaya dayalı öğretim uygulamalarının ölçme ve değerlendirme dersindeki etkisinin incelenmesi* (Tez No. 441097) [Yüksek lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi-Gaziantep]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Savrum-Kortanoğlu, M. (2013). Arkeolojik Sitler ve Derecelendirme Sorunu. *Colloquium Anatolicum, 7*, 271-291.

Selvi, K. (1999). Yaratıcı drama yönteminin eğitimde kullanılması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 11,* 301-308.

Sevigen, E. (2021). *Sosyal bilgiler öğretiminde müze eğitimi uygulamalarının öğrencilerin somut kültürel miras ve dersle ilgili tutumlarına etkisi ve hakkındaki görüşleri bir karma yöntem araştırması* (Tez No. 686123) [Yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi-Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Shimray, S. R., (2019). Ways to create awareness on cultural heritage: An overview. *Library Philosophy and Practice*. 2577. https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/2577

Sidekli, S., & Karaca, L. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel, Kültürel Miras Öğelerinin Kullanımına İlişkin Öğretmen Adayı Görüşleri. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 5, 20-38.

Silvester, B. S. (1987). *A feasibility study of the ıntegration of local history into the social studies and English disciplines at the middle school level* [Doctoral Thesis, University of Massachusetts Amherst-Amherst]. https://scholarworks.umass.edu/dissertations_1/4318/

Smith, G.S., Messenger, P.M., & Soderland, H.A. (2009). *Heritage values in contemporary society.* Routledge.

Stone, L. (1971). English and United States local history. *Daedalus*, *100*(1), 128–132. http://www.jstor.org/stable/20023994

Stone, P. (2004). Introduction: Education and the historic environment into the twenty-first century. In D. Henson, P. Stone & M. Corbishley (Eds.), *Education and Historic Environment* (pp.1-10). Routledge.

Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi. (2020). *Trabzon İmaret Camii Şerifi* [Fotoğraf]. http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/FOTOGRAF/90441---0005.jpg adresinden 21 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.

Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi. (2020). *Trabzon'da İmaret kabristanı* [Fotoğraf]. http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/FOTOGRAF/90441---0010.jpg adresinden 21 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.

Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi. (2020). *Trabzon'da Zağnos Köprüsü* [Fotoğraf]. http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/FOTOGRAF/90441---0008.jpg adresinden 23 Nisan 2023 tarihinde alınmıştır.

Şahin, B. N. (2022). *Ortaokul 6.sınıf öğrencilerinin yakın çevre farkındalığının incelenmesi: Kayseri ili örneği* (Tez No. 758963) [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi-Kayseri]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Şahin, N. H., & Yeniçeri, Z. (2015). Farkındalık üzerine üç araç: Psikolojik farkındalık, bütünleyici farkındalık, kendilik farkındalığı ve toronto bilgece farkındalık ölçeği. *Türk Psikoloji Dergisi, 30*(76), 48-64.

Şengül-Bircan, T., & Safran, M. (2013). Tarih öğretiminde haritaların önemi ve kullanımı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 14*(2), 461-476.

Şimşek, A. (2011). Geçmişin nesnesini arayan bilim arkeoloji: Türkiye'de tarih öğretimindeki durumu. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 6*(2), 919-934.

Şimşek, A., & Kaymakçı S.(2015), Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminin amacı ve kapsamı, A. Şimşek, & S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.1-13). Pegem Akademi.

Tangülü, Z. & Cidacı, T. (2016). Sosyal bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde birinci elden kaynakların kullanımı. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(11), 253-273.

Tanrıöğen, A. (Ed.). (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Anı.

Tekeli, İ. (2001). Yerel tarih çalışmalarına gençlerin katılımı ve tarih eğitimi. F. Çelebi (Ed.), *Yerel tarihçilik, kent, sivil girişim* içinde (ss. 186-188). Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Tezcan-Akmehmet, K. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde arkeoloji müzelerinin nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle kullanılması* (Tez No. 175097) [Doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Tokdemir, M. & Hayta, N. (2014). Tarih öğretmenlerinin tartışma yönteminin kullanılmasına ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelemesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi, 3*(2), 24-42. https://doi.org/10.17497/tuhed.185604

Trabzon Tarih Arşivi. [@tarih_tariharsivi]. (2019, 30 Aralık). *Atapark* [Fotoğraf]. https://www.instagram.com/p/B6sqnnwh1wI/ adresinden 27 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.

Trabzon Tarih Arşivi. [@tarih_tariharsivi]. (2023, 31 Ocak). *Trabzon-Atapark* [Fotoğraf]. https://www.instagram.com/p/CoFWLw1tWVZ/ adresinden 27 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.

Tugay, B. (2004). *Tarih eğitiminde yerel tarih araştırmalarının yeri: Fethiye örneği* (Tez No. 146053) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Tuluk, Ö. İ. (2010). İmarete-i hatuniyeden ataparka Trabzon'da kamusal alan dönüşümüne erken bir tanıklık. Ö. İ. Tuluk, & H. İ.Düzenli (Ed.), *Trabzon kent mirası yer-yapı-hafız* içinde (ss. 121-144). Klasik.

Tuncel, G. & İçen, M. (2018). Sosyal bilgiler derslerinde yerel tarih uygulamaları: Mahallemin tarihini yazıyorum. A. Şimşek, S. Kaymakcı & İ. Turan (Ed.) 5. *Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu* içinde (ss. 698-711). İstanbul Üniversitesi.

Tuncel, G., & Altuntaş, B. (2020). İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin kültürel miras algısı: göstergebilimsel bir analiz. *International Journal of Field Education*, *6* (1), 123-140.

Tunç-Şahin, C. (2011). Yerel tarih uygulamalarının başarıya ve öğrenci ürünlerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4*(16), 453-462.

Turan, İ. (2016). Öğretim Yöntemleri. M. Demirel (Ed.), *Tarih öğretim yöntemleri* içinde (ss. 189-205). Pegem Akademi.

Türk Dil Kurumu (TDK). (2005). *Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ulutaş, S. (2018). *Sosyal bilgiler öğretiminde bağımsız değişken olarak yerel tarih tekniği* (Tez No. 514133) [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

UNESCO. (1972). *Dünya kültürel ve doğal mirasının korunmasına dair sözleşme*. https://www.unesco.org.tr/Pages/158/177/S%C3%B6zle%C5%9Fmeler

UNESCO. (2002). *Dünya mirası genç ellerde: Öğretmenler için kaynak niteliğinde eğitim seti*. https://whc.unesco.org/en/educationkit/

UNESCO. (2014). *Culture for development indicators: Methodology manual*. UNESCO. ISBN 978-92-3-001227-4. https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/cdis_methodology_manual_0_0.pdf

Uysal, K. (2018). *Kültürel mirasın turizm amaçlı kullanılmasında yerel halkın algı ve tutumlarının belirlenmesi: İznik örneği* (Tez No. 497924) [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi- Balıkesir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Uz, E. & Öger, A. (2020). Öğretmenlerin kültürel mirasa bakışlarının pest analizi ile irdelenmesi: Nevşehir ili örneği. *Kültürel Miras Araştırmaları Dergisi, 1*(1), 1-6.

Ünsal, A., & Ergül, N. (2010). Türkiye'deki hemşirelik araştırmalarında kullanılan veri toplama araçları. *Uluslararası İnsan Bilim Dergisi*, *7*, 432-438.

Van Doorsselaere, J. (2021). Connecting sustainable development and heritage education? An analysis of the curriculum reform in Flemish public secondary schools. *Sustainability*, *13*(4), 1-17. 1857. https://doi.org/10.3390/su13041857

Virrankoski, P. (1966). Local history in Finland. *Scandinavian Economic History Review*, *14*(2), 179-187. https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03585522.1966.10407654

Walker, S. L. (2015). *The role of local history in the curriculum at a rular, Southeastern Community college.* [Doctoral Thesis, Walden University-Minneapolis]. https://scholarworks.waldenu.edu/dissertations/1233/

Wilhelm, N. (2004). Voyage to the heart of the heritage: Our heritage explained to children. In The Hague Forum 2004 *Heritage and education: A European Perspective*, (pp. 25-27). https://docplayer.net/22783082-The-hague-forum-2004.html

Yahşi, İ. & Ünal, U. (2022). Tarih öğretiminde arşiv belgelerinin etkinlik temelli kullanıma yönelik mesleki gelişim eğitim programı. *Sosyal Bilimler ve Değerler Eğitimi, 3*(1), 20-41.

Yalavuz, G. (2006). *Türkiye'de tarih öğretiminde aktif yöntemin uygulanışı* (Tez No. 189841) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yalçın, R. (2019). *Erzurum'da tarihi eserlere yönelik ilgi ve farkındalığa ilişkin bir yerel tarih çalışması* (Tez No. 585638) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yarema, A. E. (2002). A decade of debate: Improving content and interest in history education. *The History Teacher*, *35*(3), 389–399.

Yazıcıoğlu, M. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde istanbul'daki bazı tarihi mekânların kullanımı* (Tez No. 290680) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yeşilbursa, C. C., & Barton, K. C. (2011). Preservice teachers' attitudes toward the ınclusion of "heritage education" in elementary social studies. *Journal of Social Studies Education Research,* 2(2), 1-21.

Yeşilbursa, C.C. (2011). *Sosyal bilgilerde miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa karşı tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi* (Tez No. 298403) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yeşilbursa, C.C. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih. A. Şimşek, S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler eğitimi* içinde (s. 143-170). Pegem Akademi.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Seçkin.

Yıldız, Ö. (2003). Türkiye'de tarih öğretiminin sorunları ve çağdaş çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 181-190.

Yılmaz, L. (2020). Mersin'de somut kültürel miras bilinci ve koruma üzerine bir Değerlendirme. *Amisos, 5* (8), 156-177.

Yılmaz, M. & Başkaya, M. (2020). Sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih ögelerinin kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi, *Turkish Studies-Education*, 15(1), 457-479. http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.38834

Yılmaz, M. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih ögelerinin kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi: Trabzon örneği* (Tez No. 585849) [Yüksek lisans tezi, Trabzon Üniversitesi-Trabzon]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yönev, M. (2008). *Ortaöğretimde okutulan tarih derslerindeki gezi gözlem ve inceleme etkinliklerinin öğrenciler açısından kazanımları* (Tez No. 226269) [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yuvacı, İ. (2018). Sosyal *bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih ile ilgili uygulamaları ve karşılaşılan sorunlar-Sivas ili örneği* (Tez No. 505769) [Yüksek lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi-Sivas]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yücel-Batmaz, N., & Biçici, G. (2021). Türkiye'de somut kültürel mirasın korunması üzerine bir alan araştırması: Kırıkkale-Delice örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 4*(1), 97-110. https://doi.org/10.33712/mana.827589

EKLER

EK-1. Etik Kurulu İzin Belgesi

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERİSTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL BAŞKANLIĞI
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu
ERZURUM

Toplantının Mahiyeti :Etik Kurul
Toplantının Tarihi :05.07.2023
Toplantının Sayısı :07

Karar-23: Danışmanlığını Doç.Dr. Aydın GÜVEN'nin yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Celaleddin BABA'nın "Tarih Öğretiminde Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Farkındalığına İlişkin Görüşleri: Bir Yerel Tarih Çalışması "isimli yüksek lisans tez çalışması ile ilgili etik kurul onay belgesi talebi ile ilgili husus görüşüldü

Yapılan görüşmelerden sonra adı geçenin "Tarih Öğretiminde Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Farkındalığına İlişkin Görüşleri: Bir Yerel Tarih Çalışması "isimli tez çalışması ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına,

oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK
Birim Etik Kurul Başkanı

Prof.Dr. İhsan Sabri BALKAYA
Birim Etik Kurul Başkan Yardımcısı

(İZİNLİ)
Prof. Dr. Betül ASLAN
Birim Etik Kurul Üyesi

Prof.Dr. Muhsine BÖREKÇİ
Birim Etik Kurul Üyesi

Prof.Dr. Mustafa CIHAN
Raportör

EK-2. Uygulamaya İlişkin MEB İzin Yazısı

T.C.
TRABZON VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-82438636-605.99-86805193 11.10.2023
Konu : Araştırma İzni
(Celaleddin BABA)

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi: Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünün 20.09.2023 tarih ve 2300290084 sayılı yazısı.

Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Eğitimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Celaleddin BABA'nın, Doç.Dr. Aydın GÜVEN'in danışmanlığında yürüttüğü "**Tarih Öğretiminde Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Farkındahğına İlişkin Görüşleri: Bir Yerel Tarih Çalışması**" başlıklı tezi kapsamında İlimiz Yomra ilçesine bağlı Yomra Fen Lisesinde öğrenim gören gönüllü lise öğrencileriyle ekteki veri toplama araçlarıyla çalışma yapma isteği araştırma önerileri ve ekleri Müdürlüğümüzce uygun görülmüş olup ilgi olur ve ölçeklerin Üniversite tarafından araştırmacıya verilmesi, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünce ilgili okula duyuru yapılması hususunda;

Gereğini rica ederim.

Hasan UYGUN
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

EK:
1-Valilik Oluru (1 sayfa)
2-Mühürlü Örnekler (14 sayfa)

DAĞITIM:
- Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)
- Yomra Kaymakamlığına
(İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Trabzon İl Milli Eğitim Müdürlüğü Strateji Geliştirme Şubesi (Ar-Ge Birimi)
Telefon No : 0 (462) 223 55 52
E-Posta: argetrabzon@gmail.com
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: Fatma SEVİM
Unvan : Öğretmen
İnternet Adresi: http://trabzonarge.meb.gov.tr
Faks:4622302094
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden f1d2-4e36-33c6-b771-3edf kodu ile teyit edilebilir.

EK-3. Gezi Uygulamasına İlişkin Okul Oluru

TRABZON YOMRA FEN LİSESİ MÜDÜRLÜĞÜNE

20.10.2023 Cuma günü saat 09:00-16:00 arasında "Tarih Öğretiminde Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Farkındalığına İlişkin Görüşleri: Bir Yerel Tarih Çalışması" adlı Yüksek Lisans Tez çalışması için 10/A sınıfı ile ayrıntıları ekte sunulan gezi planında belirtilen bir yerel tarih gezisi yapılması hususunu;

Uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Celaleddin BABA

Tarih Öğretmeni

Rüveyda TERBIYIK

Müdür Yardımcısı

16/10/2023

Osman Nuri TÜRKER

Okul Müdürü V.

EK-4. Gezi Planı

GEZİ PLANI

Eğitim Kurumunun Adı	TRABZON YOMRA FEN LİSESİ
Ders	TARİH
Gezi Tarihi	20/10/2023
Geziye Çıkış ve Dönüş Saati	09:00-16:00
Gezi Kafile Başkanı	Celaleddin BABA
Gezi Yerleri	Ayasofya Camii, Gülbahar Hatun Camii ve Türbesi, Abdullah Paşa Çeşmesi, Zağnos Paşa Köprüsü, Kanuni Sultan Süleyman Osmanlı Kültür Evi, Ortahisar Büyük Fatih Camii, Sekiz Direkli Hamam, Bedesten, Alaca Han.
Takip Edilecek Yol	Yomra Fen Lisesi-Ayasofya-Atapark-Moloz-Yomra Fen Lisesi Güzergâhında D10 Karadeniz Sahil Yolu
Gezinin Konusu	"Tarih Öğretiminde Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Farkındalığına İlişkin Görüşleri: Bir Yerel Tarih Çalışması" adlı Yüksek Lisans Tez çalışması kapsamında Yerel Tarih gezisidir.
Gezinin Amacı	"Osmanlı Devleti'nde vakıfların sosyal hayattaki yerini ve önemini kavrar." Kazanımı bağlamın yerel tarih etkinliği yaparak öğrencilerdeki somut kültürel miras farkındalığıyla ilgili görüşlerinin değerlendirilmesidir.
Geziden Beklenen Öğrenci Kazanımları	Trabzon'daki vakıf eserlerini ve sosyal hayattaki önemlerini kavrayarak somut kültürel miraslara yönelik farkındalık kazanmaktır.
Gezi sırasında Alınacak Önlemler	Öğrencilerinin güvenliğinin sağlanması ve geziden maksimum verim alınabilmesi için gezi sırasında sorumlu öğretmenler eşliğinde öğrencilerin toplu hareket etmeleri sağlanacaktır. Her türlü hava durumuna hazırlık olarak öğrencilerinin gerekli kıyafetlerini ve şemsiyelerini yanlarında hazır bulundurmaları sağlanacak. Ayrıca yaşanabilecek kaza ya da yaralanma olaylarına yönelik en az bir ilk yardım çantası gezi boyunca hazır bulundurulacaktır.
Gezi İçin Öğrencilere Verilecek İnceleme-Araştırma Görevi ve Değerlendirme	Etkinlik 1: Fotoğraf Etkinliği Etkinlik 2: Dünden Bugüne Değişen Trabzon Etkinlik 3: Trabzon'da Kaybolan Mirasın İzinde Etkinlik 4: İki Fotoğraf Bir Trabzon Etkinlik 5: Trabzon'un Simgesi Etkinlik 6: Trabzon'da Vakıf izleri Gezi ile ilgili Fotoğraf Sergisi: Trabzon'da Vakıf Eserleri ve Somut Kültürel Mirasımız

Gezi Güzergâhı ve Sürecin Uygulanması	1- Öğrencilere gezi boyunca uymaları gereken kurallar ifade edilir. 2- Kazanımızın konusu "vakıf" ile ilgili teorik bilgileri kazanır. 3- Somut Kültürel Miras ile ilgili teorik bilgileri kazanır. 4- Gezi başlamadan önce Etkinlik 1 yapılır. 5- Ayasofya Camiii gezilir. 6- Gülbahar Hatun Camisi ve Türbesi gezilir. Etkinlik 2 ve 3 yapılır. 7- Yemek Molası ve Serbest Zaman 8- Abdullah Paşa Çeşmesi, Zağnos Paşa Köprüsü Ortahisar Büyük Fatih Camii ve Kanuni Sultan Süleyman Osmanlı Kültür Evi gezilir. Etkinlik 4 yapılır. 9- Dinlenme ve çay molası verilir. 10- Sekiz Direkli Hamam, Alaca Han, Bedesten gezilir. 11- Etkinlik 1 tekrar yapılır ayrıca Etkinlik 5 yapılır Etkinlik 6 ödev verilir. 12- "Trabzon'da Vakıf Eserleri ve Somut Kültürel Mirasımız" isimli sergi için görev dağılımı yapılır.

GEZİYE KATILACAK SINIFLAR VE ÖĞRENCİ SAYILARI

Sıra No	Şube	Kız	Erkek	Toplam
1	10/A	10	18	28

GEZİYE KATILACAK SORUMLU VE REHBER ÖĞRETMENLER

Sıra No	Adı Soyadı	Branşı
1	Celaleddin BABA	Tarih
2	Hakan AKSOY	Matematik
3	Ömer ÇAKICI	Rehberlik

GEZİYE KATILACAK ARAÇLAR

Şoförün Adı ve Soyadı		Araç Plakası	Model Yılı
1	Selçuk USTAOĞLU	61 J 0114	2014
2	İbrahim ALKAN	61 LH 567	2012

EK-5. Veli İzin Belgesi

VELİ İZİN BELGESİ

TRABZON YOMRA FEN LİSESİ MÜDÜRLÜĞÜNE

Velisi bulunduğum.....sınıfı.....nolu…….…….isimli öğrencinin 20/10/2023 tarihinde 09:00-16.00 saatleri arasında planlanan "Tarih Öğretiminde Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Farkındalığına İlişkin Görüşleri: Bir Yerel Tarih Çalışması" adlı Yüksek Lisans Tez çalışması için yapılacak yerel tarih gezisine katılmasında herhangi bir sakınca görmediğimi bildiririm.
… /10 / 2023

(İmza)

Veli
Adı Soyadı

Adres :
Tel :

EK-6. Veli Onam Belgesi

VELİ ONAM BELGESİ

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, "Tarih Öğretiminde Öğrencilerin Somut Kültürel Miras Farkındalığına İlişkin Görüşleri: Bir Yerel Tarih Çalışması" adıyla, 02/10/2023-01/12/2023 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Yerel tarih çalışmasıyla yapılan tarih öğretiminde, öğrencilerin kültürel miras farkındalığına ilişkin görüşlerinin neler olduğu sorusuna cevap aramaktır.

Araştırma Uygulaması: 2023/2024 eğitim-öğretim yılı I. Döneminde 10/A sınıfında "Osmanlı Devleti'nde vakıfların sosyal hayattaki yerini ve önemini kavrar." Kazanımı bağlamında yerel tarih etkinliği yapılarak öğrencilere sırasıyla Ayasofya Camii, Gülbahar Hatun Camii ve Türbesi, Abdullah Paşa Çeşmesi, Zağnos Paşa Köprüsü, Kanuni Evi, Ortahisar Büyük Fatih Camii, Sekiz Direkli Hamam, Bedesten, Alaca Han gezdirilerek Fotoğraf etkinliği ve Çalışma yaprakları ile çeşitli etkinlikler yapılacaktır. Yapılan yerel tarih gezisine ve somut kültürel miras farkındalığına yönelik görüşlerinin alınması için görüşme formu uygulanacaktır.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleşmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Çalışmaya katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı :Celaleddin BABA

İletişim bilgileri

Velisi bulunduğum ..... sınıfı ..... numaralı öğrencisi ..... ……..'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).

…./…../……

(imza)

İsim-Soyisim

Telefon Numarası:

EK-7. Görüşme Formu

Görüşme Formu

Kıymetli öğrenciler, gerçekleştirilen yerel tarih gezisiyle ilgili sizlerin görüş ve önerilerinizi almak için sizlere bazı sorular yöneltilecektir. Sorulacak sorulara vermiş olacağınız cevaplar bilimsel çalışma için veri olacaktır. Çalışmanın hiçbir aşamasında isminiz belirtilmeyecektir. Bu bağlamda sorulacak sorulara samimi ve doğru cevaplar vermeye özen gösteriniz. Yapılacak görüşmeler daha sonra kullanabilmek amacıyla kayıt altına alınacaktır. Görüşmenin herhangi bir yerinde aklınıza takılan soruları rahatlıkla sorabilirsiniz. İstediğiniz anda görüşmeyi sonlandırabilirsiniz. Şimdiden katkılarınız için teşekkür ederim.

Celaleddin BABA

Atatürk Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Tarih Eğitimi

Yüksek Lisans Öğrencisi

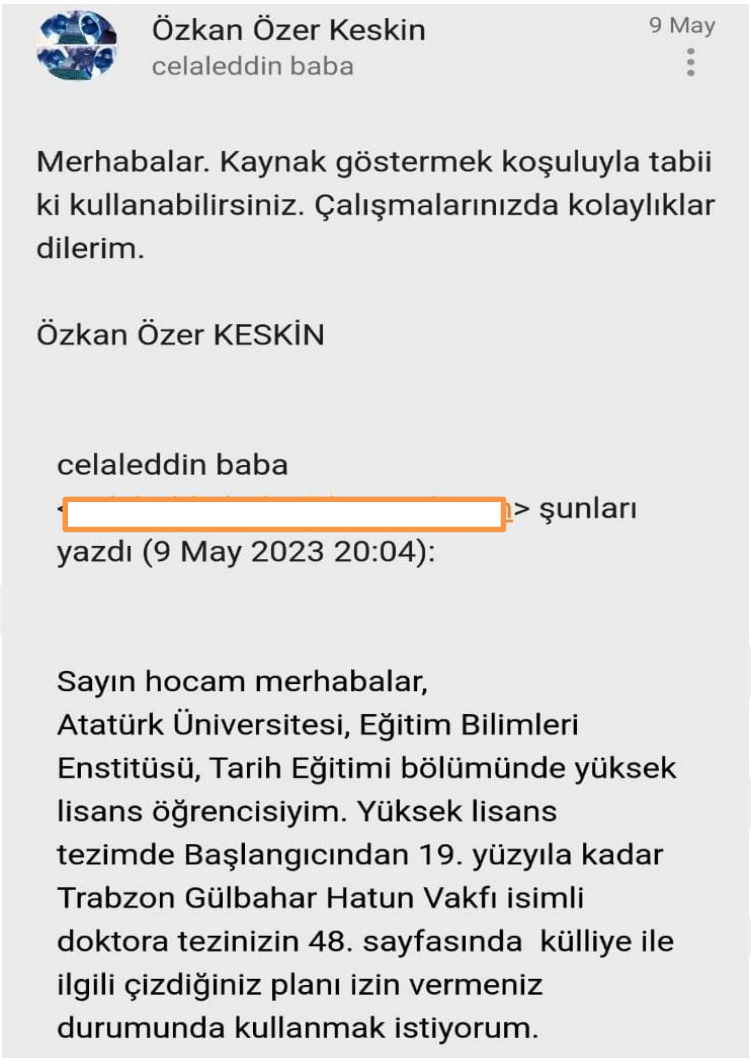
1. Somut kültürel miras kavramıyla ilgili neler biliyorsunuz? İfade edebilir misiniz?
2. Çevremizdeki yerel tarihle ilgili eserlerden bildikleriniz nelerdir? İfade edebilir misiniz?
   a. Çevremizdeki yerel tarihle ilgili bu bilgileri nasıl ve nereden öğrendiniz?
   b. Çevremizdeki yerel tarihle ilgili bu bilgileri öğrenme gerekçelerini ifade edebilir misiniz?
   c. Çevremizdeki yerel tarihle ilgili bilgi sahibi olduğunuz mekanları gezme fırsatınız oldu mu? Cevabınız hayır ise gezmeme nedenleriniz nelerdir? ifade edebilir misiniz?
3. Daha önce yerel tarih gezisi yaptınız mı? Cevabınız evet ise nereleri gezdiğinizi belirtir misiniz.
4. Yerel tarih çalışması ile ilgili olarak en çok hoşunuza giden etkinlikler hangileri oldu? Nedenleriyle açıklayabilir misiniz?

5. Yerel tarih gezisi sırasında sizde en çok merak uyandıran somut kültürel miras eseri hangisi oldu? Nedenleriyle açıklayabilir misiniz?
6. Tarihi bir mekana girdiğinizde neler hissedersiniz? Sebepleriyle açıklayabilir misiniz?
7. Çevremizdeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik çalışmalar sizce yeterli midir?
   a. Çevremizdeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik ne gibi çalışmalar yapılmaktadır?
   b. Çevremizdeki yerel tarihi tanıtmaya yönelik sizce neler yapılabilir?
8. Şehrimizdeki somut kültürel miras eserlerinin varlığına yönelik karşılaşılan sorunlar nelerdir?
9. Somut kültürel miras eserleri sizce neden korunmalıdır?
   a. Şehrimizde somut kültürel miras eserleri yeterince korunabiliyor mu?
   b. Somut kültürel mirasın korunması için vatandaşlara düşen görevler nelerdir?
10. Tarih derslerinde yerel tarih çalışmasının kullanılmasına yönelik görüşleriniz nelerdir? İfade edebilir misiniz?

EK-8. Çalışma Yapraklarındaki Fotoğraflar İle İlgili Kullanım İzinleri



EK-9. Çalışma Yapraklarındaki Restitüsyon İle İlgili Kullanım İzni



Özkan Özer Keskin
celaleddin baba
9 May

Merhabalar. Kaynak göstermek koşuluyla tabii ki kullanabilirsiniz. Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

Özkan Özer KESKİN

celaleddin baba
> şunları yazdı (9 May 2023 20:04):

Sayın hocam merhabalar,
Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tarih Eğitimi bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tezimde Başlangıcından 19. yüzyıla kadar Trabzon Gülbahar Hatun Vakfı isimli doktora tezinizin 48. sayfasında külliye ile ilgili çizdiğiniz planı izin vermeniz durumunda kullanmak istiyorum.

EK-10. Fotoğraf Etkinliği

		
.....	.....	.....
		
.....	.....	.....
		
.....	.....	.....

1. Yukarıdaki tarih eserlerden bildiklerinizin adını boşluklara yazınız.

EK-11. Çalışma Yaprağı 1

Etkinlik 1: İki Fotoğraf Bir Trabzon Etkinliği



Zağnos Paşa köprüsüne aynı açıdan çekilmiş iki farklı fotoğraf, üsteki fotoğraf XIX. yüzyılda çekilmiş, alttaki fotoğrafta günümüzde çekilmiştir. İki fotoğrafı dikkatlice inceleyerek fotoğraflardaki benzerliklerin ve farklılıkların neler olduğunu yazarak somut kültürel miras farkındalığı açısından önemini belirtiniz ?

Etkinlikte kullanılan üstteki resim Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi kapsamında http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/FOTOGRAF/90441---0008.jpg internet adresinden alınmıştır. Diğer fotoğraf araştırmacı tarafından çekilmiştir.

EK-12. Çalışma Yaprağı 2

Etkinlik 2: Dünden Bugüne Trabzon Etkinliği



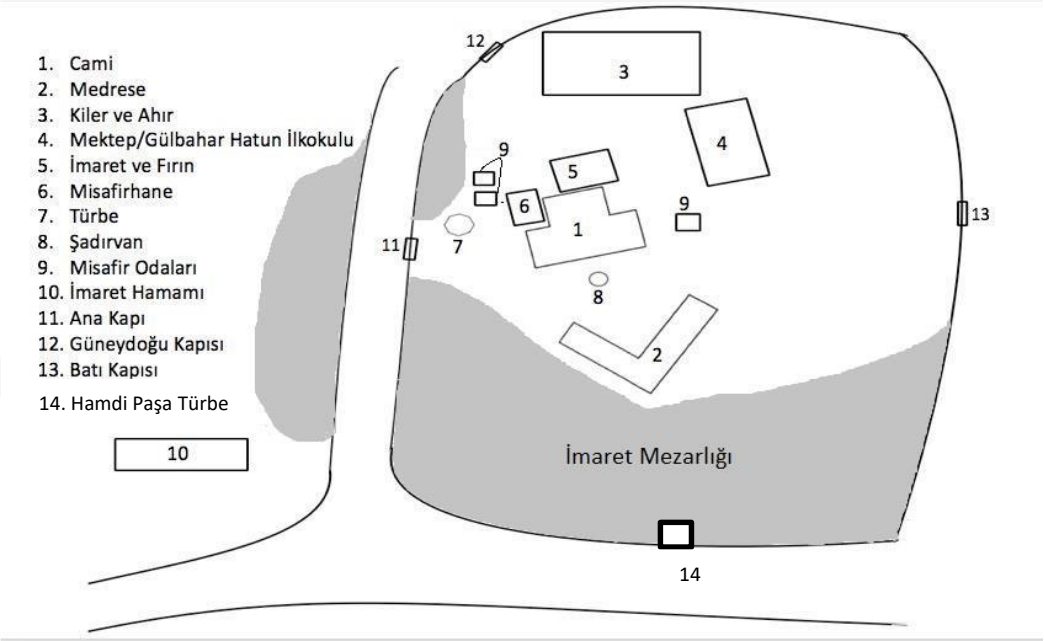
Atapark ile ilgili XIX. Yüzyılda çekilmiş tarihi bir fotoğrafı görmektesiniz. Şu an bulunduğunuz konum fotoğrafın çekildiği konumdur. Yukarıdaki fotoğrafı ve etrafınızı dikkatlice inceleyerek dünden bugüne Atapark'ta neler değişmiştir? Yazınız.

Gerekli izinler alınarak kullanılmıştır. https://www.instagram.com/p/CoFWLw1tWVZ/ intrnet adresinden alınınmıştır.

EK-13. Çalışma Yaprağı 3

Etkinlik 3: Trabzon'da Kaybolan Mirasın İzinde

Amaç: Tarihi fotoğraflar ve hazırlanan restitüsyon planı çevresinde Gülbahar Hatun Külliyesinden günümüze kalmayan somut kültürel miras eserlerinin tespit edilmesi ve değerlendirilmesi yapılır.



Gülbahar Hatun Külliyesi (1)



Medrese (2)



Mezarlık (3)



İmarethane (4)



Ferik Hamdi Paşa Türbesi (5)

Yukarıdaki Planı ve Fotoğrafları inceleyerek aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1- Plana göre Gülbahar Hatun Külliyesinde var olup, günümüzde olmayan vakıf eserleri nelerdir?
2- Yukarıda fotoğraflardaki tarihi eserlerin yerlerinde şimdi hangi yapılar var?
3- Gülbahar Hatun Külliyesindeki bazı tarihi eserlerinin korunamamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

(1) (Keskin, 2018, s.48) gerekli izin alınarak kullanılmıştır.

(2) (Tuluk, 2010, s.130) gerekli izin alınarak kullanılmıştır.

(3) Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi kapsamında http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/FOTOGRAF/90441---0010.jpg internet adresinden alınmıştır.

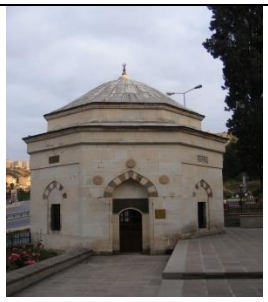
(4) Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi kapsamında http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/FOTOGRAF/90441---0005.jpg internet adresinden alınarak kırpılmıştır.

(5) Gerekli izin alınarak kullanılmıştır. https://www.instagram.com/p/B6sqnnwh1wI/ internet adresinden alınmıştır.

EK-14. Çalışma Yaprağı 4

Etkinlik 4: Trabzon'da Vakıf İzleri

Trabzon'dan Bazı Vakıf Eserleri

		
……	……	……
		
*……	……	……
		
……	……	**……

Yukarıdaki fotoğrafları dikkatlice inceleyerek aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Yukarıdaki vakıf eserlerinin adını ve hangi tür vakıf eserleri olduğunu boşluklara yazınız.
2. Yukarıdaki vakıf eserlerinin hangileri günümüze kadar ulaşamamıştır?

***** Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi kapsamında http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/FOTOGRAF/90441---0005.jpg internet adresinden alınarak kırpılmıştır.

****** (Tuluk, 2010, s.130) gerekli izin alınarak kullanılmıştır.

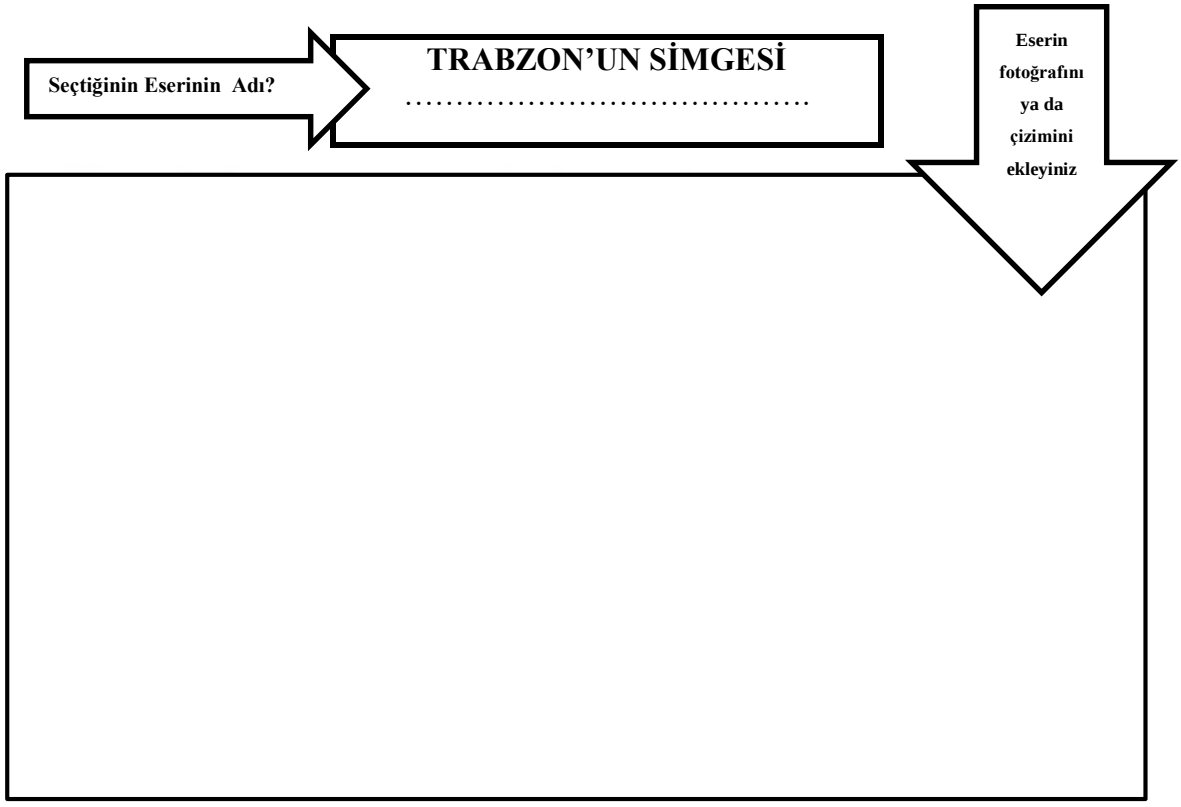
Etkinlikte kullanılan diğer fotoğraflar araştırmacı tarafından çekilmiştir.

EK-15. Çalışma Yaprağı 5

Etkinlik 5: Trabzon'un Simgesi

Amaç:
Somut kültürel miras eserlerini yakından inceleyerek, tarihi eserlerin şehirlerinin simgelerinden olma özellikleri üzerinden somut kültürel mirası koruma ve saygı duyma bilinci kazanmaktır.

Süreç:
Sizce yerel tarih etkinliği boyunca gezdiğimiz gördüğümüz tarihi eserlerden Trabzon'un simgesi olabileceğini düşündüğünüz tarihi eser hangisidir? Seçtiğiniz tarihi eserle ilgili aşağıdaki bilgilere ulaşınız. Eksiksiz bir tanımla yapmak için öğrendiğiniz tüm bilgileri kullanınız.



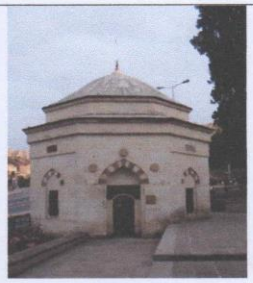
1. Seçtiğiniz tarihi eser nerede bulunmaktadır?……..……
2. Tarihi eser ne zaman yapılmıştır?……...
3. Tarihi eserin şeklini tanımlayınız. ……..
4. Tarihi eserin hangi renklerdedir?……
5. Tarihi eserin hangi yapım malzemelerinden oluşturulmuştur?
……
6. Tarihi eser hangi amaç için inşaa edilmiştir?……..
7. Tarihi eser günümüzde hangi amaç ile kullanılmaktadır?……..
8. Tarihi eserin içine girdiğindinizde neler hissettiniz? …….
…….
…….
…….

EK-16. Fotoğraf Etkinliği Örnekleri

FOTOĞRAF ETKİNLİĞİ



Ayasofya Camii



Kümbet



Kanuni Çeşmesi



Rum Kapısı



Cami



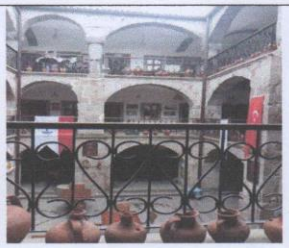
Kanuni Evi



Kilise



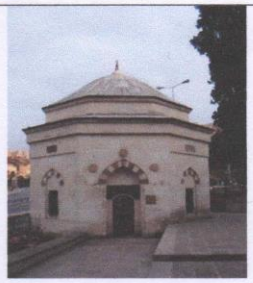
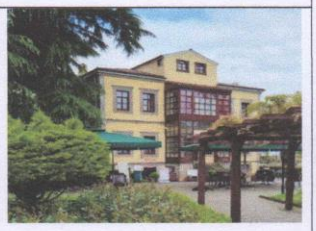
Bizans Kalesi



Kervansaray

1. Yukarıdaki tarih eserlerden bildiklerinizin adını boşluklara yazınız.

FOTOĞRAF ETKİNLİĞİ

		
Ayasofya	Galatasaray Lisesi	Abdullah Paşa Çeşmesi
		
Zeyrek Köprüsü	Fatih Ulu Cami	Kanuni Evi
		
8 Direkli Hamam	Bedesten	Alaca Han

1. Yukarıdaki tarih eserlerden bildiklerinizin adını boşluklara yazınız.

EK-17 . Çalışma Yaprağı Etkinlikleri Örnekleri

ÇALIŞMA YAPRAĞI

Etkinlik 1: İki Fotoğraf Bir Trabzon Etkinliği



Zağnos Paşa köprüsüne aynı açıdan çekilmiş iki farklı fotoğraf, üsteki fotoğraf XIX. yüzyılda çekilmiş, alttaki fotoğrafta günümüzde çekilmiştir. İki fotoğrafı dikkatlice inceleyerek fotoğraflardaki benzerliklerin ve farklılıkların neler olduğunu yazarak somut kültürel miras farkındalığı açısından önemini belirtiniz ?

Yeni bir park alanı yapılmış, kentleşme ve modernleşme yaşanmış yeni evler inşa edilmiş, yeni bir havuz benzeri bir yapı yapılmış.

kültürel mirasımızı en iyi şekilde koruyup bu alanı eskisinden de daha güzel daha geçilebilir ve daha eğlenceli bir alana çevirmişiz aynı zamanda köprü eskisi gibi halen aynıdır ve güzel olmuş

Etkinlikte kullanılan üstteki resim Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi kapsamında http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/FOTOGRAF/90441---0008.jpg internet adresinden alınmıştır. Diğer fotoğraf araştırmacı tarafından çekilmiştir.

ÇALIŞMA YAPRAĞI

Etkinlik 2: Dünden Bugüne Trabzon Etkinliği



Atapark ile ilgili XIX. Yüzyılda çekilmiş tarihi bir fotoğrafı görmektesiniz. Şu an bulunduğunuz konum fotoğrafın çekildiği konumdur. Yukarıdaki fotoğrafı ve etrafınızı dikkatlice inceleyerek dünden bugüne Atapark'ta nelei değişmiştir? Yazınız.

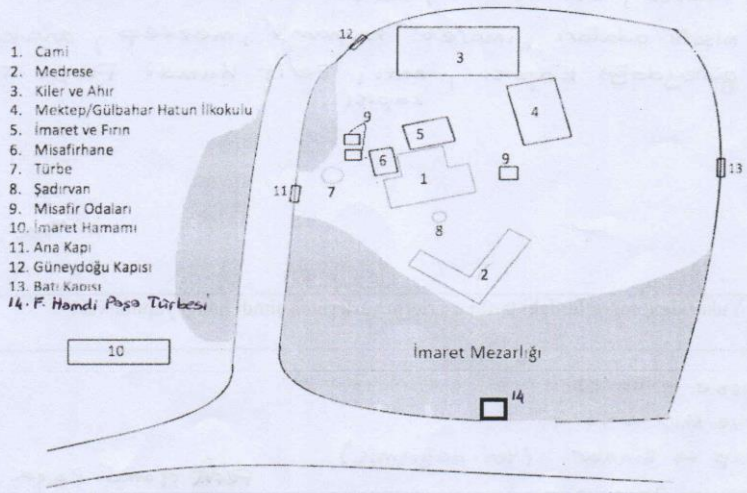
Resimde gördüğümüz türbeler şu an bulunmamakta, şehirleşmeyle birlikte sokaklar çok daha işlek hale gelmiş. Güzel bir park yapılmış. İnsanların giyim şekli de doğal olarak değişmiş. Kale yapılmış, hamam yıkılmış.

Gerekli izinler alınarak kullanılmıştır. https://www.instagram.com/p/CoFWLw1tWVZ/ internet adresinden alınmıştır.

ÇALIŞMA YAPRAĞI

Etkinlik 3: Trabzon'da Kaybolan Mirasın İzinde

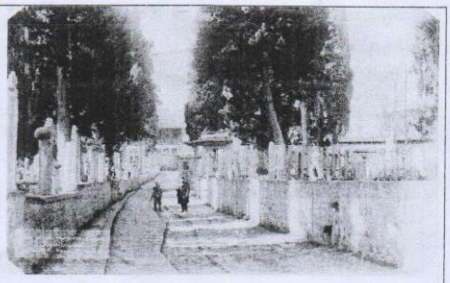
Amaç: Tarihi fotoğraflar ve hazırlanan restitüsyon planı çevresinde Gülbahar Hatun Külliyesinden günümüze kalmayan somut kültürel miras eserlerinin tespit edilmesi ve değerlendirilmesi yapılır.



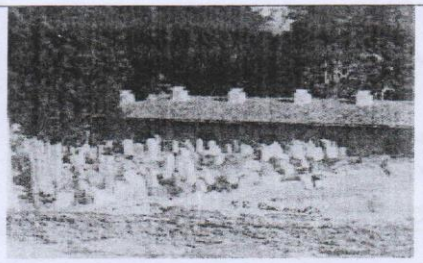
Gülbahar Hatun Külliyesi [1]



Medrese [2]



Mezarlık [3]



İmarethane [4]



Ferik Hamdi Paşa Türbesi [5]

Yukarıdaki Planı ve Fotoğrafları inceleyerek aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1- Plana göre Gülbahar Hatun Külliyesinde var olup, günümüzde olmayan vakıf eserleri nelerdir?

Medrese, kiler ve ahır, imarethane, misafirhane, misafir odaları, imaret hamamı, mektep, anakapı, güneydoğu kapısı, batı kapısı, Ferit Hamdi Paşa Türbesi

2- Yukarıda fotoğraflardaki tarihi eserlerin yerlerinde şimdi hangi yapılar var?

Medrese → Bahçe
Kiler ve Ahır → Yol
Mektep → Binalar (Yeri değişmiş)
İmaret ve fırın → Bahçe, yol
Misafirhane → yol
Misafir odaları → Musallah taşı
Ana Kapı, Güneydoğu kapısı, Batı Kapısı → yol

Ferit Hamdi Paşa Türbesi → Durak (üstüne doğu sosyal tesis)

3- Gülbahar Hatun Külliyesindeki bazı tarihi eserlerinin korunamamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bizim tarihimizi, kültürümüzü yansıtan, birliğimizi bize öğreten bu vakıf eserlerinin çoğunun tahrip edilip yıkılması oldukça üzücü.

Onları yıkmak yerine başka alternatifler düşünülebilir.

Mesela yolları ordan geçirmek yerine başka yerden geçirip yahut eserlerinin üstünden bir köprü tarzı bir şey geçirebilir.

(1) (Keskin, 2018, s.48) gerekli izin alınarak kullanılmıştır.

(2) (Tuluk, 2010, s.130) gerekli izin alınarak kullanılmıştır.

ÇALIŞMA YAPRAĞI

Etkinlik 4: Trabzon'da Vakıf İzleri

Trabzon'dan Bazı Vakıf Eserleri



Alacahan



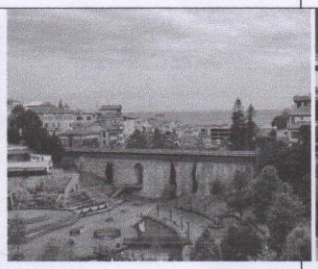
Abdullahpaşa Çeşmesi



Fatih Cami



* İmarethane



Zağnos Köprüsü



Sekiz Direkli Hamamı



Bedesten



Gülbahar Hatun Kümbeti



** Medrese

Yukarıdaki fotoğrafları dikkatlice inceleyerek aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Yukarıdaki vakıf eserlerinin adını ve hangi tür vakıf eserleri olduğunu boşluklara yazınız.
2. Yukarıdaki vakıf eserlerinin hangileri günümüze kadar ulaşamamıştır?

İmarethane ve medrese

* Sultan II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri Projesi kapsamında http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/FOTOGRAF/90441---0005.jpg internet adresinden alınarak kırpılmıştır.

** (2) (Tuluk, 2010, s.130) gerekli izin alınarak kullanılmıştır.

Etkinlikte kullanılan diğer fotoğraflar araştırmacı tarafından çekilmiştir.

ÇALIŞMA YAPRAĞI

Etkinlik 5: Trabzon'un Simgesi

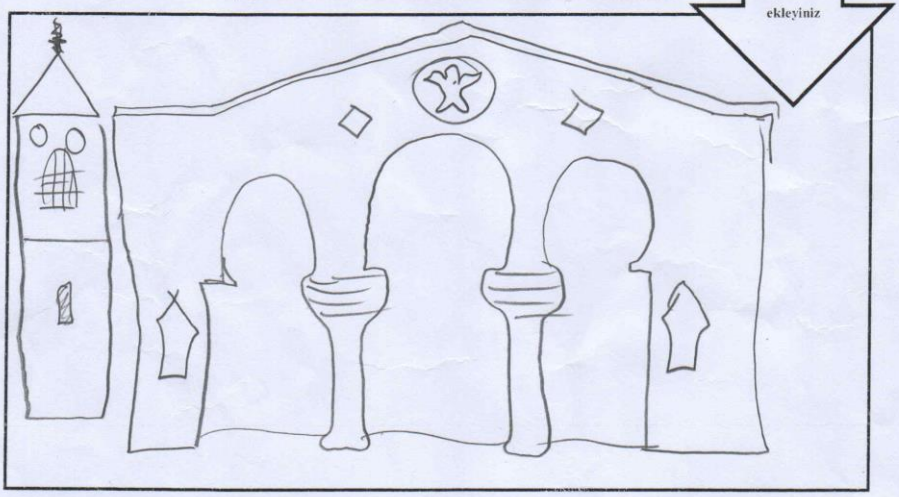
Amaç:
Somut kültürel miras eserlerini yakından inceleyerek, tarihi eserlerin şehirlerinin simgelerinden olma özellikleri üzerinden somut kültürel mirası koruma ve saygı duyma bilinci kazanmaktır.

Süreç:
Sizce yerel tarih etkinliği boyunca gezdiğimiz gördüğümüz tarihi eserlerden Trabzon'un simgesi olabileceğini düşündüğünüz tarihi eser hangisidir? Seçtiğiniz tarihi eserle ilgili aşağıdaki bilgilere ulaşınız. Eksiksiz bir tanımla yapmak için öğrendiğiniz tüm bilgileri kullanınız.

Seçtiğinin Eserinin Adı?

TRABZON'UN SİMGESİ
...Ayasofya.....Camii.....

Eserin fotoğrafını ya da çizimini ekleyiniz



1. Seçtiğiniz tarihi eser nerede bulunmaktadır?.....Trabzon - Beşirli.....
2. Tarihi eser ne zaman yapılmıştır?.....1250.....
3. Tarihi eserin şeklini tanımlayınız. ..Dik kubbeleri...var.. Bir...can kulesi..var.. Bizansa ait tarihi figürler var.
4. Tarihi eserin hangi renklerdedir?.....krem - Bej.....
5. Tarihi eserin hangi yapım malzemelerinden oluşturulmuştur?
.....Taş.....
6. Tarihi eser hangi amaç için inşa edilmiştir?..Bizans..hanedanlığını...göstermek için kilise amaçlı
7. Tarihi eser günümüzde hangi amaç ile kullanılmaktadır?...müze..ve...camii.....
8. Tarihi eserin içine girdiğinizde neler hissettiniz? .....
.....Çok..iyiydi.. Kendimi...daha...önceden...ziyaret.....
...ettiğim....Nevşehirdeki....peri bacaları..kiliselerinde....gibi....
.....hissettim.. Bence..doğal..güzelliklerden...ziyade...tarihi....
yerleri gezmek daha zevk vericiydi. Mimarisi güzeldi. Kendimi Avrupa binalarında geziyormuşum gibi hissettim.

EK-18. Uygulama Fotoğrafları













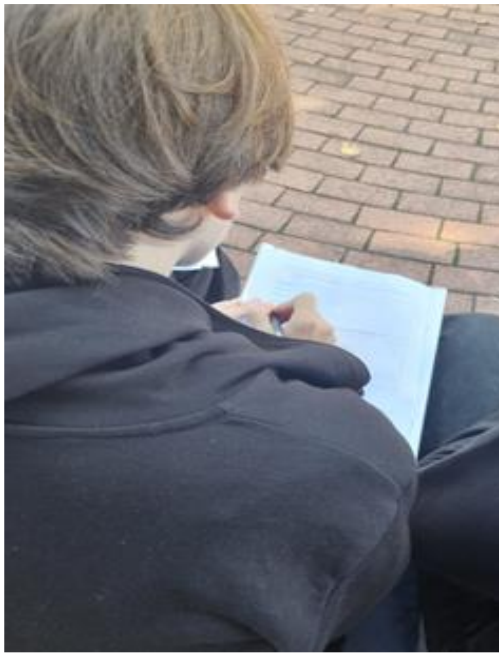












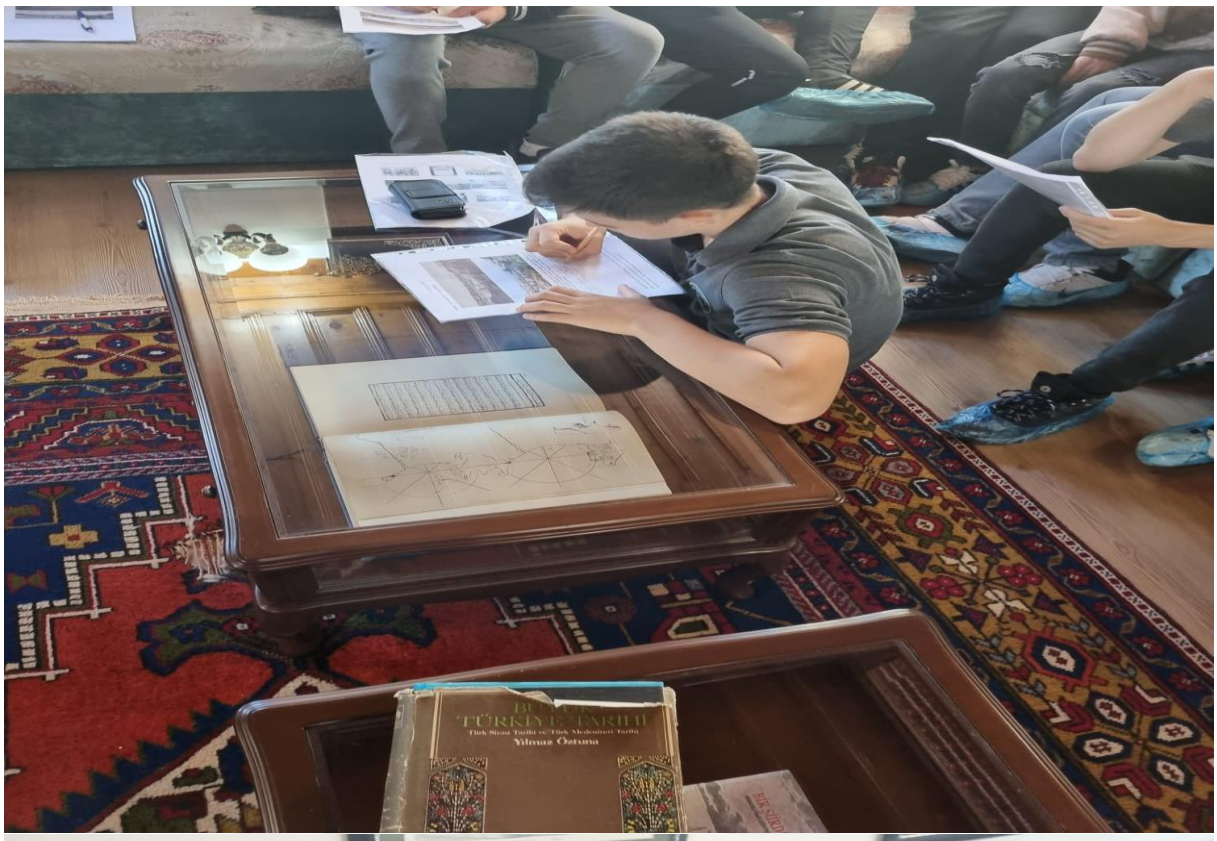



BERİMEN
KÜTÜPHANESİ






BEDESTEN

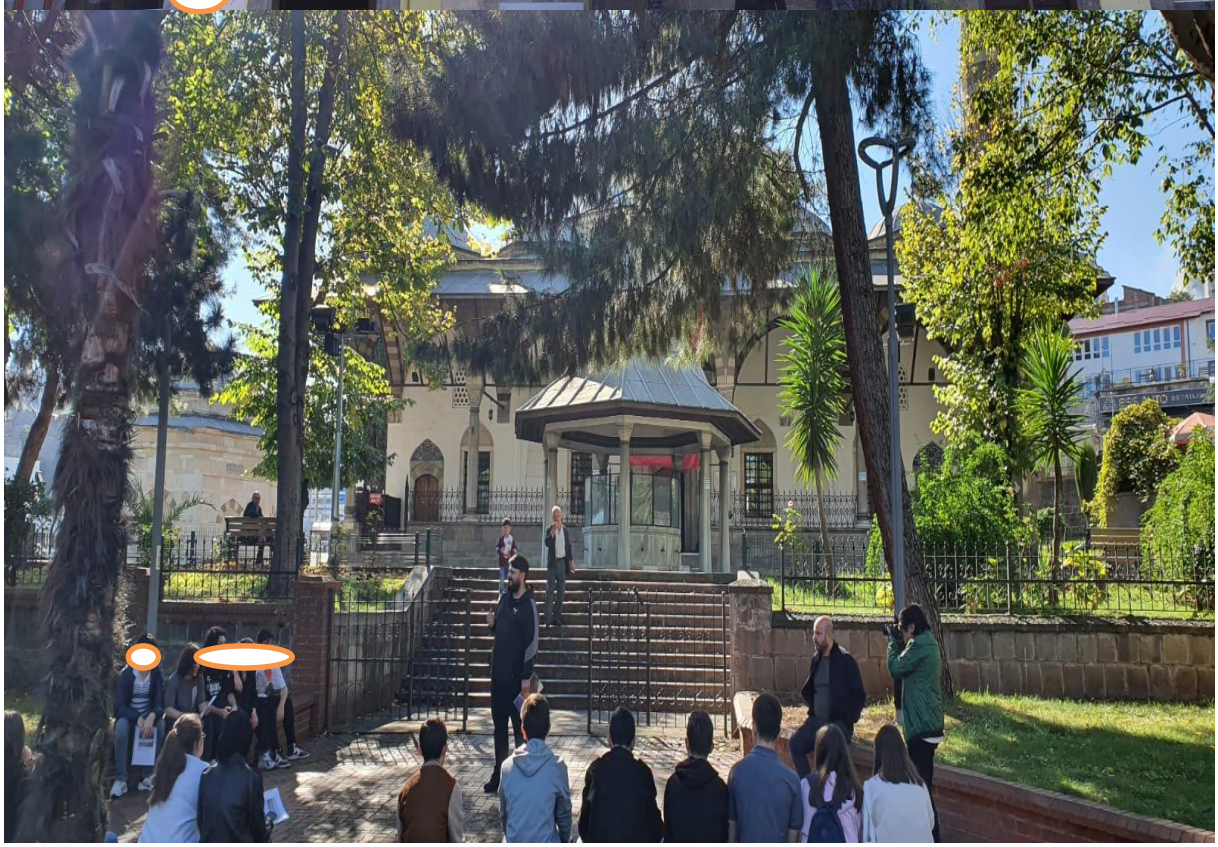

Yılmaz Öztuna








KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN
OSMANLI KÜLTÜREVİ
SOSYAL TESİSLERİ






Trabzon'da
Vakıf Eserleri
ve Somut
Kültürel
Mirasımız
Ayasofya Camii
Gülbahar Hatun
Camii ve Türbesi

ÖZ GEÇMİŞ

İlköğretimin ilk beş yılını Trabzon ili Araklı ilçesi Kalecik İlkokulunda, son üç yılını da Araklı Cumhuriyet İlköğretim okulunda tamamlamıştır. Liseyi 2005 yılında Araklı Anadolu Öğretmen Lisesi'nde, lisans eğitimini de 2010 yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği bölümünde tamamlamıştır. Tarih Öğretmenliği görevine ilk olarak 2011 yılında Erzurum/Hınıs Anadolu Lisesinde başlamıştır. Sonra sırasıyla Trabzon/Köprübaşı Çok Programlı Anadolu Lisesi, Trabzon/Araklı Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi ve Trabzon Yomra Fen Lisesinde görev yapmıştır. 2012 yılında Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Eğitimi bölümünde yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Çeşitli sebeplerle ara vermek zorunda kaldığı yüksek lisans eğitimine 2022 yılında çıkan af ile geri dönmüştür. 2022 yılında Uzman Öğretmen ünvanı alarak Trabzon Yomra Fen Lisesindeki Tarih Öğretmenliği görevine devam etmektedir.